

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

Competence Development for Sustainable Tourism Management in
the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve,
Nakhon Ratchasima Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ

กรกฎาคม 2561

เลขที่สัญญา RDG60T0020

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
Competence Development for Sustainable Tourism Management
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima
Province

คณะผู้วิจัย

ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน
ดร. สมหมาย อุดมวิทิต
ผศ. ดร. นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์
ผศ. จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี
ดร. อุษารตี ภู่มาลี

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. - สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

แผนงานวิจัย การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

Competence Development for Sustainable Tourism Management
in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve,
Nakhon Ratchasima Province

ผู้วิจัย	ผศ. ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ดร. สมหมาย อุดมวิทิต	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผศ. ดร. นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ผศ. จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	ดร. อุษารดี ภูมาลี	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปีงบประมาณ 2560

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทยเป็นแนวคิดที่มีที่มาจากด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ ประการแรก เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลพื้นที่กับชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถลดการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างฟุ่มเฟือย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพทางเลือก และเป็นการพัฒนาชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ภายใต้แนวคิดและความคาดหวังที่ว่าเมื่อพื้นที่ได้ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนพื้นที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาในด้านสาธารณสุข ปลอดภัย การปรับปรุงและพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น เกิดการพัฒนาอาชีพ ลดอัตราการว่างงานของคนในชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของด้านต่างๆ รวมถึงการลงทุนในธุรกิจบริการอื่นๆ และการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นผลในทางบวกของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และส่งผลถึงความร่วมมือของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ประการที่สอง การพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานของความต้องการการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการที่มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นตามความสนใจทั้งในส่วนของผู้ใช้ประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยว และกรมป่าไม้ ในฐานะเป็นผู้

กำกับดูแลพื้นที่ตามหน้าที่ ปัจจุบันพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติที่หลากหลายมากขึ้นกว่าช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับรูปแบบของกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (outdoor recreation activities) ใหม่ ๆ ที่เริ่มเป็นที่รู้จักและมีความนิยมในการประกอบกิจกรรมมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในป่า ก่อปรกับในส่วนของภาครัฐ โดยกรมป่าไม้ได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อให้รองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการเรียนรู้ทางด้านการจัดการ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนขึ้นอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ในมิติของการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองที่ในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่เปราะบาง ทั้งอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ดังจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่ไปเยือนพื้นที่คุ้มครองประเภทหลักคืออุทยานแห่งชาติในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550 - 2559) เป็นจำนวนเฉลี่ยมากกว่า 12 ล้านคนต่อปี (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2559) การท่องเที่ยวกลับกลายเป็นปัจจัยคุกคามของการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยเหตุที่ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มากเกินไปเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ นำมาซึ่งผลกระทบในทางลบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โดยรอบ ในกรณีนี้การเปิดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อการใช้ประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญในแง่การใช้เป็นกลยุทธิ์เพื่อลดผลกระทบการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการอย่างเข้มข้นต่อระบบพื้นที่คุ้มครองหลัก โดยเฉพาะกลยุทธิ์การกระจายการใช้ประโยชน์กิจกรรมนันทนาการอย่างเข้มข้นจากอุทยานแห่งชาติ ที่มีระบบนิเวศทั้งทางด้านพืชพรรณและสัตว์ป่าที่หลากหลายและเปราะบาง ไปสู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็น Intermediate Tourism Area ที่มีพื้นที่ป่ากันชนที่ตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่คุ้มครองที่มีระบบนิเวศเปราะบางน้อยกว่าและมีความคงทนตามธรรมชาติมากกว่า อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีความเหมาะสมในการพัฒนาเพื่อวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์สำหรับกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ต้องการความผ่อนคลายในแง่ของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเข้มข้นได้ระดับหนึ่งในอนาคต การกระจายการใช้ประโยชน์ไปยังพื้นที่ป่าสงวนนี้ เป็นการช่วยลดภาวะความกดดันของความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบางดังกล่าว ช่วยให้ระบบนิเวศในพื้นที่ที่เปราะบางสามารถฟื้นฟูสภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติคืนมาได้

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในปี 2558 ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และความร่วมมือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว รวมถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ได้มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด (theme) “เส้นทางวนรกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยส่งเสริมการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วยเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้

ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าระยะไกล เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางจักรยาน สำหรับครอบครัว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (edutainment) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต นอกจากนี้ ในการศึกษาดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) พบว่าการขาดการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ บุคลากรในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการไม่มีองค์กรในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม เป็นจุดอ่อน (weakness) และอุปสรรค (threat) ที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง นำมาซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง 2 ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรและระบบการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์การในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามจะร่วมกันในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น แผนงานวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จึงได้มีการพัฒนารอบแนวคิดเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชนตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงดังกล่าวไว้ในข้างต้น ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามจะร่วมกันในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น ในการดำเนินงานตามแผนงานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้เป็นสำคัญ ผ่านทางการดำเนินงานโครงการย่อยทั้ง 3 โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์กร บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 2) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 3) เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

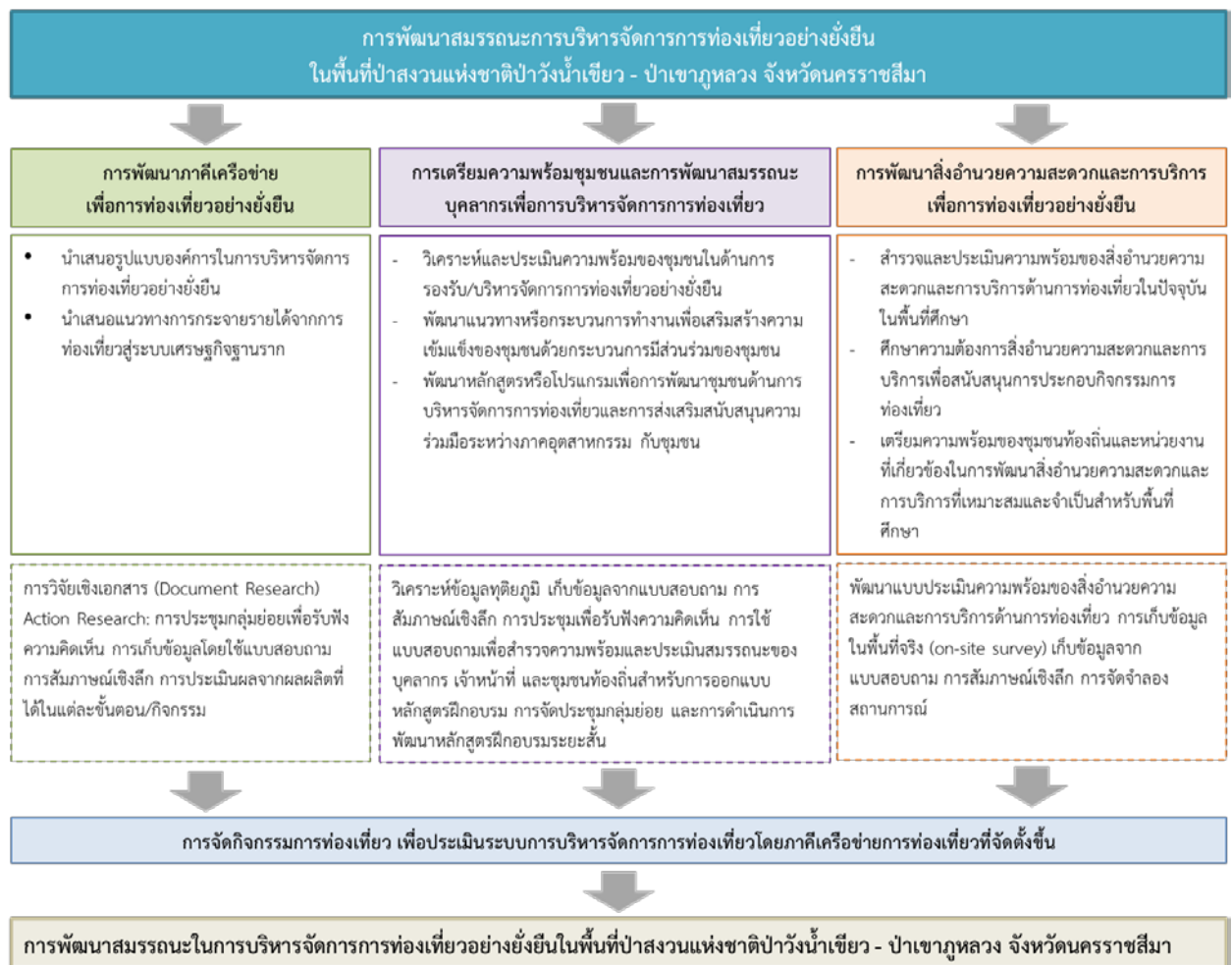
ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดพื้นที่ศึกษาหลักได้แก่ พื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วยพื้นที่ในความดูแลของ 5 หน่วยงานหลัก ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) 3) พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ และ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 (ถนนสาย 304) และเส้นทางจักรยานในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่

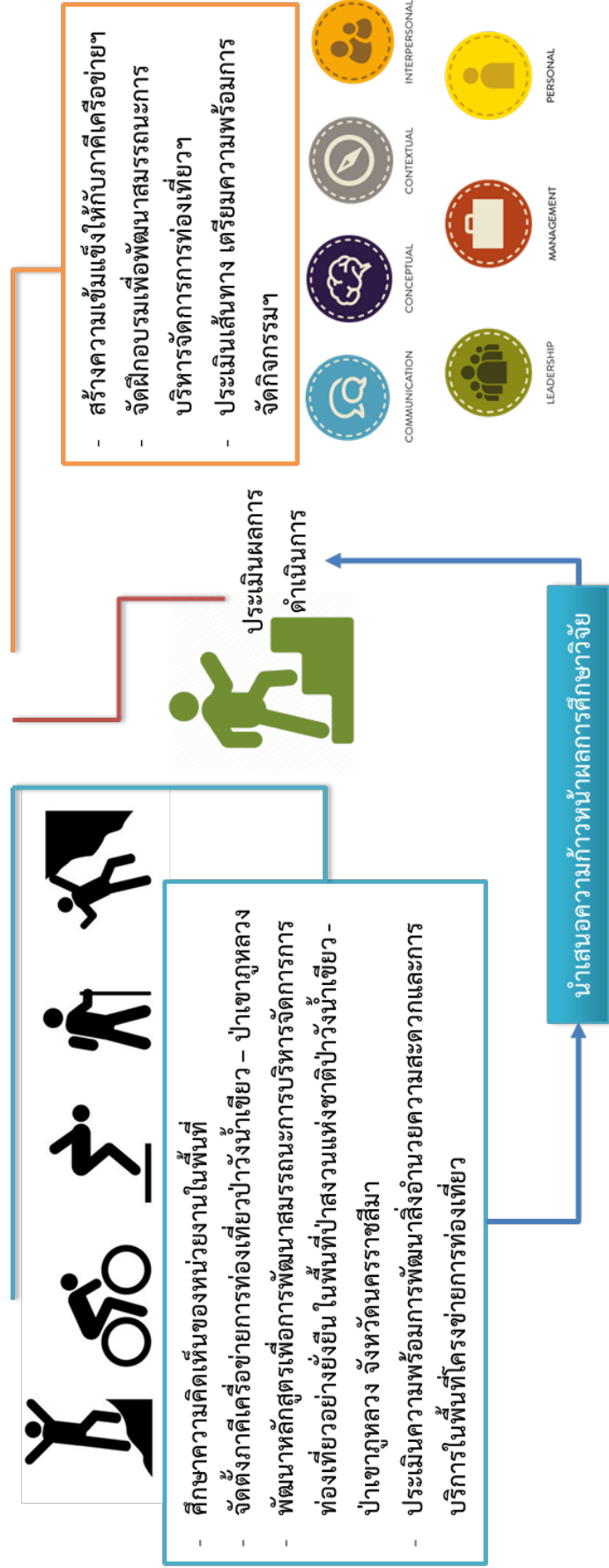
- ส่วนที่ 1 การพัฒนาภาคีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ส่วนที่ 2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ส่วนที่ 3 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ส่วนที่ 4 การทดลองจัดกิจกรรมเพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินระดับศักยภาพภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในส่วนที่ 1 – 3 แล้ว

1.4 วิธีการศึกษา

แผนงานวิจัย การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา กำหนดวิธีการศึกษาโดยแยกเป็น 4 ส่วน ซึ่งแต่ละส่วนมีความเชื่อมโยงกัน ดังแสดงในภาพที่ 1 โดยมีการวางแผนการดำเนินงานตลอดระยะเวลา 12 เดือน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กระบวนการดำเนินการวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้ชัดเจนชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มีมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ ดังนั้น ที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน ผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมภาคีเครือข่ายครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่างการจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา โดยในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจ ทั้ง 3 ได้แก่ (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย การประสานงานภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์กรและบุคลากร ส่วนโครงสร้างภาคีเครือข่ายในเบื้องต้นควรเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ของหน่วยงานภายในพื้นที่ โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการขอคำสั่งแต่งตั้ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุดมทรัพย์

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2561 รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว และการคำนึงความสามารถใน

การรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะได้คัดเลือกมาเพื่อทดสอบเส้นทางต่อไป

สำหรับการจัดกิจกรรมทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย และชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดประโยชน์ขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบของการขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึก ให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากผลการสำรวจดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น

การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลจากการประเมินความพร้อมและศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จากการใช้แบบสอบถามเพื่อการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 173 คน ผลการศึกษพบว่า ศักยภาพของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ประเด็นที่มีความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ และการแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน และการอบรมเพื่อจัดทำร่างเสนอของบประมาณสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความยั่งยืน

จากผลการศึกษา ได้นำมาพิจารณาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยกำหนดรูปแบบของการฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 6 วัน กิจกรรมประกอบด้วยบรรยายในหัวข้อ 1) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน 3) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน 4) การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 5) การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว 6) การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และ 7) การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนของภาคปฏิบัติได้จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติที่สนับสนุนความเข้าใจในแต่ละหัวข้อ และกำหนดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันออกแบบและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 46 คน จากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วยกรมป่าไม้ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงสะแกราช สถานีวิทยุสิ่งแวดล้อมสะแกราช สถานีวิทยุและฝักระเบิดวิทยุวังน้ำเขียว หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว) องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติทับลาน และตัวแทนชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลอุดมทรัพย์ ในส่วนของการประเมินผล มีการดำเนินการใน 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ (ระดับความรู้) ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ภายหลังการบรรยาย และฝึกปฏิบัติการในแต่ละหัวข้อผู้เข้าอบรมมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น ส่วนที่สองเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เข้าอบรม โดยให้ผู้ประเมินประเมินตนเองในด้านต่างๆ เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลการประเมินในภาพรวมสรุปได้ว่าภายหลังการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมได้ประเมินตนเองว่ามีความเข้าใจทั้ง 7 หัวข้อมากขึ้น (ระดับความเข้าใจเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม = 2.73 และระดับคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม = 4.50 จากระดับคะแนนเต็ม 5)

การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาความพร้อมฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวฯ มีระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมในระดับปานกลาง สำหรับการบริการในด้านความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าและของที่ระลึก มีความพร้อมในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายแหล่ง สรุปได้ว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงสะแกราช สถานีวิทยุและฝักระเบิดวิทยุวังน้ำเขียว และชุมชนอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ในขณะที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า) และ สวนป่าวังน้ำเขียว มีความพร้อมในระดับต่ำ

ในส่วนของการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง (เส้นทางจักรยานเขามะค่า “พื้นฟู สู่ป่าธรรมชาติ” เส้นทางจักรยานสถานี

วนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” และ เส้นทางจักรยานชุมชน “วิถีคน วิถีป่า”) ผลการศึกษาพบว่าเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพของทรัพยากรที่สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ประกอบการ ทั้งในส่วนของความสวยงามตามธรรมชาติ วิถีวิถีทัศน์ และจุดสื่อความหมายธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานได้หลายลักษณะ (ตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน) ทั้ง Trail Bike, Cross country และ All Mountain แต่ต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมเพิ่มเติม

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จำนวน 11 หน่วยงาน พบว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน และเป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงาน โดยประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่โครงข่ายฯ สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาการบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง ใน 5 หมู่บ้าน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เริ่มปรากฏให้เห็นในชุมชน และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

ในส่วนของการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน จำนวน 166 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี โดยมีแรงจูงใจหลักในการปั่นจักรยานเพื่อออกกำลังกาย และนิยมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน เพื่อที่จะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในลำดับต้นๆ ได้แก่ ระบบป้ายจุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ที่นั่ง จุดนั่งพักระหว่างเส้นทาง โปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว และร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน

ผลจากการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง สรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure
- สถานที่และจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า น้ำตกธารทาสี จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงส้า จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม และสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9
- การพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการปั่นบนถนน 304 รวมถึงการพัฒนาระบบป้าย ทั้งในส่วนของป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
- ปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน ปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบ และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลที่ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้

ผลการประเมินการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น ปลุ๊กป่า”

การศึกษาในส่วนนี้ทำการประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ปั่น ปลุ๊กป่า ซึ่งดำเนินการเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2561 โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดกิจกรรมนี้เพื่อประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ดำเนินการประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้น ทำการประเมินโดย 1) นักปั่นจักรยานผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานต่างๆ และ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายผู้จัดกิจกรรม ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักปั่นจักรยานที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.69) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว มากที่สุด และผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอีกหากมีการจัดครั้งต่อไป ผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป เช่น ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ไม่จำเป็นต้องมีการจัดบริการอาหารเพื่อลดต้นทุนในการจัด ควรเพิ่มป้ายบอกเส้นทางให้มากกว่านี้ เพื่อลดจำนวนของเจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้ที่ปั่นจักรยานตลอดเส้นทาง และควรมีการแจ้งสภาพเส้นทางให้ชัดเจนเพื่อที่จะเตรียมจักรยานให้เหมาะสมกับสภาพเส้นทาง

ในส่วนของการประเมินจากผู้สังเกตการณ์ จำนวน 6 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการจัดกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.55) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า กลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจกับการประสานงาน/ความร่วมมือของ

หน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด นั้นแสดงให้เห็นในเบื้องต้นได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นกระบวนการในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันของกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กลุ่มผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินความพึงพอใจในด้านอื่นๆ ในระดับมากที่สุดด้วยเช่นกัน ยกเว้นในประเด็นของรูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม ที่ผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผู้สังเกตการณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปว่าควรเพิ่มระยะทางให้มากขึ้นอีก เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว เพิ่มจุดเยี่ยมชมธรรมชาติและมีการบรรยายเกี่ยวกับพื้นที่ เพื่อให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และไม่เน้นการปั่นเพื่อทำความเร็ว

ในส่วนของผลการประเมินจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำนวน 9 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการจัดกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า กลุ่มผู้จัดงานมีความพึงพอใจในด้าน การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม การประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น การติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และ การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ และได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ควรเพิ่มระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยทางกลุ่มผู้ดำเนินการเห็นว่าจะสามารถทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น 2) สถานที่จัดกิจกรรมครั้งต่อไป ควรเน้นพื้นที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ตัวแทนของกลุ่มผู้ดำเนินการได้ประเมินระดับความพร้อมในการจัดกิจกรรมของตนเองในด้านต่างๆ ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์ประเมินระดับความพร้อมของตนเองสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งนี้ อยู่ในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11) โดยเฉพาะในด้าน ความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง และ ความพร้อมในการดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม

2.2 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

- 1) ควรมีการดำเนินกิจกรรมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือการร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป รวมถึงการร่างระเบียบในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้น เป็นต้น
- 2) ควรมีพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ทางภาคีเครือข่ายเข้มแข็งจนกระทั่งสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
- 3) ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในอนาคต ภาคีเครือข่ายควรมีการกระตุ้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่ในระดับร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมปฏิบัติให้มากขึ้น
- 4) เพื่อให้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวตกอยู่ในชุมชนมากขึ้น ทางภาคีเครือข่ายควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนต่อไป
- 5) ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตทางภาคีเครือข่ายควรมีการคำนวณถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดราคาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ รายได้หรือกำไรจากการจัดกิจกรรมบางส่วนควรมีการหักเพื่อเก็บไว้เป็นกองทุนสำหรับการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- 1) ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในวงกว้าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกระดับ เช่น การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community – based tourism) เน้นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ เช่น เป็นอาสาสมัครในการดูแลสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การเป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังรักษาความปลอดภัยให้ผู้มาเยือน โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและเกิดความประทับใจตลอดการเดินทาง
- 2) ในอนาคตสามารถพัฒนาหลักสูตรต่อยอดเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะชุมชนท้องถิ่น เช่น หลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักท่องเที่ยว

3) ส่งเสริมการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เชื่อมโยงโครงการ นวัตกรรม" ของจังหวัดนครราชสีมา ที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดึงภูมิปัญญา-วิถีชีวิต เพิ่มรายได้ชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน และควรมีการกำหนดพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หรือข้อตกลงที่กำหนดโดยกลุ่มภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเฉพาะพื้นที่

สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวนศาสตร์วังน้ำเขียว ด้วยศักยภาพของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถพัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวของโครงการท่องเที่ยว โดยปรับใช้อาคารเดิมที่มีอยู่ได้ และในบางจุดสามารถพัฒนาให้เป็นจุดพักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างได้ เช่น พื้นที่สวนรวมพันธุ์ธรรมชาติไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 และเน้นการพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้เป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือพัฒนาป้ายสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศและการบริการข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า) ควรจัดทำแผนการซ่อมแซม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เดิมให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ซึ่งอาจพิจารณาร่วมกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และความสามารถในการดูแลพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ และควรมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดระหว่างการประกอบกิจกรรม และควรมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่

สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวนศาสตร์ กรมป่าไม้ สามารถพัฒนาระดับคุณภาพการบริการในส่วนของการบริการอาหารและเครื่องดื่ม การพัฒนาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว เน้นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากไม้สวนป่าในแปลงปลูกของสถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวนศาสตร์ และพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนาคต ควรพัฒนาการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน และในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะพักค้างในพื้นที่ โดยปรับปรุงการให้บริการโดยใช้อาคารนักวิจัยที่มีอยู่แล้ว และจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะงานบริการให้กับแม่บ้าน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลในส่วนนี้เพิ่มเติม

สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ในช่วงแรกของการดำเนินการควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มากนัก แต่ควรเน้นการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนตำบลอุ้มผาง

- ด้านแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาในเรื่องระบบป้าย การติดตั้งป้ายบอกทาง และป้ายให้ข้อมูลตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ และดูแลให้ถูกสุขลักษณะ ใช้งานได้อยู่เสมอ และในอนาคตสามารถพัฒนาโครงการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ คอยบริการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เช่น การให้บริการรถรับส่งในเส้นทางท่องเที่ยว
- ด้านความปลอดภัย ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว เพิ่มการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้านการให้บริการ จัดทำและติดตั้งสัญลักษณ์เพื่อแสดงความปลอดภัย เช่น แจกเตือนอุบัติเหตุสำหรับเส้นทางปั่นจักรยาน ในพื้นที่ลาดชัน โค้งหักศอกการจัดทำป้าย เช่น ถนนลื่น ระวังรถบรรทุก ทางโค้ง ทางลาดชัน ฯลฯ (โดยเฉพาะการปั่นบนถนนสาย 304)
- ด้านสินค้าและของที่ระลึก ควรมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าชุมชน รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวของชุมชน และภาครัฐควรมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นในชุมชน เช่น ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในชุมชน
- ด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ควรจัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว ในอนาคต ควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางเพื่อเปิดช่องทางติดต่อสื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อในพื้นที่ได้
- ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ และส่งเสริมให้มีการให้บริการอาหารที่มีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย
- ด้านที่พักแรม ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาที่พักในลักษณะของ Homestay และมีการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทราบดีมาตรฐาน Homestay และการจัดการ Homestay และในส่วนของภาคเอกชนสามารถจัดฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม

แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

1) ส่งเสริมกิจกรรมปั่นจักรยานให้ครอบคลุมกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งกลุ่มครอบครัว (ระดับความยาก ง่าย – ปานกลาง) นักท่องเที่ยวกลุ่ม eco adventure เน้นการผจญภัย (ระดับความยาก ปานกลาง – ยาก) และมีการส่งเสริมกิจกรรมเสริมระหว่างการเดินทาง บริเวณจุดพักและจุดพักแรม ได้แก่ ให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ ชมวิถีชุมชน ชุมชนธรรมชาติ ชื้อของฝากชุมชน นวดสมุนไพร พื้นบ้าน ถ่ายรูป กิจกรรมกลางคืนบริเวณที่พักแรม ส่องสัตว์ ดูดาว เป็นต้น

- 2) สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม
 - จุดประชาสัมพันธ์ จุดลงทะเบียน และ จุดบริการเช่า-ยืมอุปกรณ์
 - ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย ป้ายทางเข้า ป้ายบอกตำแหน่ง ป้ายหรือสื่อแสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่ายของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง
 - พื้นที่ที่จอดรถ พื้นที่รับฝากรถ และพื้นที่จอดและพักรถจักรยาน
 - ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา
 - ตลาดชุมชน พื้นที่ซื้อของฝากชุมชน
 - จุดพัก ประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่าง และถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

- 3) สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทางการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย
 - ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย 1) ป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก จุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ 2) ป้ายสื่อความหมายเพื่อความปลอดภัยของนักปั่น ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกทางบริเวณทางร่วมทางแยก รวมทั้ง มีอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน
 - จุดพัก ประเภท ศาลาและที่นั่งพัก ห้องน้ำ
 - จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน (ระยะห่างอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร อยู่ในเส้นทางที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)
 - ควรปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน และปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

- 4) สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนอื่นๆ ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย
 - บริการที่พักแรม หรือ บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรมในพื้นที่
 - ตลาดชุมชน และร้านขายของฝากต่างๆ
 - ร้านอาหาร
 - บริการสนับสนุนการเดินทาง
 - พื้นที่แสดงเอกลักษณ์ชุมชน เช่น พื้นที่นวด สปาสมุนไพร เป็นต้น

แผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ในส่วนนี้ได้นำเสนอแผนงานหรือกิจกรรมที่จำเป็นต้องดำเนินการในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยกำหนดระยะเวลา 3 ปี และกำหนดผู้รับผิดชอบหลักซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ ที่เข้ามาดูแลต่อหลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในการพัฒนาพื้นที่อย่างชัดเจน ดังนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (ระยะ 3 ปี)

แผนงาน/กิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปีที่)				ผู้รับผิดชอบหลัก
	เร่งด่วน	1 ปี	2 ปี	3 ปี	
1) แผนงานการจัดการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุด					
1.1) การอบรมความรู้ให้ภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว		✓	✓		ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
1.2) การกำหนดข้อตกลงและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
1.3) การร่วมกันบริหารจัดการอย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
2) แผนงานการเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก					
2.1) การสำรวจพื้นที่เพื่อการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
2.2) การจัดสร้างศูนย์บริการการท่องเที่ยว			✓		เจ้าของพื้นที่และ อบต. อุดมทรัพย์
2.3) การสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่รองรับศูนย์การค้าชุมชน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
2.4) การจัดสร้างศูนย์การค้าชุมชน			✓		อบต. อุดมทรัพย์
3) แผนงานการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ					
3.1) การจัดขยายหน่วยงานภาคีเครือข่ายไปยังหน่วยงานระดับนโยบาย	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.2) การจัดการประชุมร่วมกันทุกไตรมาส		✓	✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.3) การวิเคราะห์และจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.4) การร่างกฎระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4) แผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ					
4.1) การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4.2) การวิเคราะห์ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4.3) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือปรับปรุงภูมิทัศน์			✓	✓	เจ้าของพื้นที่

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนงาน/กิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปีที่)				ผู้รับผิดชอบหลัก
	เร่งด่วน	1 ปี	2 ปี	3 ปี	
5) การพัฒนาชุมชนในมิศกยภพ					
5.1) การวิเคราะห์ศกยภพของชุมชนในการรองรับการท่องเทียะ	✓				อบต. อุดมทรัพย์
5.2) การสร้างความเข้าใจและกำหนดทิศทางการท่องเทียะร่วมกันกับชุมชน	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
5.3) การฝึกอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.4) การควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.5) การฝึกอบรมการจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.6) การนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาปรับใช้ในการท่องเทียะ			✓		อบต. อุดมทรัพย์
6) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม					
6.1) การศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.2) การสำรวจและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.3) การทำแผนและวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.4) การประเมินความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.5) การทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7) การตลาดที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง					
7.1) การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวตามฤดูกาล		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.2) การสร้างนักรการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว			✓		ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.3) การจัดทำแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.4) การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ			✓		อบต. อุดมทรัพย์
7.5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง			✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- 1) เนื่องจากเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ที่ดินส่วนรวม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด
- 3) สำหรับการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยาน โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น รวมทั้งมีการโปรโมตไปตามบริษัทท่องเที่ยว/หน่วยงานการท่องเที่ยวต่างๆ โดยในเบื้องต้นอาจนำเสนอเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน (ภาพที่ 3) และขยายระยะเวลากิจกรรมให้นานขึ้นในอนาคต
- 4) หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าจ้าง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่) โดยพิจารณาจากแผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (ระยะ 3 ปี) ที่ได้นำเสนอ
- 5) ระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดกับพื้นที่ และเพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถดูแลรักษาซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก

โปรแกรมการท่องเที่ยว
กิจกรรม ปั่น - ปลูกป่า

โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าจำปาสัก - ป่าเขาหลวง จังหวัดนครราชสีมา

8.30 น. ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม บริเวณวัดวังน้ำเขียว
กิจกรรมเตรียมความพร้อม ตรวจสุขภาพก่อนขึ้น

8.30 น. ชมการแสดงของลูกเสือเนรมิน
ร่อนอุรุษักขั้ววัฒนธรรมพื้นบ้าน

9.00 น. ปลอ่ยตัวน้ำปั่น
ชมวนน้ำปั่นจักรยาน ปั่นไปตามเส้นทางหลวง 304
ผ่านตำบลอุบลรัตน์ สว.ระนองบุรีรัมย์
อินทรีบุรีรัมย์ ร. 9 สถานีวัดน้ำเขียว
ผ่านจุดชมวิวป่าเขาหลวง จุดชมวิวน้ำเขียว
ทะเลสาบที่ ก. 4 แปลงปลูกป่าสถานีวัดน้ำเขียว
นิคมอุตสาหกรรมวังน้ำเขียว จุดชมวิวน้ำเขียว
น้ำตกธารกำสั นน้ำสู่ชุมชนตำบล อุบลรัตน์ น้ำตกธารกำสั

11.30 น. น้ำปั่นทุกกลุ่มเข้าเส้นชัย รับของที่ระลึก

12.00 น. พักเหนื่อย รับประทานอาหารกลางวัน เน้นพื้นบ้าน

13.00 น. กิจกรรมปลูกป่า สถานีวัดน้ำเขียว
เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชาในการจัดการป่าไม้”

14.30 น. เสร็จสิ้นกิจกรรม

ระยะทางรวม
29 กิโลเมตร

ภาพที่ 6 ตัวอย่างกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาหลวง ตำบลชุมทรัพย์ จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- 1) เนื่องจากเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ที่ดินส่วนรวม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด
- 3) สำหรับการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยาน โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น
- 4) หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าล้ง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่)
- 5) ระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดกับพื้นที่ และเพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถดูแลรักษาซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก

3. ความสำเร็จและความคุ้มค่าของงานวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้สามารถทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมาในหลายมิติ ประกอบด้วย

- 1) การมีรูปแบบองค์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และแนวทางในการพัฒนาองค์การในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 2) มีแนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้องค์การเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน
- 3) มีแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้
- 4) จากการดำเนินการวิจัยในส่วนต่างๆ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 5) มีแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา ที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) เกิดการยกระดับสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
- 7) ได้นำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของการพัฒนาองค์กร การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยเน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และเกิดผลกระทบต่อพื้นที่ให้น้อยที่สุด

อีกประเด็นหนึ่งที่กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จของงานวิจัย คือการส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในขั้นตอนต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) มีการจัดตั้งหน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สวนป่าวังน้ำเขียว) ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
- 2) จากผลการวิจัยในแต่ละส่วน หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดกิจกรรม เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้ด้วยตัวเอง
- 3) หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวสามารถนำผลการดำเนินงานจากการจัดกิจกรรมในแต่ละส่วนสามารถใช้งานได้จริง (ตามที่ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อทดสอบเส้นทางไปเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2561) รวมทั้งนำไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาและแผนดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้

การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

แสงสรรค์ ภูมิสถาน¹, สมหมาย อุดมวิทิต², นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์¹, จิตติภูมิ ชัยสวัสดิ์อารี³, และ อุษารตี ภูมาลี¹

บทคัดย่อ

แผนการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีการดำเนินการศึกษาใน 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย 1) การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสมกับพื้นที่ การศึกษาทั้ง 3 ส่วน มุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

การศึกษานี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เน้นกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ ผลจากการวิจัยได้มีการตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง กำหนดพันธกิจที่สำคัญได้แก่ 1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ 3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย ในส่วนของการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรมีการพัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากร โดยมีผู้เข้าอบรมจำนวน 46 คน และในส่วนของพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ผลการประเมินความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง และยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา ผลจากการประเมินการจัดกิจกรรม “ปั่น ปูกล้วย” สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกัน และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น พัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ เช่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสื่อความหมาย เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศให้น้อยที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ การจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง

-
- 1 คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 2 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - 3 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Competence Development for Sustainable Tourism Management in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima Province

Sangsan Phumsathan¹, Sommai Udomwitid², Nanthachai Pongpattananurak¹,
Thitiwoot Chaisawataree³, and Usaradee Phumalee¹

Abstract

This research program objected to develop the sustainable tourism management competencies in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve, Nakhon Ratchasima Province. This research comprised of three main parts including 1) organization development for sustainable tourism, 2) community preparation and competency development for sustainable tourism management, and 3) develop the guidelines for facilities and services for sustainable tourism in the study area. The ultimate goal of this research approach to enhance local stakeholders (both villagers and local government agencies) are able to manage and particularly involves in tourism development by themselves.

This research was designed based on action research framework and promoted community participation in all processes. Based on the results of this study, tourism party network of Pha Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Tourism Network has been created under the agreement of the local government. The missions of the party focused on 1) set up the goal of tourism development 2) coordinate and support tourism development activities and 3) build up group members' competence. In the part of community preparation and competency development, a six-day short course training was developed. There were 46 trainees from local people and various local government agencies participated in this training program. In the part of facilities and services for tourism, the results presented that, overall, facilities and services for tourism providing in the study area need to be improved, both quality and quantity aspects. Tourism facilities and services development in the tourism network was initial stage. Additionally, the evaluation results of tourism event mock up represented the improvement of management skill of tourism partnership.

Based on the study, several guidelines would be suggested for competence development for sustainable tourism management in the Wang Nam Khiao – Pha Khao Phu Luang Forest Reserve. Firstly, a continuous process of buildup tourism group's competence would be required. Secondly, local residents should be invited to participate in the tourism activities – planning, decision making, and implementing. Thirdly, training course related to hospitality should be delivered to tourism party network in the future. Lastly, facility development should be based on small scaled and environmental friendly concept.

Key words: competence development; tourism management; sustainable tourism

Pha Wang Nam Khiao Forest Reserve; Pha Khao Phu Luang Forest Reserve

-
- 1 Faculty of Forestry, Kasetsart University
 - 2 Faculty of Economics, Kasetsart University
 - 3 Faculty of Architecture, Kasetsart University

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
1.4 พื้นที่ศึกษา	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	9
2.1 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	9
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กรท่องเที่ยวชุมชน	10
2.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	13
2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว	14
2.5 การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่า วังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	17
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	26
3.1 การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง	26
3.2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	27
3.3 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	29
3.4 การจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมินสมรรถนะการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง	31

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	33
4.1 การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	33
4.2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	36
4.3 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	47
4.4 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมิน สมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคเครือข่ายการ ท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	55
 บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	 65
5.1 สรุปผลการศึกษา	65
5.2 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	71
 เอกสารอ้างอิง	 83
 ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 ประมวลภาพ กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ปั่น ปีน ปีนป่า วันที่ 7 เมษายน 2561	85
ภาคผนวก 2 รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปีนป่า” วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561	89
ภาคผนวก 3 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปีนป่า” วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561	94
ภาคผนวก 4 สรุปผลการจัดประชุมนำเสนอผลงานวิจัยในพื้นที่	102
ภาคผนวก 5 ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	121

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	45
การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ (ระดับความรู้) ของผู้เข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	
ตารางที่ 2	46
การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	
ตารางที่ 3	48
ผลการประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	
ตารางที่ 4	49
เปรียบเทียบลักษณะเส้นทางจักรยานเช่ามีค่า เส้นทางจักรยานสถานีวนวิจัยสระแกราช และเส้นทางจักรยานชุมชน	
ตารางที่ 5	50
สิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางจักรยานและข้อเสนอแนะการพัฒนาบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด	
ตารางที่ 6	51
สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่นในเส้นทางจักรยานและข้อเสนอแนะการพัฒนา	
ตารางที่ 7	56
ข้อมูลทั่วไปของนักปั่นจักรยานที่เข้าร่วมกิจกรรม “ปั่น ปลุกป่า”	
ตารางที่ 8	57
ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ปั่น ปลุกป่า”	
ตารางที่ 9	59
ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สังเกตการณ์ กิจกรรม “ปั่น ปลุกป่า”	
ตารางที่ 10	61
ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม “ปั่น ปลุกป่า”	
ตารางที่ 11	61
การประเมินระดับความพร้อมในการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลุกป่า” ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม	
ตารางที่ 12	63
การวิเคราะห์รายได้และต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลุกป่า” (วันที่ 7 เมษายน 2561)	
ตารางที่ 13	79
แผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (ระยะ 3 ปี)	

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	5
กรอบแนวความคิดของการวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”	
ภาพที่ 2	7
โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	
ภาพที่ 3	18
กระบวนการดำเนินการวิจัยของแผนงานวิจัย “การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”	
ภาพที่ 4	23
กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	
ภาพที่ 5	25
แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง	
ภาพที่ 6	32
เส้นทางจักรยาน ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น ปลุกป่า” วันที่ 7 เมษายน 2561	
ภาพที่ 7	82
ตัวอย่างกิจกรรม “ปั่น-ปลุกป่า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ตำบลอุดมทรัพย์ จังหวัดนครราชสีมา	

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทยเป็นแนวคิดที่มีที่มาจากด้วยวัตถุประสงค์หลายประการ ประการแรก เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลพื้นที่กับชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถลดการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างฟุ่มเฟือย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพทางเลือก และเป็นการพัฒนาชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ภายใต้แนวคิดและความคาดหวังที่ว่าเมื่อพื้นที่ได้ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนพื้นที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การปรับปรุงและพัฒนาสภาพภูมิทัศน์และกายภาพให้ดีขึ้น เกิดการพัฒนาอาชีพ ลดอัตราการว่างงานของคนในชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของด้านต่างๆ รวมถึงการลงทุนในธุรกิจบริการอื่นๆ และการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นผลในทางบวกของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และส่งผลถึงความร่วมมือของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ประการที่สอง การพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทยถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้นมาบนพื้นฐานของความต้องการการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการที่มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นตามความสนใจทั้งในส่วนของผู้ใช้ประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยว และกรมป่าไม้ ในฐานะเป็นผู้กำกับดูแลพื้นที่ตามหน้าที่ ปัจจุบันพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการประกอบกิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติที่หลากหลายมากขึ้นกว่าช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับรูปแบบของกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง (outdoor recreation activities) ใหม่ ๆ ที่เริ่มเป็นที่รู้จักและมีความนิยมในการประกอบกิจกรรมมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในป่า ก่อปรกับในส่วนของภาครัฐ โดยกรมป่าไม้ได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อให้รองรับการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการเรียนรู้ทางด้านการจัดการ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนขึ้นอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ในมิติของการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองที่ในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่เปราะบาง ทั้งอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ดังจะเห็นได้จากสถิตินักท่องเที่ยวที่ไปเยือนพื้นที่คุ้มครองประเภทหลักคืออุทยานแห่งชาติ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550 - 2559) เป็นจำนวนเฉลี่ยมากกว่า 12 ล้านคนต่อปี (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2559) การท่องเที่ยวกลับกลายเป็นปัจจัยคุกคามของการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยเหตุที่ว่าพัฒนาการท่องเที่ยวที่มากเกินไปเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ นำมาซึ่งผลกระทบในทางลบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่เศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โดยรอบ ในกรณีนี้การเปิดพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อการใช้ประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญในแง่การใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อลดผลกระทบการใช้ประโยชน์ทางนันทนาการอย่างเข้มข้นต่อระบบพื้นที่คุ้มครองหลัก โดยเฉพาะกลยุทธ์การกระจายการใช้ประโยชน์กิจกรรมนันทนาการอย่างเข้มข้นจากอุทยานแห่งชาติ ที่มีระบบนิเวศทั้งทางด้านพืชพรรณและสัตว์ป่าที่หลากหลายและเปราะบาง ไปสู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็น

Intermediate Tourism Area ที่มักเป็นพื้นที่ป่ากันชนที่ตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่คุ้มครองที่มีระบบนิเวศเปราะบาง น้อยกว่าและมีความคงทนตามธรรมชาติมากกว่า อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมีความเหมาะสมในการพัฒนาเพื่อวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์สำหรับกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ต้องการความผ่อนคลายในแง่ของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเข้มข้นได้ระดับหนึ่งในอนาคต การกระจายการใช้ประโยชน์ไปยังพื้นที่ป่าสงวนนี้ เป็นการช่วยลดภาวะความกดดันของความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบางดังกล่าว ช่วยให้ระบบนิเวศในพื้นที่ที่เปราะบางสามารถฟื้นฟูสภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติคืนมาได้

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในปี 2558 ได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และความร่วมมือของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ ทั้งกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว รวมถึงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากศักยภาพและความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ได้มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิด (theme) “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู้สังคมไทยยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง ประกอบด้วยเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ และ 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าระยะไกล เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559) ด้วยมุ่งหวังว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (edutainment) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการเกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ในอนาคต นอกจากนี้ ในการศึกษาดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) พบว่าการขาดการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ บุคลากรในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการไม่มีองค์กรในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม เป็นจุดอ่อน (weakness) และอุปสรรค (threat) ที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง นำมาซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง 2 ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรและระบบการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์การในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามจะร่วมกันในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น แผนงานวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จึงได้มีการพัฒนารอบแนวคิดเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชนตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงดังกล่าวไว้ในข้างต้น ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามจะร่วมกันในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น ในการดำเนินงานตามแผนงานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้สำคัญผ่านทางการดำเนินงานโครงการย่อยทั้ง 3 โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์กร บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 2) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
- 3) เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนงานวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาสมรรถนะและเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเป็นกลุ่มดำเนินการหลักในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยแผนงานนี้ประกอบด้วยการศึกษาวิจัยใน 4 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 การพัฒนาภาคีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน – การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกภาคส่วนหรือทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบของกลุ่มบุคคล องค์กร รวมถึง

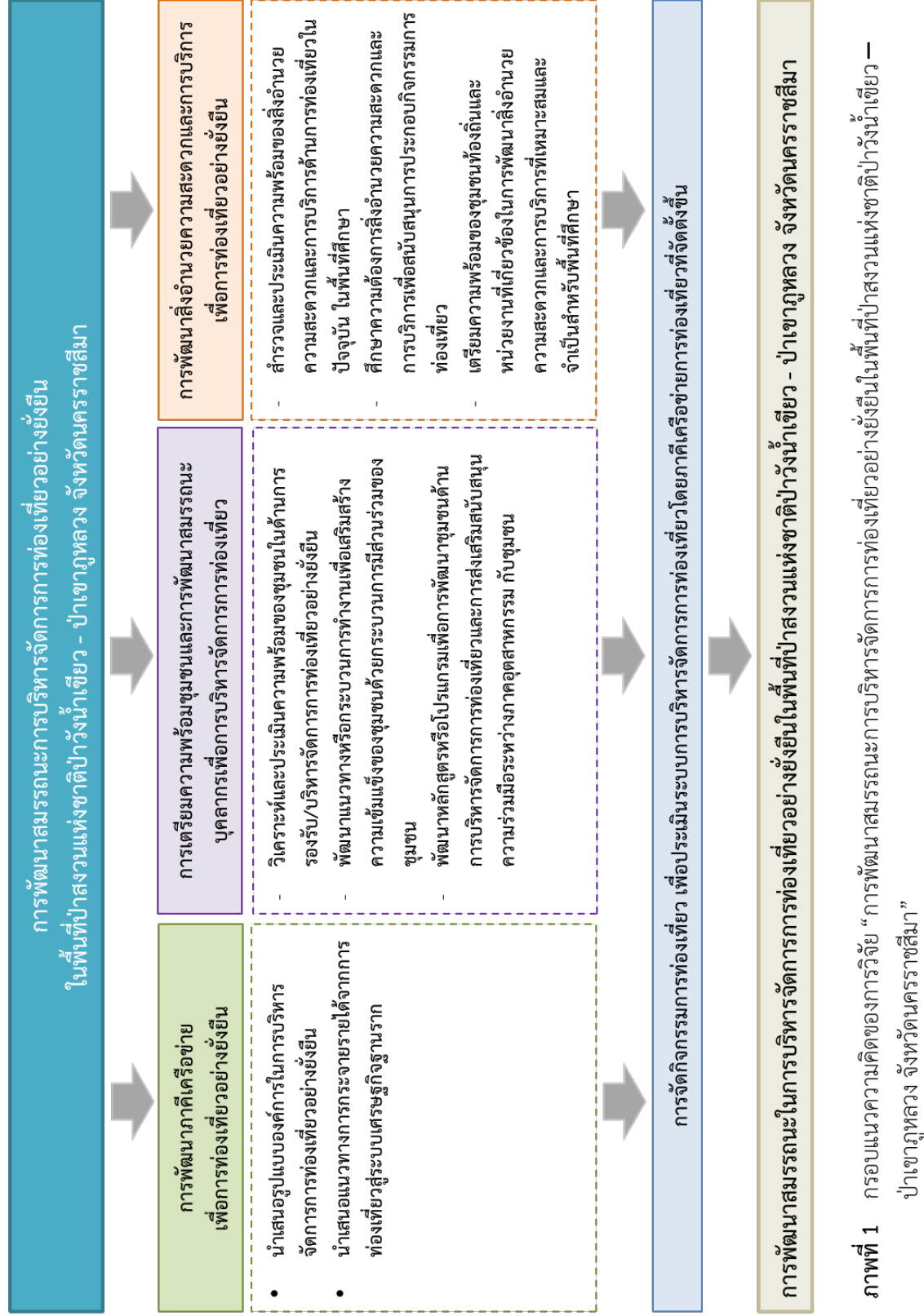
โครงสร้างขององค์กร/กลุ่ม และแนวทางในการกระจายผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดรูปแบบขององค์กร/กลุ่ม ที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน เป็นที่ยอมรับ และสามารถดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน – การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เน้นกระบวนการพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรม และโปรแกรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นการยกระดับความสามารถหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน – การศึกษาวิจัยในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และการเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่นผู้ดูแลรับผิดชอบโครงการฯ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต ที่ชุมชนสามารถพึ่งพิงตนเองได้

ส่วนที่ 4 การทดลองจัดกิจกรรมในพื้นที่ – การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นการทดลองระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้น โดยทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การวิจัยในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมาของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการประเมินระดับศักยภาพภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในส่วนที่ 1 – 3 แล้ว

กรอบแนวความคิดของการวิจัย การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา นำเสนอในภาพที่ 1

1.4 พื้นที่ศึกษา

แผนงานวิจัยนี้ กำหนดพื้นที่ศึกษาหลักได้แก่ พื้นที่โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน ในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล 4 (เขามะค่า) 3) พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ กรมป่าไม้ และ 5) ตำบลอุดมทรัพย์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ โดยมีถนนสาย 304 เป็นจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ภาพที่ 2)

สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นจุดที่มีศักยภาพที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวหลายด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้สูงและยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และมีแปลงทดลองศึกษาวิจัยที่เอื้อประโยชน์แก่การศึกษาวิชาการป่าไม้ได้อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น ซึ่งจะเป็ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ในอนาคต

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล 4 (เขามะค่า) มีศักยภาพของพื้นที่ด้านสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ รวมถึงศักยภาพด้านการสื่อความหมายในระดับที่สูงมาก ด้วยสภาพป่าธรรมชาติดั้งเดิม และมีจุดชมวิวหลายจุดที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ที่หลากหลายที่ช่วยเสริมโอกาสในการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ สามารถพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีลานกางเต็นท์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่ขอความสันโดษ

สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช กรมป่าไม้ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูงมาก จากจุดเด่นของพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ซึ่งได้แก่ การจัดการทางด้านวนวัฒนวิธ และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้สร้างโปรแกรมสื่อความหมายในเรื่องของการจัดการป่าไม้ในยุคต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีจุดชมวิวที่มีทัศนียภาพที่สวยงามหลายจุด รวมถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

พื้นที่สวนป่าวังน้ำเขียว มีจุดเด่นในด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ มีทั้งภูเขาอ่างเก็บน้ำ (ลำเชียงสา) ป่าไม้ (แปลงปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้) ทรัพยากรธรณี (ผาโอโลตัง) และมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ในหลายทิศทาง และบริเวณอ่างเก็บน้ำสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ นอกจากนี้ในพื้นที่สวนป่ายังมีพื้นที่ป่าฟื้นฟูที่สามารถพัฒนาให้เป็นลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มและต้องการความเป็นส่วนตัว (unit camp) ได้อีกด้วย

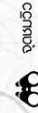
ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว มีจุดที่น่าสนใจหลายจุดที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลายจุด เช่น น้ำตกธารทาลี ได้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
จังหวัดนครราชสีมา

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ՄԻՆԻՍՏԵՐԱՆ

1. จุฑามณีวิโรจน์บุตรที่ 1
2. จุฑามณีพรคอบ 2
3. จุฑามณีพรคอบ 1
4. จุฑามณีวิสาณป้าวันนั้นเต็ม (หลังคสเมราช)
5. จุฑามณีป้าภูหลวง-วังมาเขียว
6. จุฑามณีป้าเขาหลวง
7. ที่บ้านคอบป้าวันนั้นที่ทั้ง 3 พอส. 4 (ตามสะก่า)
8. จุฑามณีวันมาโล้ง
9. วิถีมาจกต้งเต็ม
10. จุฑามณีวันมาโล้งเต็ม

1. แปลงข้อมูลจากระบบสหภาพประมง ๒๕๖๑
2. แปลงข้อมูลไปพื้นที่เมือง
3. ภายได้รับจากนิคมสหกิจนิคมสหกิจ
4. แปลงรวมพื้นที่ไป คู่มือจัดตั้ง การเงิน
5. แปลงพื้นที่ไปโดยใช้นโยบายจัดตั้ง และการเงินอย่าง
6. แปลงข้อมูลพื้นที่ไปเมือง
7. แปลงรวมพื้นที่ไปเมือง
8. แปลงข้อมูลไป บด.สผ.
9. การทบทวนเอกสารพื้นที่ไปโดยที่ไม่ได้ประเพณี
10. แปลงการเงินและบัญชี
11. แปลงข้อมูลการจัดตั้งไปโดยการจัดตั้ง คณะกรรมการ
12. แปลงรวมพื้นที่ไปโดยการเงินและบัญชี ๕.9
13. รังนกอินทรี
14. รังนกอินทรี
15. รังนกอินทรี

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากแผนงาน (Outputs)

- 1) รูปแบบองค์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และแนวทางในการพัฒนาองค์การในพื้นที่โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- 2) แนวทางในการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้องค์การเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน
- 3) แนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้
- 4) การเตรียมความพร้อมของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น
- 5) แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ศึกษา ที่สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) การยกระดับศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
- 7) ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

- 1) หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว (องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว) สามารถนำรูปแบบองค์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ได้จากการศึกษา ไปจัดตั้งองค์การในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
- 2) หน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ได้แนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการจัดกิจกรรม เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้ด้วยตัวเอง

2.1 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable Tourism จัดว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ สาเหตุหลักเนื่องมาจากรายงานของ World Commission on Environment and Development หรือเรียกโดยย่อว่า Bruntland Report on Our Common Future เมื่อปี ค.ศ. 1987 ซึ่งระบุว่าสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของโลกมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้น มนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เพื่อให้การใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน โดยเฉพาะสำหรับประชาชนในยุคนี้แต่รวมถึงลูกหลานในอนาคตด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การประชุมระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ (United Nation Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ. 1992 ได้นำรายงาน Bruntland Report มาจัดทำโปรแกรมและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการพัฒนาของประชาคมโลก ซึ่งผลลัพธ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้คือ แผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ UN Agenda 21 เพื่อให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับจากทุกประเทศ องค์การสหประชาชาติ องค์การสากลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และองค์การด้านการท่องเที่ยวระดับโลก และระดับภูมิภาคต่างๆ ทั้งนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ World Tourism Organization ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็น **“การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพื่อเอื้อให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต”** (World Tourism Organization, 1997)

องค์การการท่องเที่ยวโลกยังได้กำหนดกรอบหลักการในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการดังนี้ (World Tourism Organization, 1997)

- 1) การพัฒนาและบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถการรองรับได้ (Carrying Capacity) ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐานและถ้าจำเป็นก็จะต้องมีการฟื้นฟูหรือทดแทน รวมทั้งควบคุมระบบของธรรมชาติให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- 2) ต้องตระหนักถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม (Local Needs/Participation/Benefit)
- 3) กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือนันทนาการที่จัดขึ้นต้องเน้นการให้ประสบการณ์และคุณค่าแก่ผู้มาเยือน (Quality Experience)
- 4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (Learning and Understanding)

- 5) เน้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะท้อนหรือกลมกลืนกับธรรมชาติหรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น (Nature and Local Architecture)
- 6) ผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนการพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integrated Development)
- 7) พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและตัดสินใจ (Database)

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ 3 ประการ คือ 1) คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม 2) คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และ 3) การมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการองค์กรท่องเที่ยวชุมชน

ความหมายของการจัดการ

องค์กร หมายถึง ระบบที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมี จิตสำนึก (พะยอม, 2537) และ ทับทิม และคณะ (2547) ได้สรุปไว้ว่า องค์กร หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะทำงานนั้นๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารนำไปปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุความสำเร็จ ตามเป้าหมายขององค์กรและทรัพยากรทางการบริหารประกอบด้วย คุณลักษณะ 3 ประการ คือ (1) เป็นกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน (2) เน้นที่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร และ (3) การทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยผสมผสานบุคลากรและทรัพยากรทางการเข้าด้วยกันและหน้าที่พื้นฐานทางการจัดการ ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดองค์กร (3) การนำ และ (4) การควบคุม (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2548)

ความหมายของการจัดองค์กร

การจัดองค์กร (organizing) คือการตัดสินใจเลือกวิธีการในการจัดแบ่งกลุ่มกิจกรรมและทรัพยากรต่างๆ ขององค์กรออกเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้การประสานงานระหว่าง กลุ่มกิจกรรมและกลุ่มบุคคลต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสำคัญของการจัดองค์กร มีดังต่อไปนี้

- 1) การจัดองค์กรเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากการจัดองค์กร เป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าใครจะทำอะไร ใครจะอยู่แผนกไหน ใครจะต้องรับผิดชอบและรายงานต่อใคร ซึ่งการจัดองค์กรนั้นเสมือนเป็นการกำหนดว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการจัดองค์กรนั้นยังรวมถึงกลไกการประสานงานในองค์กรหนึ่งๆ จะต้องมีการแบ่งงานและประสานงานกันเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง
- 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน เนื่องจากองค์กรทุกองค์กร จะต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน ซึ่งประสิทธิภาพนั้น จะกล่าวถึงในเรื่องของการใช้

ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งบางครั้งอาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ส่วนในเรื่องของประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าเป็นความพยายามขององค์การ ในการทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งการที่จะเกิดประสิทธิผลได้นั้น เราไม่ได้มองในมุมของการใช้ทรัพยากรหรือคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า แต่เราจะเน้นไปที่จะทำอย่างไรให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

- 3) ช่วยลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากการจัดองค์การเป็นการกำหนดว่าในองค์การ ใดองค์การหนึ่งควรแบ่งออกเป็นกี่แผนก เมื่อมีการแบ่งแผนกได้แล้วในขั้นตอนต่อไปจะเป็นเรื่อง ของการ กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เช่น ใครอยู่แผนกไหน หน้าที่งานคืออะไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหรือใครคือผู้บังคับบัญชาในแผนกนั้น ซึ่งผลดีก็คือ ผู้บริหารสามารถมอบหมายงานได้ง่ายขึ้น
- 4) การจัดองค์การที่ดีช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานตามความถนัดหรือตามความเหมาะสม เช่นจากการจัดองค์การ องค์การจะต้องมีการแบ่งแผนกงาน และจัดคนลงไปทำงานในแต่ละแผนก ซึ่งการจัดคนไปในแต่ละแผนกนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ ในการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน ถ้าผู้บริหารสามารถจัดคนให้เหมาะสมกับงาน องค์การก็จะได้ ประโยชน์สูงสุดจากการทำงานของพวกเขานั่น

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนางานองค์กร

การพัฒนางานองค์กร (Organization Development: OD) ได้มีนักวิชาการ ให้ความหมาย และแนวทางไว้มากมาย ดังนี้

เทพพนม และสวีน (2540) ได้ร่วมกันสรุปลักษณะของการพัฒนางานองค์กรจากการให้ความหมายของ Bennis (1969), Aplin and Thomson (1974) และ French and Bell (1973) ดังนี้

- 1) เป็นการเปลี่ยนแปลงโดยมีการวางแผน (Planned Change)
- 2) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Change)
- 3) เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม (Emphasis on Work Group)
- 4) เป็นการเปลี่ยนแปลงระยะยาว (Long-Range Change)
- 5) เป็นการร่วมมือของผู้ทำการเปลี่ยนแปลง (Participation of Change Agent)
- 6) เน้นถึงวิธีการดำเนินงานและการวิจัยปฏิบัติการ (Emphasis Upon Interventions and Action Research)

สมคิด (2547) กล่าวว่า การพัฒนางานองค์กร คือความพยายามเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์การ โดยเริ่มจากฝ่ายบริหารระดับสูง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเจริญเติบโตขององค์การโดยการ สอดแทรกสิ่งที่ได้มีการวางแผนไว้แล้วเข้าไปในกระบวนการขององค์การโดยใช้ความรู้ทางด้านพฤติกรรม ศาสตร์

สายหยุด และสุภาพร (2549) ได้ร่วมกันสรุปความหมายของการพัฒนางานองค์กรไว้ว่า เป็น กระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า และจะเน้นกระทำในส่วนที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมและกระบวนการของกลุ่มบนรากฐานแห่งความร่วมมือร่วมใจกัน ด้วยความช่วยเหลือของที่ปรึกษา และใช้เครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ เข้าช่วยในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การวิจัยการ ปฏิบัติการเป็นแม่แบบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาและดำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีความสุขสมบูรณ์ ขององค์การ

ในขณะที่ สร้อยตระกูล (2550) ได้ให้แนวคิดของความหมายในทางปฏิบัติจริงๆ ว่า การพัฒนา องค์การโดยทั่วไปมักจะหมายถึงความถึงการฝึกอบรมในหลายๆ รูปแบบ หรือการพยายามเข้าแทรกแซงองค์การ ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมุ่งประสงค์ที่จะปรับปรุงองค์การ หรือสมาชิกองค์การ และในภาพรวม การ พัฒนาจองค์การก็จะไปสมตามชื่อ นั่นก็คือ ให้ความสำคัญที่การเจริญเติบโตและการพัฒนาการขององค์การ โดยทั้งหมด

ชัยเสริม (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาองค์การ คือ วิธีการอย่างเป็นระบบต่อการปรับปรุงองค์การ ที่ประยุกต์ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ และการวิจัยมาใช้เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีและควมมี ประสิทธิภาพของคนและองค์การ

ณัฐพันธ์ (2551) ได้สรุปว่า การพัฒนาองค์การ หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่าง เป็นระบบภายในองค์การ โดยที่มีการวางแผนล่วงหน้าในเรื่องต่างๆ อาทิ กำหนดผู้รับผิดชอบขั้นตอนการ เปลี่ยนแปลง และศึกษาผลกระทบและวิธีแก้ไขเพื่อให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิต การทำงานที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นจากการให้นิยามของนักวิชาการต่างๆ จึงสรุปได้ว่า การพัฒนาองค์การ หมายถึง กระบวนการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบภายในองค์การ โดยบุคลากรทุกระดับในองค์การ มีการ วางแผนล่วงหน้าและเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันเพื่อให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสม และ สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานและมี คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ความสำคัญของการพัฒนาองค์การ

สายหยุด และสุภาพร (2549) ได้ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาองค์การ ดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนซึ่งจะต้อง กระทำโดยตระหนักถึงภาวะแวดล้อมขององค์การตลอดเวลา
- 2) การพัฒนาสมรรถนะขององค์การ จะเน้นในเชิงกระบวนการของกลุ่ม และขององค์การเป็นที่ตั้ง โดยกระบวนการเหล่านี้จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์การได้ใช้ศักยภาพหรือสติปัญญา ความสามารถอย่างเต็มที่
- 3) เน้นทีมงานเป็นเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมขององค์การเป็นส่วนรวม
- 4) เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของทีมงาน

- 5) เน้นการดำเนินการเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์กรทั้งระบบใหญ่และระบบย่อย
- 6) ใช้การวิจัยการปฏิบัติการเป็นแม่แบบ
- 7) ใช้ที่ปรึกษาหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาช่วยให้คำปรึกษา
- 8) ยุทธศาสตร์อันสำคัญยิ่งของการพัฒนาองค์กรก็คือ การใช้เครื่องมือทางการพัฒนาองค์กรเข้าสู่
สอตแทรก
- 9) กระบวนการเปลี่ยนแปลงจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง
- 10) มุ่งหวังที่จะให้ได้มาซึ่งผลงานสูงสุดขององค์กร ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมี
สุขภาพสมบูรณ์ขององค์กร

สรุปได้ว่า องค์กรจะดำรงอยู่ได้นั้นต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา สร้างความเข้าใจร่วมกันโดยมุ่งหวังที่จะให้ได้มาซึ่งผลงานสูงสุดขององค์กร ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมีสุขภาพสมบูรณ์ขององค์กร และดำเนินการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มี อยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุน มนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัย แวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพบุคลากร ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถ เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) เป็นแผนระยะยาวภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อมุ่งให้เกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ และแนวนโยบาย เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย (1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา (2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้คนมี ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิต สาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม (3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอด ชีวิตได้มีโอกาส ซึ่งการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนหรือโดยชุมชนเป็นฐาน จะเป็นการส่งเสริมและ สนับสนุนให้เกิดความรู้สึกรักผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด เกิดค่านิยมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวภายใน ชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศที่จะส่งเสริมด้านการพัฒนาทุนมนุษย์บนความสมดุลย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมต่อไป

โครงการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้โดยการสนับสนุนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ คุณภาพเยาวชน (สสค.) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการ พัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education หรือ ABE) ที่จังหวัด นำร่อง 14 จังหวัดภายใต้ความร่วมมือของ สสค. และ สกว. เป็นทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับกระแสการ ปฏิรูปทั้งของสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ (สพช.) นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการที่กำลังดำเนินงานอยู่ เป็นการมุ่งพัฒนานวัตกรรมของระบบการจัดการการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและขีด ความสามารถของประชากรทุกช่วงวัย และทุกช่วงระดับการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ

พฤติกรรมการทำงาน และคุณลักษณะนิสัย เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและปลูกฝังให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในสังคมที่มีการทำงานอุตสาหกรรมเป็นฐาน (industrial-based society) สามารถประกอบอาชีพ สร้างรายได้ที่มั่นคงและมั่นคงโดยไม่ละทิ้งพื้นที่ของตนเอง โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน (community engagement) จึงเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากรของพื้นที่ เนื่องจากเป็นความพยายามร่วมกันในอันที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงโดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชน โดยตระหนักถึงการรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดแนวปฏิบัติ โดยสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน หรือ กระทำการองค์กร ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (ยุพาพร, 2545, หน้า 5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาได้นั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ การมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ดังนั้น ความพร้อมของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

2.4 สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในแหล่งท่องเที่ยว

ในการจัดการการท่องเที่ยวผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบ การท่องเที่ยว เพื่อที่จะสามารถกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสม โดยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวหรือสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ และนักท่องเที่ยว (แสงสรรค์ และคณะ, 2559)

สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยว โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการประชาชนใน พื้นที่ และในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยวที่ เดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ให้เกิดความสะดวกสบาย และความประทับใจ ทำให้อยู่ในแหล่ง ท่องเที่ยวนานขึ้น หรือกลับมาเยือนซ้ำในอนาคต นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่เหมาะสม ยังเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนพื้นที่ได้อีกด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ สามารถจำแนกได้ 5 ประเภท ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านที่พักแรม สิ่ง อำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านขาย ของที่ระลึกและของฝาก

1) **สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน** เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการ บริการสำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่า สาธารณูปโภค เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ระบบการสื่อสาร ถนน เป็นต้น และสาธารณูปการ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ เป็นต้น โดยภาครัฐเป็นผู้ลงทุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกสบาย และส่งผลประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวอีกด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น การให้บริการด้านการสื่อสาร การให้บริการน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค

ระบบไฟฟ้าและพลังงาน การสุขาภิบาล การคมนาคมขนส่ง การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย และการจัดหาพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

2) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ด้วย ความปลอดภัยนี้เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการประเภทความปลอดภัยมี 3 ด้าน คือ

- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยทั่วไป เป็นการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนของตนเองรวมถึงนักท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินงานด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ควรอยู่ในลักษณะของการป้องกันมากกว่าการปราบปราม ซึ่งอาจใช้มาตรการต่างๆ เช่น การออกกฎหมายป้องกันความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว การให้ความช่วยเหลือเมื่อนักท่องเที่ยวได้รับอันตราย เป็นต้น
- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยจากการใช้บริการท่องเที่ยว เป็นการคุ้มครองดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวจากการใช้บริการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุหรือถูกหลอกลวงจากผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว เช่น บริการด้านการขนส่ง บริการด้านที่พักแรม บริการด้านแหล่งท่องเที่ยว บริการด้านสินค้าที่ระลึก บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น
- สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านความปลอดภัยอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยด้านการแลกเปลี่ยนเงินตรา การให้ข่าวสารข้อมูลด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านที่พักแรม ที่พักรวม (accommodation) หมายถึง การบริการที่พักรับรองคนเดินทางที่ต้องการพักค้าง ซึ่งอาจมีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการด้วย ที่พักแรมมีบทบาทโดยตรงในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างเพื่อพักผ่อนในระหว่างการเดินทาง ซึ่งนอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกด้านที่พักและบริการอาหาร นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้นานขึ้นด้วย ดังนั้นจึงมีการสร้างที่พักแรมหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเดินทาง เช่น โรงแรม (hotel) โมเต็ล (motel) เกสต์เฮาส์ (guest house) รีสอร์ทคอนโดมิเนียม หรือคอนโดเทล (resort condominiums/condotel) ห้องชุด (apartment) รีสอร์ทตากอากาศ (resort) สถานที่พักรวมกลางแจ้ง (camp ground) เป็นต้น

4) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านอาหาร การบริการด้านอาหารเป็นการบริการที่มีความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว และในบางพื้นที่ภัตตาคารและร้านอาหารก็ได้กลายเป็น สิ่งจูงใจสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้มีการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อไปรับประทานอาหารที่ถูกปากและถูกใจด้วย นอกจากนี้ในบางพื้นที่ “อาหาร” ได้กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอาหาร (food tourism) สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่สนใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ อีกด้วย

5) สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านร้านขายของที่ระลึกและของฝาก การซื้อสินค้าและของที่ระลึกเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยเฉพาะการซื้อสินค้าที่ระลึก ซึ่ง

นักท่องเที่ยวซื้อกลับไปยังภูมิลำเนา อาจจะมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นที่ระลึก หรือเป็นของฝากก็ได้ สินค้าที่ระลึกถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

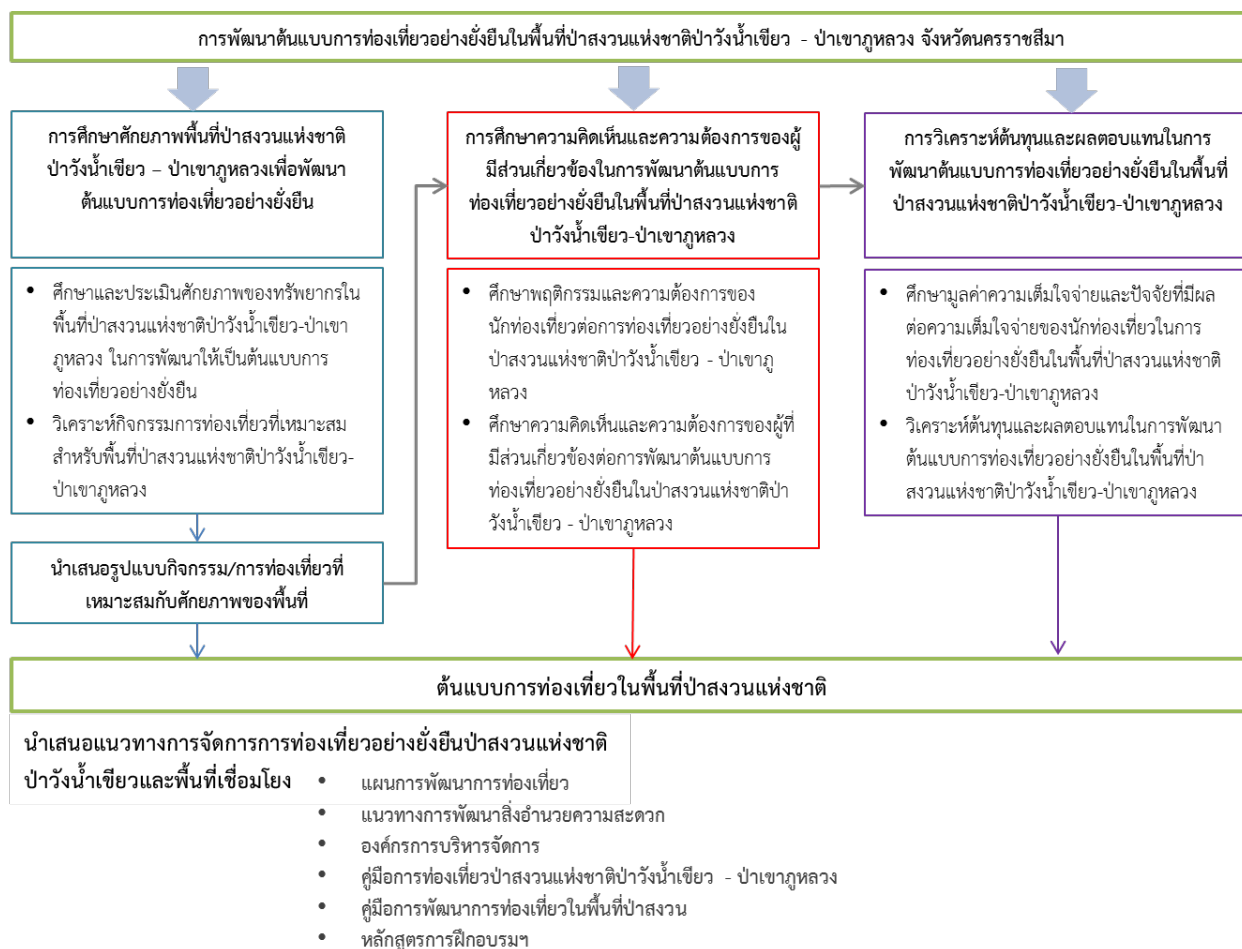
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครอง

การท่องเที่ยวในพื้นที่คุ้มครองเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะในการประกอบกิจกรรม เช่น การเดินป่า ดูนก ส่องสัตว์ ชี่จรรย์าน จนถึงกิจกรรมชื่นชมธรรมชาติ ถ่ายรูป และการพักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ การระบุขอบเขตของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภคในการรองรับกิจกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่คุ้มครองอยู่ภายใต้กรอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Priskin, 2001) อย่างไรก็ตาม ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะถูกกำหนดจากค่านิยมของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่แปรผันตามระดับความเข้มข้นของการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง ช่วงชั้นของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแบ่งได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นนันทนาการ ยกตัวอย่างเช่น สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นนันทนาการอาจประกอบด้วยโรงแรมหรือที่พักแบบ ecolodge ที่เน้นการบริการตามมาตรฐานสากล ในขณะที่ที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เน้นการอนุรักษ์จะเป็นรูปแบบของการพักแรมกางเต็นท์ในพื้นที่สันโดษ (Laarman and Durst, 1987; Pearce, 1989; Department of Conservation and Land Management, 1998) ทั้งนี้การศึกษาเพื่อประเมินระดับความเหมาะสมของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกจะประกอบด้วยกลุ่มตัวชี้วัด 4 ด้านด้วยกันคือ 1) ความหลากหลายของกิจกรรมนันทนาการ 2) การเข้าถึง 3) สาธารณูปโภคที่รองรับ และ 4) ระดับของผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยวิธีการที่ใช้มักผสมผสานระหว่างการใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์กับการใช้สมการถ่วงน้ำหนักในการหาความเหมาะสมของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่คุ้มครองที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยว (Lindberg, 1991; May and Selwood, 1992; Leiper, 1995)

2.5 การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่ที่ต้องการเก็บรักษาไว้เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และยังเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยลดภาวะความกดดันของความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่เปราะบางโดยกระจายการใช้ประโยชน์ไปยังพื้นที่ป่าสงวน เป็นการลดจำนวนการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง ซึ่งช่วยให้ระบบนิเวศในพื้นที่ที่เปราะบางสามารถฟื้นฟูสภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติคืนมาได้ จากที่มาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว แผนงานวิจัย “การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (ดำเนินการวิจัยในปี 2558 - 2559) จึงได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าสงวนของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยประยุกต์ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกรมป่าไม้ที่มีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่นันทนาการ ที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น และลดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้แบบไม่ยั่งยืนของชุมชน อีกทั้งยังมีเป้าหมายที่จะสร้างการท่องเที่ยวทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการเรียนรู้ระบบนิเวศและทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติของประเทศไทยอื่นๆ ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งล้วนมีลักษณะของปัญหาที่คล้ายคลึงกันได้ในอนาคตอันใกล้ โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาคือพื้นที่กลุ่มป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียวและพื้นที่เชื่อมโยง (ประกอบด้วย สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวิทยาอ่างเก็บน้ำเขื่อนจุฬาภรณ์ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (เขามะค่า) สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว และ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้า) โดยดำเนินการศึกษาใน 3 ส่วน (ภาพที่ 3) ประกอบด้วย

- **ส่วนที่ 1** การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา เพื่อกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งเป็นการศึกษาในด้านอุปทานการท่องเที่ยว
- **ส่วนที่ 2** การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน รวมถึงความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำมาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการศึกษาในด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว
- **ส่วนที่ 3** การศึกษาเพื่อประเมินว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นมีต้นทุนและผลตอบแทนที่เกิดขึ้นอย่างไร รวมถึงความเต็มใจจ่ายเพื่อรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้นมาน้อยเพียงใด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ภาพที่ 3 กระบวนการดำเนินการวิจัยของแผนงานวิจัย “การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา”

ที่มา: แผนงานวิจัย “การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” (แสงสรรค์ และคณะ, 2559)

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทำการประเมินจุดท่องเที่ยวหลักทั้งหมด 4 จุดท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว 2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) ศูนย์วนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้ และ 4) พื้นที่สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โดยประเมินจากตัวชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้น และคำนวณหาค่าศักยภาพโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (Weighting Score Equation) โดยตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพ ประกอบด้วย

- ตัวชี้วัดในด้านศักยภาพของพื้นที่ 13 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ความโดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศในแหล่งธรรมชาติ 2) ความเป็นแหล่งรวมพืชหรือสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ หรือมีจำนวนมาก 3) สภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ 4) ความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเฉพาะตัวทางกายภาพของพื้นที่ 5) ความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 6) คุณค่าต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่น 7) ศักยภาพด้านการสื่อความหมาย 8) อุณหภูมิของอากาศที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว 9) ปริมาณน้ำฝน 10) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายโดยมนุษย์ 11) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ 12) โอกาสในการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน และ 13) ความคงทนของสภาพแวดล้อมในการรองรับการใช้ประโยชน์)
- ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 4 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว/จุดท่องเที่ยว 3) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และ 4) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก)

สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว เป็นจุดที่มีศักยภาพที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้สูงและยังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของธรรมชาติและมีแปลงทดลองศึกษาวิจัย ที่เอื้อประโยชน์แก่การศึกษาวิชาการป่าไม้ได้อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมืองเพื่อเป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ในอนาคต

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 4 (เขามะค่า) มีศักยภาพของพื้นที่ด้านสภาพความสวยงามทางกายภาพและสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งธรรมชาติ รวมถึงศักยภาพด้านการสื่อความหมายในระดับที่สูงมาก ด้วยสภาพป่าธรรมชาติดั้งเดิม และมีจุดชมวิวหลายจุดที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ที่หลากหลายที่ช่วยเสริมโอกาสในการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ สามารถพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายเพื่อเรียนรู้ระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีลานกางเต็นท์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่ขอความสันโดษ นิยมการพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ

สถานีวิวัฒนวิจัยสระแกราช กรมป่าไม้ มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับสูงมาก จากจุดเด่นของพื้นที่สถานีวิวัฒนวิจัยสระแกราช ซึ่งได้แก่ การจัดการทางด้านวนวัฒนวิธ และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้สร้างโปรแกรมสื่อความหมายในเรื่องของการจัดการป่าไม้ในอดีต ปัจจุบัน และเพื่ออนาคต เพื่อให้เห็นมิติของการจัดการป่าไม้ในด้านต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในพื้นที่ศูนย์วนวัฒนวิจัยสระแกราชยังมีจุดชมวิวที่มีทัศนียภาพที่สวยงามหลายจุด รวมถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

พื้นที่สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว มีจุดเด่นในด้านความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ มีทั้งภูเขา อ่างเก็บน้ำ (ลำเชียงสา) ป่าไม้ (แปลงปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้) ทรัพยากรธรณี (ผาโอโลตัง) และมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นภูมิทัศน์ในหลายทิศทาง และบริเวณอ่างเก็บน้ำสามารถพัฒนาให้

เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชนได้ นอกจากนี้ในพื้นที่สวนป่ายังมีพื้นที่ป่าพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เป็นลานกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มและต้องการความเป็นส่วนตัว (unit camp) ได้อีกด้วย

จากผลการประเมินศักยภาพจุดท่องเที่ยวทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 3.8) ทั้งในด้านศักยภาพของพื้นที่ (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 3.8) และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมาก (ค่าคะแนนระดับศักยภาพเฉลี่ย = 4.1)

ความคิดเห็นและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเก็บตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1,168 ตัวอย่าง โดยเก็บแบบสอบถามกระจายตามแหล่งท่องเที่ยวหลักในเส้นทางท่องเที่ยวโคราช-วังน้ำเขียว ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีแนวโน้มให้ความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือมีกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกอยู่ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เส้นทางจักรยานสีเขียว-ระเปียงสัตว์ป่า ปีนหอคอยชมวิวกางเต็นท์พักแรมโดยเน้นความเป็นส่วนตัว (unit camp) จุดชมวิวดังกล่าว เป็นต้น การศึกษาธรรมชาติ ปั่นจักรยานเรียนรู้งานวิจัยผ่านแปลงทดลอง เป็นต้น ในส่วนของปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (pull factors) นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายด้าน นอกเหนือจากด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สวยงาม และสะอาด รวมถึงความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่แล้ว ยังให้ความสำคัญกับการจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบการท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ด้านธรรมชาติและระบบนิเวศด้วย ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้นในพื้นที่ควรมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่เน้นการสร้างจิตสำนึกการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ

ในส่วนของการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ทำการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยเป็นหลัก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 80 คน ผลการศึกษาสรุปประเด็นที่สำคัญได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและกลมกลืนกับธรรมชาติส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ หรือตลาดเฉพาะกลุ่ม (niche market) มากขึ้น และต้องคำนึงถึงมาตรการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว นอกจากนี้การเชื่อมโยงศักยภาพของชุมชนเข้ากับการท่องเที่ยวยังถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมและสามารถทำได้หลากหลายวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายในด้านการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ เช่น การจัดทำเที่ยวหรือบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น พื้นที่จุดศูนย์กลางของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความเป็นไปได้มี 2 แห่ง คือ สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9 สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริก

เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองแห่งอยู่กึ่งกลางพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง และคนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ในส่วนของการตลาด เน้นการเจาะตลาดนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมสอดคล้องกับฐานทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยสร้างเอกลักษณ์ จุดขาย และความแตกต่างให้ชัดเจนเพื่อดึงดูดตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (niche market) หรือนักท่องเที่ยวคุณภาพ (quality visitor) ลดการพึ่งพาการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) รวมถึงพัฒนากิจกรรมนอกฤดูท่องเที่ยวเพื่อกระจายนักท่องเที่ยวตามช่วงเวลา นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็นที่เป็นไปในทางเดียวกันว่าจำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์กรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Destination Management Organization : DMO) เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งนี้ในเบื้องต้นสามารถพัฒนารูปแบบองค์กรในรูปแบบของ “วิสาหกิจชุมชน” และเมื่อวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมในระดับหนึ่งแล้ว ควรพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้าง “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันผลิตสินค้าหรือให้บริการการท่องเที่ยว อย่างมีประสิทธิภาพในลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) จากนั้นเมื่อวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพอสมควรแล้ว และชุมชนมีความพร้อมมากยิ่งขึ้น สามารถจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีโครงสร้างซับซ้อนมากขึ้น สอดคล้องกับขอบเขตการดำเนินงาน และเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยพัฒนารูปแบบ เป็น “สหกรณ์บริการการท่องเที่ยว” โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนสามารถถือหุ้นเพื่อเพิ่มทุนและนำมาจัดสรรสำหรับการพัฒนาคุณภาพการบริการภายหลังจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว รวมถึงแตกแขนงกิจการให้ครอบคลุมความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้าจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าสะดวกซื้อ การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็น

แนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

จากการศึกษาของแสงสรรค์ และคณะ (2559)¹ ได้ทำการเสนอแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยพิจารณาจากจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความน่าสนใจของพื้นที่ ร่วมกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นและความต้องการของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ โดยได้นำเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว 2 กลุ่มกิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง (recreational sport activities) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกำหนดแนวคิดของการท่องเที่ยวในเส้นทางนี้ โดยใช้ธีม (theme): “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู้สังคมไทยยั่งยืน - FORESTER'S TALE: FOREST -- FOR LIFE – FOR FUTURE” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งมีทั้ง “ปัญหา อุปสรรค ความล้มเหลว ความหวัง” ที่จะนำไปสู่การจัดการป่าไม้ เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยในอนาคต (Sustainable Forest – Sustainability for Life) (ภาพที่ 4)

¹ แผนงานวิจัย “การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” (แสงสรรค์ และคณะ, 2559)

กิจกรรมกีฬานันทนาการกลางแจ้ง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักคือ การปั่นจักรยานและการวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ (trail running) โดยนำเสนอเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ รวม 3 เส้นทาง ประกอบด้วย

- เส้นทางจักรยาน “ปั่นฟูลู่อารมณ์ชาติ” ระยะทาง 26.3 กิโลเมตร เส้นทางนี้นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้กระบวนการฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมาเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์
- เส้นทางจักรยาน “วิถีคน วิถีป่า” ระยะทาง 22.8 กิโลเมตร เส้นทางจักรยานนี้เน้นการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในมิติต่างๆ ทั้งการพึ่งพา และปัญหาความขัดแย้ง
- เส้นทางวิ่งผจญภัยในพื้นที่ธรรมชาติ “เรียนรู้งานป่าไม้” ระยะทาง 16.74 กิโลเมตร เน้นการเรียนรู้การจัดการป่าไม้ในพื้นที่จริง

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการป่าไม้และระบบนิเวศป่าไม้ในพื้นที่ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วย

- เส้นทางเดินป่าระยะไกลสำหรับเยาวชน “อนาคตป่าไม้ไทย” สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว - หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ 4 (เขามะค่า) ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร
- เส้นทางเดินป่าศึกษาพรรณไม้ (dendrological nature trail) ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ “พลวัตป่าเขตร้อน (tropical forest dynamics)” ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- เส้นทางจักรยานเพื่อเรียนรู้การจัดการป่าไม้ผ่านแปลงทดลอง “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” ในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

กิจกรรมกีฬาันทนาการกลางแจ้ง

Recreation Sport Activities

กิจกรรมนันทนาการในกลุ่มนี้ส่งเสริมโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ออกกำลังกาย ได้ผจญภัยในสถานที่ต่างๆ และได้ชื่นชมบรรยากาศธรรมชาติสองข้างทาง ผ่านแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจพร้อมกับเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนนั้นไปพร้อมๆ กัน และเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ควบคู่กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

นักท่องเที่ยวจะได้ปั่นจักรยาน/วิ่ง ผ่านป่าประเภทต่างๆ ทั้งป่าพื้นฟู ป่าดั้งเดิม สวนป่า รวมทั้งพื้นที่ต้นน้ำที่ถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตร ที่มีความยากง่ายของเส้นทางหลายระดับ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกได้ตามความสนใจและความสามารถของนักท่องเที่ยวเอง เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการป่าไม้ การเกษตรป่าไม้ ระบบนิเวศป่าไม้ ปัญหาความขัดแย้งในการใช้ที่ดินป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการชื่นชมธรรมชาติ

กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้

ECOTOURISM

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่โครงข่ายเส้นทางท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้ประกอบกิจกรรมที่เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งระบบนิเวศป่าไม้ที่หลากหลาย สัตว์ป่า อ่างเก็บน้ำ ภูมิทัศน์ วิถีชีวิตชุมชน

เส้นทางเดินป่าระยะไกล ป่าไม้ไทยในอนาคต

เส้นทางรุกขวิทยา- ดึกษาพรรณไม้

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พลวัตป่าเขตร้อน

เส้นทางจักรยาน การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต

เส้นทางวนกรเรียนรู้การป่าไม้สู่สังคมไทยยั่งยืน

ภาพที่ 4 กิจกรรมนันทนาการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากนี้ จากการศึกษาดังกล่าว ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทั้งสิ้น 5 ยุทธศาสตร์ (ภาพที่ 4) และได้กำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินโครงการในระยะเวลา 5 ปี ประกอบด้วย

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบนันทนาการกลางแจ้ง
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอนุรักษ์
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรและระบบบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์และการตลาดเฉพาะกลุ่ม

จากแผนยุทธศาสตร์ที่ได้นำเสนอ การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ให้เกิดขึ้นได้จริงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและสร้างองค์ประกอบในการดำเนินงานให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มภาคีการท่องเที่ยวในการดำเนินงานหลัก และการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มภาคีฯ ทั้งในด้านองค์ความรู้ที่จำเป็น การฝึกทักษะ รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น แผนงานวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จึงได้มีการพัฒนารอบแนวคิดเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์ประกอบเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน ตามที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวงดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

ภาพที่ 5 แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

3.1 การพัฒนาองค์การเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ทางสังคมศาสตร์ (Social Sciences Research) มีเป้าหมายหลักเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาคีเครือข่ายและแนวทางในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานวิจัย โดยวิธีการดำเนินงานวิจัยมีดังนี้

ส่วนที่ 1: การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
2. การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการซึ่งจากการศึกษาทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย
3. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
4. การวิเคราะห์สถานะของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน พันธกิจและความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วน แผนงานและโครงการต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานและชุมชนในปัจจุบัน
5. การวิเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายที่สามารถเป็นไปได้ในพื้นที่ ข้อดีและข้อเสียในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายแต่ละแบบเพื่อเป็นข้อมูลร่วมในการสังเคราะห์รูปแบบภาคีเครือข่ายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสม
6. การสังเคราะห์เพื่อกำหนดรูปแบบภาคีเครือข่ายและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
7. การนำเสนอแนวทางทางการพัฒนาภาคีเครือข่ายต่อหน่วยงานและตัวแทนชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาภาคีเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้ในพื้นที่

ส่วนที่ 2: การศึกษากระบวนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ คนในชุมชนที่มีครัวเรือนตั้งอยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
2. การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ และชุมชน
3. การศึกษากระบวนการบริหารจัดการรายได้ของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะได้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อเป็นข้อมูลร่วมกับกำหนดแนวทางในการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและไม่ขัดต่อกฎระเบียบของหน่วยงานในพื้นที่
4. การนำเสนอแนวทางในการกระจายรายได้ต่อหน่วยงานและตัวแทนชุมชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการปรับปรุงแนวทางการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การศึกษาในส่วนนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยในพื้นที่ และศึกษาสภาพปัญหาในรายละเอียดจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับชาติ และระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา คือ การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่มรดกโลกโดยเฉพาะ
2. อภิปรายกลุ่มย่อยกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับชุมชนด้านความพร้อม ความต้องการของชุมชน สภาพปัญหาเชิงระบบและอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน
3. ประเมินความต้องการ (need assessment) หรือความจำเป็นในเบื้องต้น เพื่อการจัดทำหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว
4. การประเมินและวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในรายละเอียดเพิ่มเติมโดยเฉพาะปัญหาเชิงระบบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในพื้นที่ในการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5. ร่างแนวทางการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการนาร่องในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
6. จัดอบรมหลักสูตรการเตรียมความพร้อมของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในการยกระดับความสามารถชุมชนที่มีความยั่งยืนบนฐานของความร่วมมือจากทุกฝ่ายในพื้นที่ที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปทริเียนความสำเร็จและปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย
7. จัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยว วางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวตามโจทย์ที่ได้รับมอบหมายนำเสนอสถานการณ์การท่องเที่ยว dry run และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคส่วนต่างๆ ร่วมกันพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
8. จัดทำรายงานผลการศึกษาดำเนินการและจัดส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการระดับพื้นที่ต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษานี้ เนื่องจากเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงเลือกจากผู้แทนชุมชน และจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นตัวแทนจากหน่วยงาน เพื่อเป็นกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 20 คน ดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังหมี
- สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
- อุทยานแห่งชาติทับลาน
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา
- สถานีวิจัยและฝักินิสดวนศาสตร์วังน้ำเขียว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา สวนป่าปักธงชัย แปลงวังน้ำเขียว
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
- สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา

3.3 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การศึกษาในส่วนนี้ ประกอบด้วยการดำเนินงานวิจัยใน 3 ส่วนหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 1. ทำการสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว (on-site survey) ร่วมกับตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ โดยใช้แบบประเมินที่ได้พัฒนาขึ้น ทำการประเมิน 5 พื้นที่ ประกอบด้วย สถานีวิจัยและฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว สวนป่าปักธงชัย (แปลงวังน้ำเขียว) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ทล.4 (เขามะค่า) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช และชุมชนบ้านวังน้ำเขียว ตำบลอุดมทรัพย์ ซึ่งอยู่ในโครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
 2. ทำการประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)/ การประชุมกลุ่มย่อย (focus group meeting) ตัวแทนหน่วยงานและตัวแทนชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้ขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวและปฏิบัติงานระดับหน่วยงานในพื้นที่ 11 หน่วยงาน จำนวนผู้ให้ข้อมูล 20 คน จำแนกเป็นหน่วยงานกลุ่มต่างๆ ดังนี้
 - **หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders)** คือ หน่วยงานเกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการฯ และเป็นหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ 2) อุทยานแห่งชาติทับลาน 3) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา 4) สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช และ 5) สถานีวิจัยและฝักินิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว
 - **หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นรอง (secondary stakeholders)** คือ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโดยตรง แต่จะเป็นหน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือมีภารกิจสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 2) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 3) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา 4) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา 5) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ 6) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

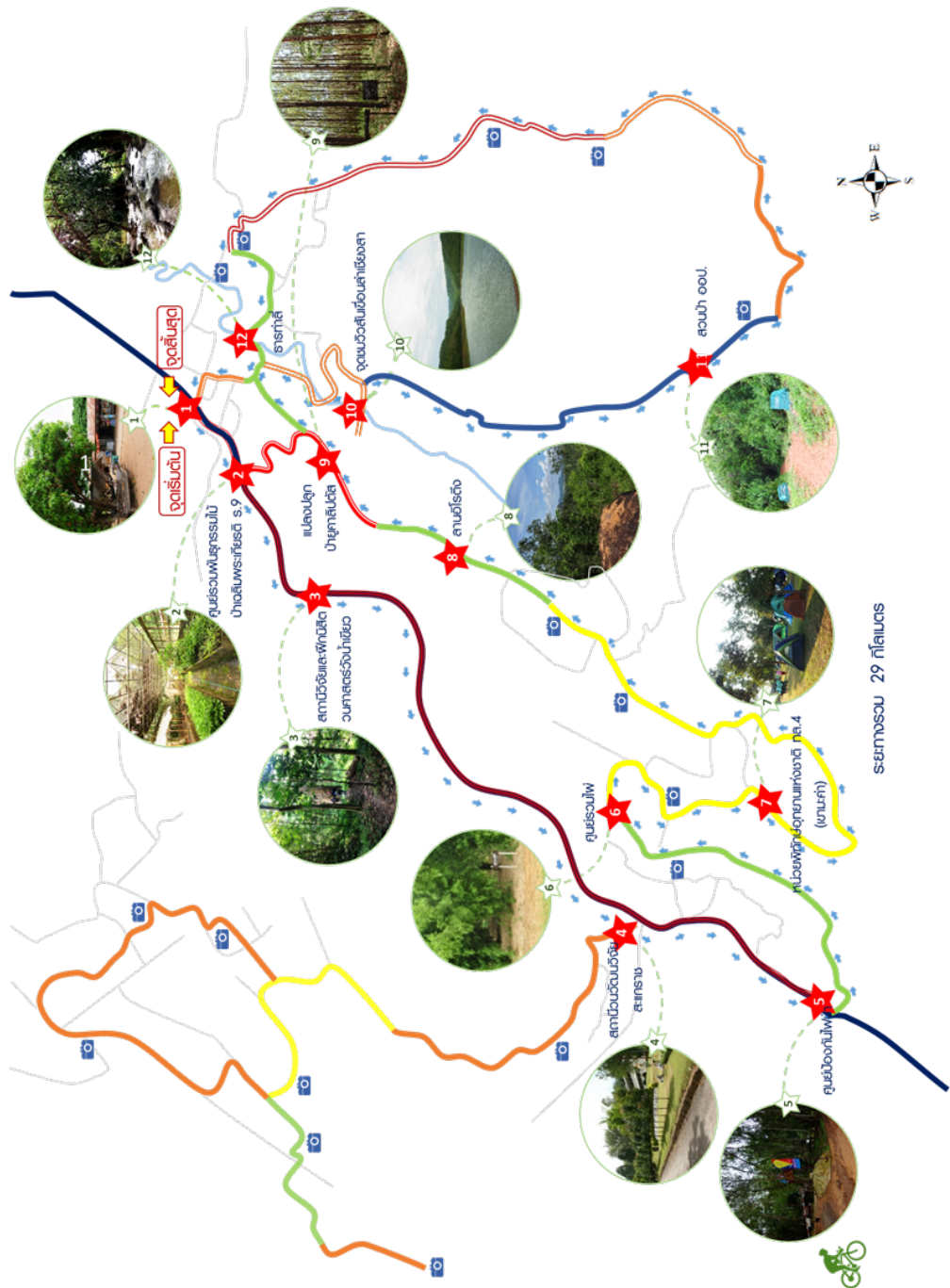
3. ศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้แก่ คนในชุมชนที่มีครัวเรือนตั้งอยู่ในโครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ในพื้นที่ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กำหนดหมู่บ้านเป้าหมาย ประกอบด้วย บ้านหนองโสมง บ้านวังน้ำเขียว บ้านซับเต่า บ้านห้วยน้ำเค็ม บ้านซับพลู ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เป็นทางผ่านของเส้นทางจักรยาน จำนวน 150 ตัวอย่าง จาก 150 ครัวเรือน ในแต่ละหมู่บ้านทำการสุ่มเลือกครัวเรือนตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากบ้านเลขที่
- 2) การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน
1. ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดให้กิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติเป็นกิจกรรมหลักในการศึกษา (ตามข้อสรุปในที่ประชุมการนำเสนอโครงการวิจัย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์)
 2. ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือนทั่วไป ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และเส้นทางจักรยานในอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 166 ตัวอย่าง
 3. ศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นกลุ่มประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานแบบเข้มข้น (serious leisure) ทำการศึกษาโดยให้นักปั่นจักรยานจากชมรมปั่นจักรยานในพื้นที่ (ชมรมปั่นจักรยานวังน้ำเขียว ชมรมจักรยานโคราช ชมรมปั่นจักรยาน Thai MTB) ปั่นจักรยานในเส้นทางจริง และประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางจักรยาน ร่วมกับภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

3.4 การจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

การจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวในส่วนนี้มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชน ภาคเครือข่ายการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานฯ และชุมชน และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดเส้นทางปั่นจักรยาน ในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เป็นเส้นทางทดสอบ ระยะทาง 29 กิโลเมตร กำหนดเส้นทางโดยกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง และร่วมกันกำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับ 1 วัน (ภาพที่ 5)
2. กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมในวันที่ 7 เมษายน 2561 กิจกรรมมีดังนี้
 - 8.30 น. ลงทะเบียน ตรวจสอบสุขภาพก่อนปั่น
 - 9.00 น. ชมการแสดงของกลุ่มชุมชน
 - 9.30 น. พิธีเปิด และ การลงนามจัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง
 - 10.00 น. ปลอ่ยตัวนักปั่น
 - 11.30 น. นักปั่นทุกคนเข้าเส้นชัย รับประกาศนียบัตร
 - 12.00 น. พักเหนื่อย รับประทานอาหารกลางวัน เมนูพื้นบ้าน
 - 13.00 น. กิจกรรมปลูกป่า สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช กรมป่าไม้
 - 14.00 น. ร่วมประเมินผล และสรุปผลการจัดกิจกรรม
3. ดำเนินการประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้น ทำการประเมินโดย 1) นักปั่นจักรยาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานต่างๆ และ 3) ผู้ดำเนินการจัด โดยทั้งนี้ นักวิจัยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงในการดำเนินการ

Bike

ภาพที่ 6
เส้นทางจักรยาน ทดสอบเส้นทาง
การท่องเที่ยว “ปั่น ปลุป่า”
วันที่ 7 เมษายน 2561

4.1 การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ

การทบทวนยุทธศาสตร์และแผนในการพัฒนากการท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนใน 3 ระดับ ได้แก่ แผนพัฒนากการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ระยะ 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 และ แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) พบว่า ในทุกระดับให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวนั้น ในฐานะที่เป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ กรอบในการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ แผนพัฒนาระดับต่างๆ นำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนากการท่องเที่ยวคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้ ชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น

นอกจากนี้ เมื่อทบทวนถึงพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ปรากฏว่า ไม่ได้ระบุถึงการ จัดการการท่องเที่ยวนั้นในพื้นที่ป่าสงวนไว้โดยตรง เพียงแต่ระบุถึงการเข้าใช้ประโยชน์ในภาพกว้าง อย่างไรก็ตาม ในประเด็นดังกล่าวในปัจจุบันได้มีการประกาศพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2559 โดยได้ เพิ่มเติมมาตรา 19/1 ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ นั้นสำคัญของมาตราดังกล่าวให้มีความสำคัญในการ ให้บริการหรือให้ความสะดวกต่างๆ แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติหมายรวมถึง บริการด้านการท่องเที่ยวนั้นในพื้นที่ป่าสงวน อันจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากขึ้น

ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์ และคณะ (2559) ได้ดำเนินโครงการวิจัย “การศึกษา ศักยภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เพื่อพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวนั้นอย่างยั่งยืน” พบว่า ผลการประเมินศักยภาพจุดท่องเที่ยวนั้นทั้ง 4 พื้นที่ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโครงข่ายการท่องเที่ยวนั้น พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จะเห็นได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวนั้นมีศักยภาพสูง รวมทั้ง ได้กำหนด theme ของเส้นทางท่องเที่ยวนั้นได้แก่: “เส้นทางวนกร: เรียนรู้การป่าไม้ สู่สังคมไทยยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่คุ้มครองของ ประเทศไทยผ่านเส้นทางท่องเที่ยวนั้นป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

รวมทั้ง ผลการศึกษาของอุไรวัจน์ เดชอุ่ม และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็น และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวนั้นอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง” ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษา ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับ นโยบายการท่องเที่ยวนั้นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยมีองค์ประกอบของ คณะกรรมการเป็นผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ใน

ลักษณะของ “ภาคีการพัฒนา” ผ่านทางการจัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยว เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและเป็นแกนนำในการระดมทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายของการศึกษา

การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมของพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายการศึกษาครั้งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการที่ธุรกิจท่องเที่ยวเขตอำเภอวังน้ำเขียวที่เริ่มกลายเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบมวลชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมา ปรากฏว่า รายได้หรือผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในอำเภอวังน้ำเขียวมีการกระจุกตัวของรายได้อยู่บางพื้นที่ อีกทั้งรายได้ยังไปกระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการที่เป็นนายทุน ทำให้ความเจริญหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเท่านั้น

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงานเป้าหมายในพื้นที่ ปรากฏว่า มีประสิทธิผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่หน่วยงาน ภาคีเครือข่ายได้ประสบอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณในการพัฒนา การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว การขาดการประสานงานในการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน และปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จจึงควรคำนึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหรือการดำเนินงานที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการสำรวจปรากฏว่า ทุกหน่วยงานให้ความคิดเห็นที่ตรงกันว่าควรมีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้นเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มี การประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ ดังนั้น ที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน

ผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมภาคีเครือข่ายครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่างการจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา โดยในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจ ทั้ง 3 ได้แก่ (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย การประสานงานภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์กรและบุคลากร ส่วนโครงสร้างภาคีเครือข่ายในเบื้องต้นควรเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ของหน่วยงานภายในพื้นที่ โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการขอคำสั่งแต่งตั้ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มทราย

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2561 รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกิดการทำงานร่วมกันในการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว และการคำนึงความสามารถในการรองรับของสถานที่ท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเส้นทางโปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะได้คัดเลือกมาเพื่อทดสอบเส้นทางต่อไป

สำหรับการจัดกิจกรรมทดสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาคีเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่าย และชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดประโยชน์ขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบของการขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึก ให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ได้จากผลการสำรวจดังกล่าว สอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารแก่นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น

4.2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการประเมินความพร้อมด้านการรองรับ/บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ผลการประเมินความพร้อมด้านการรองรับและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น แผนพัฒนาของหน่วยงานภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การท่องเที่ยวสีเขียว ผลกระทบของการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อนและมีส่วนร่วมของชุมชนต่อแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงที่ผ่านมาได้รับการยอมรับจากชุมชนในท้องถิ่น เพราะเป็นระบบการท่องเที่ยวที่พึ่งพาอาศัยระหว่างกันของนักท่องเที่ยวและชุมชนที่จะสามารถขายสินค้าและบริการต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยให้ชุมชนมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากนี้ ยังสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการสร้างประโยชน์ร่วมกันในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียงให้เกิดขึ้น การแสดงออกด้านการยอมรับ ความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ความร่วมมือจากภาครัฐและหน่วยงานเอกชนจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการร่วมมือกันในชุมชน

การวิเคราะห์ความพร้อมด้านการท่องเที่ยว โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

ด้านศักยภาพของพื้นที่และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศักยภาพด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่เดิม มีศักยภาพอยู่ในระดับสูงและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีค่อนข้างจำกัด เพราะขาดงบประมาณสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารหรือการสนับสนุนองค์ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ประกอบกับ ยังไม่มีวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งที่จะร่วมกับสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ สหกรณ์การเกษตรเพื่อเป็นจุดจำหน่ายและกระจายสินค้าการแปรรูปด้านการเกษตร อีกทั้ง ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจด้านการกฎหมายหรือสิทธิในการใช้ที่ดินทำกิน ดังนั้น ความต้องการด้านการพัฒนา

ศักยภาพด้านกฎหมาย ข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ทับซ้อน มาตรฐานการรองรับนักท่องเที่ยว สิทธิในที่ทำกิน และข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเอื้อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการเชื่อมต่อพื้นที่ทำกินกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และวิสาหกิจชุมชน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ ได้มีการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีความน่าสนใจ และยังเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ทั้งแบบเดินทางมาพักผ่อนและแบบศึกษาดูงาน โดยสถานีวิจัยสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก ได้มีการพัฒนา กิจกรรมการปลูกป่าตามศาสตร์พระราชาขึ้น ซึ่งอยู่ในระยะแรกของแผน จึงยังมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย แต่จะพัฒนาต่อไปจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ขณะนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และมีติดต่อเข้ามาขอศึกษาดูงานจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะเทินน้ำ ได้ดำเนินการจัดการห้องเรียนวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ค่าวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ค่าโครงการวิทยาศาสตร์ โดยได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานห้องเรียนวิศวะ-วิทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ การป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง ซึ่งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนได้รับการยอมรับจากนักวิทยาศาสตร์ สถานศึกษา และมหาวิทยาลัยในการจัดอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน มีความโดดเด่นในเรื่องของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยอดเยี่ยม

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนองโสมง: พื้นที่หนองโสมงตั้งอยู่ปากทางเข้า ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะราบ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวส่วนเกินจากพื้นที่อื่นได้ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ไร่ข้าว และหาของป่า ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจำพวก อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งพึ่งพาสภาพอากาศ และราคาตลาด ส่วนที่เหลือไม่มีที่ดินทำกิน จึงประกอบอาชีพหาของป่า มีพ่อค้าคนกลางจากบ้านวังน้ำเขียวจะมาซื้อเพื่อไปจำหน่ายต่อ การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นตามฤดูกาล คนส่วนใหญ่จะเดินทางในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาว ผู้นำท้องถิ่นหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เริ่มและวางแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุน

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านซับเต่า: พื้นที่เป็นเนินเขาตั้งอยู่ใกล้กับเขตป่าวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ เช่น อำเภอบึงนาราง อำเภอสว่างฯ เขาจอมทอง หาดจอมทอง อำเภอเสิงสาง และมีเส้นทางเชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ตำบลไทยสามัคคี มีสภาพอากาศดี พื้นที่บางส่วนเป็นป่าสลับกับที่อยู่อาศัยตามแนวเขามีสรรพัตย์ของค่างและลานผิงดำรวจ ธรรมชาติชายแดนเก่า และฝายกั้นน้ำ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย ปลูกไม้ยูคาลิปตัส เป็นต้น รายได้เสริมของครัวเรือนจากการเก็บของป่า และขายของป่า เริ่มมีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2552-2553 แต่ชะงักลงเนื่องจากเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หมู่บ้านซับเต่าเป็นเส้นทางที่ได้รับความนิยม แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ น้ำตก น้ำพุ เส้นทางล่องแก่งหิน จุดศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น ชุมชนต้องการให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำโฮมสเตย์ องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ คือ การบริหารจัดการ การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เอกสารสิทธิการใช้ที่ดิน การร่วมกันป้องกันการบุกรุกทำลายป่าและไฟป่า เป็นต้น

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยน้ำเค็ม: เดิมเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ป่าอาศัย ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่สาธารณะ อาชีพหลักของคนในพื้นที่ คือ การหาของป่า การค้าขาย และรับจ้าง กลุ่มผู้สูงอายุรับซื้อของป่าจากชาวบ้านวัยหนุ่มสาว เพื่อนำมาแปรรูปและจัดจำหน่าย การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่าโดยเด็กในชุมชน โดยกลุ่มผู้ซื้อคือนักท่องเที่ยว โดยไม่ผ่านคนกลาง หมู่บ้านชัยแต่มีมีการจัดการประชุมครัวเรือนเป็นประจำทุกเดือน ชุมชนร่วมทำกิจกรรมกับอุทยานแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง เช่น การบริหารจัดการกองทุนที่จัดสรรทุนและเงินปันผลสำหรับสมาชิกอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นถึงการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของการจัดการส่วนส่วนท้องถิ่น แนวคิดคนกับป่าอยู่ร่วมกันเป็นจิตสำนึกสำคัญของคนในพื้นที่ ชุมชนจึงต้องการให้เกิดส่งเสริมด้านการสร้างความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักปั่นจักรยาน การจัดหาสถานที่แวะพักสำหรับนักปั่นจักรยาน สิ่งอำนวยความสะดวกร้านค้า และการผสมผสานวิสาหกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน การเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้นำหมู่บ้าน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น มีความจำเป็นอย่างมากในอนาคตที่จะลดทอนปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านชัยพลู: เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับตำบลไทยสามัคคีและโครงการ 5 เขา 5 เชื้อน พื้นที่โดยรอบเป็นภูเขา มีทั้งบริเวณที่เป็นหุบและเขาปนกัน สภาพอากาศค่อนข้างดี มีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ ทัศนียภาพสวยงาม มีกลุ่มบ้านพักตากอากาศของข้าราชการอยู่ส่วนหนึ่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 มีที่ดินเป็นของตัวเองและบางส่วนเช่าที่ดินจากนายทุน (ค่าเช่า 1,000 บาทต่อไร่) และอาชีพเสริม คือ การหาของป่าเพื่อการขาย โดยมีคนในหมู่บ้านอื่นที่อาศัยทางตอนล่างมารับซื้อไปขายต่อ ไม่นำไปขายเองเพราะเสียเวลาทำการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก การท่องเที่ยวอยู่ในระยะต้นของการพัฒนา ดังนั้น จึงมีการจัดทำป้ายบอกทางชัดเจน มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่ง มีผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ พุทราณมสด มะขามแช่อิ่ม สมุนไพร เป็นต้น ปีที่ผ่านมาเริ่มมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัย (ปั่นจักรยาน ปั่นจักรยานวิบาก ซิมูเลเตอร์ไซด์ ขับรถ ATV) ส่วนมากจะเข้ามาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมในช่วงฤดูหนาว ยังไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทอื่นเท่าที่ควร หมู่บ้านจึงพยายามที่จะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ ที่พักแบบชั่วคราว เป็นต้น การจัดสรรแนวเขตระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติจะต้องมีความชัดเจนเพื่อลดความเสี่ยงจากผลกระทบที่จะเกิดจากการลงทุน

การประเมินความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การจัดประชุมการสนทนาอภิปรายกลุ่มย่อยของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมากำหนดแนวทางออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการออกแบบสอบถาม แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การประเมินระดับศักยภาพของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการสนทนาเพื่อหารูปแบบของการฝึกอบรมที่เหมาะสม และหัวข้อของการฝึกอบรมที่ต้องการ

แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม (on-site survey) วันที่ 27 กรกฎาคม 2560 การลงพื้นที่เพื่อการศึกษาและสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยว สภาพปัญหาในรายละเอียดเพิ่มเติม การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยงาน ตัวแทนชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความต้องการหรือความจำเป็นในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเบื้องต้น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา โดยในระยะแรกจะเน้นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ เป็นวิธีการหลัก การออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อให้ทราบความต้องการของชุมชน และวิเคราะห์ความต้องการ (need assessment) การพัฒนาศักยภาพชุมชน หัวข้อในการฝึกอบรมที่ ต้องการ เป็นต้น โดยจะจำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับผู้บริหารการพัฒนา เน้นการวางแผน การบริหารจัดการ การจัดการผลกระทบ ระดับปฏิบัติการ เน้นการขับเคลื่อนแผนงานสู่การปฏิบัติ การพัฒนาระบบ กลไก การมีส่วนร่วมของชุมชน การออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก และ ระดับชาวบ้านในฐานะเจ้าบ้าน เน้นคุณภาพของการนำเสนอรูปแบบการให้บริการ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวตามมาตรฐานการท่องเที่ยว

ผลจากการจัดการสนทนากลุ่มย่อย จัดขึ้นในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า บุคลากรในพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดการพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง การเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับทุนสนับสนุนจากภาครัฐ การยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งในภาพรวมนับเป็นสัญญาณที่ดีที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนขับเคลื่อนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตัวแทนทั้งระดับวางนโยบาย และระดับปฏิบัติการ พบว่า บุคลากรในพื้นที่ต้องการให้มีการพัฒนาด้านการจัดทำแผนเสนอขอสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และการวางแผนในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประเมินผลประโยชน์และต้นทุนทางการเงิน และการประเมินผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีความยั่งยืน และการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวและแนวทางการติดตามและเฝ้าระวังการเกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีโดยเฉพาะในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงทำให้เกิดการแสวงหาประโยชน์จากการใช้การท่องเที่ยวและการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน เพื่อการทำมาหากิน แม้ว่าชุมชนจะถูกมองว่าเป็นผู้ได้ประโยชน์ แต่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนจุดดุลยภาพจะช่วยให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างธรรมชาติป่าและชุมชน โดยทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตจะเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรร่วมกัน ดังนั้น การสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะเป็นจุดสำคัญที่จะขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยเน้นการสร้างความรู้ การให้ความรู้ และการส่งเสริมความเข้าใจที่ตรงกัน

ระหว่างการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันกับป่าอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ บุคลากร ที่ทำงานในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ส่งเสริม หรือสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นภารกิจโดยตรง และโดยอ้อม จำนวน 173 ราย โดยมากเป็นเพศชาย มีอาชีพรับราชการ และมีประสบการณ์การทำงาน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 56.65 ส่วนใหญ่อายุเฉลี่ยระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.48 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 53.85 รองลงมา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 27.17 ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.42 และรองลงมาคือ มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.68 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 63.01

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ($\bar{X} = 3.61$) และความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามจะประเมินตนเองว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด แต่ก็พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการพัฒนาศักยภาพ 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า ($\bar{X} = 3.62$) และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว ($\bar{X} = 3.52$)

ดังนั้น หัวข้อที่จะต้องมีการเพิ่มเติมในหลักสูตรเพื่อการพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวมจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหา ประกอบด้วย การให้บริการด้านคำปรึกษาด้านกฎหมายและข้อปฏิบัติในพื้นที่ป่าสงวน รองลงมา คือ การให้คำแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม นก แมลง หรือสัตว์ป่า และ การถ่ายทอดความรู้เรื่องเส้นทางจักรยานเรียนรู้ธรรมชาติสำหรับครอบครัว การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว รองลงมา คือ การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ และการแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน เป็นต้น ในการอบรมจึงควรจัดให้กระชับสั้น และใช้เวลาในการอบรมไม่นานมากนัก เพื่อให้กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ และการใช้เวลากับครอบครัวในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์

การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ การวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสภาพธุรกิจภายในพื้นที่ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่างๆ ที่มีอยู่ โดยมีผลการวิเคราะห์แต่ละด้าน ดังนี้

จุดแข็ง: บุคลากรของภาครัฐ และชุมชนรู้จักและเข้าใจสภาพพื้นที่เป็นอย่างดี มีการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 5 เขา 5 เชื้อนเป็นเส้นทางที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงได้ สามารถนำมาเป็นฐานสำหรับการต่อยอดเพื่อการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติจะได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวค่อนข้างมาก ศักยภาพด้านการรักษาความปลอดภัย นอกเหนือจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มีทีมวิทยากรพร้อมที่จะออกไปบริการวิชาการตามโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์การคัดแยกขยะ รวมถึงสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช ที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ค่าวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ค่าโครงการวิทยาศาสตร์ สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช เป็นโครงการสนับสนุนการจัดตั้งห้องเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน โดยการกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย สำนักงานห้องเรียนวิศว์-วิทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพ การป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจากพื้นที่จริง

จุดด้อย: บุคลากรของภาครัฐยังต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ป่าสงวน และการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความไม่พร้อมของบุคลากร และชุมชนในพื้นที่ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่แหล่งรายได้หลักของชุมชน และเจ้าหน้าที่และบุคลากรในภาครัฐมองว่าเป็นภารกิจเสริมจึงไม่เน้นการพัฒนาด้านการให้บริการการท่องเที่ยว การปฐมพยาบาลผู้ป่วยวิกฤติ และการดูแลสุขภาพ

จุดที่ควรปรับปรุง: ความไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานที่มองว่าชุมชนเป็นภาระต่อป่า การบริหารจัดการร่วมกับชุมชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และสร้างสรรค์ การวางแผนจัดการในระยะยาว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่พึ่งพิงป่าแต่ไม่ส่งผลกระทบต่อป่า และเจ้าหน้าที่ที่ไม่ให้การสนับสนุนด้านการหาประโยชน์จากป่าของชาวบ้าน ทำให้เป็นข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจขยายวงกว้างและเพิ่มระดับความรุนแรงได้หากไม่ทำความเข้าใจกัน

ภัยคุกคาม: เมื่อการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการขยายตัวของนักท่องเที่ยวและปริมาณของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการดำเนินการต่าง ๆ ในด้านการจัดระเบียบชุมชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านค้า การโยกย้ายที่ทำกินเข้ามาพึ่งพาพื้นที่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงมากขึ้น ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า หรือการละเมิดสิทธิ์ทำกินที่เป็นปัญหาอยู่เดิม ก็จะมีทวีคูณขึ้น เนื่องจากปริมาณคนที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการควบคุม ยากแก่การบริหารจัดการ และการท่องเที่ยวที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะของพื้นที่ป่าสงวน เช่น ยังไม่มีการกำหนดหรือควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อการสงวนรักษาทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติม: จากการรายงานสภาวะการณ์การท่องเที่ยวไทยในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 – 2560 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ด้านบุคลากรด้านการท่องเที่ยว พบว่า บุคลากรด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะและองค์ความรู้ ให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยภาพรวมแล้วบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีความสามารถในการแข่งขันในระดับท้องถิ่นหรือในประเทศ แต่ยังไม่มีความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล หรือการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่จะเป็กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายหลักของจังหวัดนครราชสีมาตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ส่วนหนึ่งเป็นปัญหามาจากการพัฒนาบุคลากรและประชาชนไม่สอดคล้องกับแผนฯ ข้อจำกัดในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากภาครัฐ เช่น เกณฑ์มาตรฐาน หรือการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายหรือข้อบังคับ กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และการใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังได้มีการวิเคราะห์แนวทางการทำงานเพื่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเกิดจากการณรงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมทั้งจังหวัด เป็นทิศทางสำคัญในการนำมาพิจารณาพัฒนาหลักสูตร โดยแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในพื้นที่ ได้แก่ กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พิจารณากำหนดรายละเอียดในเนื้อหาของหลักสูตรร่วมกัน

ด้านกลไกการพัฒนา: แนวทางในการพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า กลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะของจิตอาสา และทีมงานภายในท้องถิ่นที่มีเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการและข้อกฎหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการให้การสนับสนุน การปักเขตที่ดินทำกินเพื่อลดการรุกล้ำพื้นที่อุทยานฯ อีกทั้งการจัดสรรกำลังบุคลากรเพื่อรองรับการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การก่อตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ หรือเครือข่ายการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ จะเป็นกลไกในการส่งเสริมความเข้มแข็ง โดยมีแกนนำที่เป็นกลุ่มสมาชิกหรือหน่วยงานของภาครัฐที่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ รวมถึงกระบวนการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้เฉพาะด้าน อำนวยความสะดวกด้านการจัดสรรงบประมาณ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

ด้านโครงข่ายการพัฒนาชุมชน: โครงข่ายการพัฒนาเชิงนโยบายอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งโครงข่ายการพัฒนาาร่วมกัน ที่จะมีกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน ทำให้หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งเป็นการประสานพลังการวางแผน กำหนดนโยบายตามระยะแผนสั้น และแผนยาวร่วมกัน และกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน โดยเครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของกิจการโฮมสเตย์หรือเจ้าของธุรกิจ นักวิชาการ มีเป้าหมายร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย รวมถึงโครงข่ายการพัฒนาชุมชนจะมีพี่เลี้ยงอาจมาจากภาครัฐ เอกชน หรือบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ให้คำปรึกษาเพื่อการ

ติดต่อประสานงาน ติดตามการดำเนินงานตามโครงข่ายการพัฒนาและวางกรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะแผนสั้นและยาว กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรมไปตามพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทั่วถึง การวางแผนอัตรากำลัง และ คำนึงถึงคุณภาพของการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบชัดเจน

ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและการจัดสรรงบประมาณ: พบว่า บทบาทในการสนับสนุนจาก ภาครัฐด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นหนึ่งใน กระบวนการที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน โดยจะต้องมีการกำหนดทิศทางในการ พัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐและประชาชนอย่างชัดเจน โดยประชาชนควรมี บทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนา รวมถึงเข้าใจถึงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ ที่ จะเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่เกิดความรู้สึกรังเกียจ หรือโต้แย้ง หากมีกรณี พิพาท จะต้องได้รับการเยียวยา หรือการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อให้บรรเทาความเดือดร้อน

ด้านภาคีเครือข่าย: การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการ ท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้าง เครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดพลังในการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างสร้างสรรค์ การกระจายรายได้ในพื้นที่ของสมาชิกเครือข่ายอย่างเท่าเทียม การจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนเพื่อจัดหาและจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งนี้กลไกสำคัญในการสร้างภาคีเครือข่ายที่สำคัญ คือ การสร้างระบบการ ดำเนินงานทางการศึกษาร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ความสำคัญของการบริหารในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ด้านการพัฒนาโดยสถานศึกษาและภาคเอกชน: การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและภาคเอกชนได้เข้า มามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในอันที่จะนำไปสู่การเป็นแรงเสริม สำคัญในการทำงานของภาครัฐที่มีภารกิจหลักคือการปกป้องและป้องกันผืนป่าสำคัญของประเทศ กำลังสำคัญ ของภาคประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ และการส่งเสริมให้เกิด วัฒนธรรมใหม่ในการท่องเที่ยวพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึก การฟื้นฟูและร่วมอนุรักษ์ปกป้องป่าตาม แนวทางที่ถูกต้อง การจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างถูกวิธี เป็นต้น

**การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง**

การกำหนดหัวข้อการฝึกอบรม: สำหรับหัวข้อในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน กำหนดรูปแบบของการฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การบรรยาย อภิปราย ถอดบทเรียนฯ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น จำนวน 6 วัน โดยกลุ่มเป้าหมายได้แก่ สมาชิกภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ร่วมด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร วางแผนนโยบาย และฝ่ายปฏิบัติการของหน่วยงานต่างๆ โดยกำหนดหัวข้อฝึกอบรมทั้งในส่วนของภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ดังนี้

หัวข้อในวันที่ 1	ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ โดยจะครอบคลุมหัวข้อ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
หัวข้อในวันที่ 2	ผู้เข้ารับการอบรมจะร่วมศึกษาเส้นทางเพื่อการวางแผนนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยจะครอบคลุมหัวข้อ การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
หัวข้อในวันที่ 3	ผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติจริง โดยจะครอบคลุมหัวข้อ การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
หัวข้อในวันที่ 4	ผู้เข้ารับการอบรมจะเป็นอบรมเชิงปฏิบัติการ เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วางแผนเพื่อการดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อเตรียมนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบโดยภาคีเครือข่าย
หัวข้อในวันที่ 5	ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบโดยภาคีเครือข่าย จะเป็นการลงมือปฏิบัติ เพื่อการซักซ้อมสำหรับผู้ปฏิบัติการจริงให้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองก่อนการจัดจำลองสถานการณ์การท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในลำดับต่อไป
หัวข้อในวันที่ 6	ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันถอดบทเรียนความสำเร็จของการวิเคราะห์สมรรถนะและความพร้อม นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว

ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม: สำหรับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร มีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 46 คน จากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย

- กรมป่าไม้	9 คน
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	1 คน
- สถานีวิทยุสวณวิทยุสะแกราช	3 คน
- สถานีวิทยุสิ่งแวดล้อมสะแกราช	2 คน
- สถานีวิทยุและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว	2 คน
- หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)	2 คน
- องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มทรัพย์	2 คน
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา	3 คน
- อุทยานแห่งชาติทับลาน	2 คน
- ตัวแทนชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลอุ่มทรัพย์	20 คน

การประเมินผล: การฝึกอบรมในครั้งนี้ดำเนินการประเมินผลใน 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ (ระดับความรู้) ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ภายหลังจากบรรยาย และฝึกปฏิบัติการในแต่ละหัวข้อผู้เข้าอบรมมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 1) ส่วนที่สองเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เข้าอบรม โดยให้ผู้ประเมินประเมินตนเองในด้านต่างๆ เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลการประเมินในภาพรวมสรุปได้ว่าภายหลังจากการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมได้ประเมินตนเองว่ามีความเข้าใจหลักการการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการจัดการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากขึ้น (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ (ระดับความรู้) ของผู้เข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

หัวข้อ	จำนวนข้อ	จำนวนผู้ตอบ	คะแนนทดสอบ (คะแนนเฉลี่ย)	
			ก่อนเรียน	หลังเรียน
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวโน้มนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	5	36	0.61	3.05
กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวในป่าสงวนแห่งชาติ	10	36	3.33	3.52
กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว- ป่าเขาภูหลวง บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	5	36	1.11	3.05
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	10	34	3.64	4.38
การวิเคราะห์ต้นทุน รายได้ และความคุ้มค่าในการจัดการการท่องเที่ยว	5	34	0.94	1.60

ตารางที่ 2 การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

(n = 10)

รายการประเมิน	ก่อนอบรม	หลังอบรม
1. มีความเข้าใจด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2.66	4.33
1.1 มีความเข้าใจด้านหลักการการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2.40	4.50
1.2 มีความเข้าใจด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้	3.00	4.30
1.3 มีความเข้าใจด้านการจัดการปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่อย่างจำกัด	2.60	4.20
2. มีความเข้าใจกฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน	3.40	4.30
2.1 มีความเข้าใจกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	3.50	4.10
2.2 มีความเข้าใจด้านการให้การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย	3.30	4.50
3. สามารถวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน	2.75	4.50
3.1 สามารถวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	1.86	4.50
3.2 สามารถออกแบบและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวได้	2.14	4.50
4. มีความเข้าใจในด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	2.45	4.55
4.1 เข้าใจหลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว	2.30	4.50
4.2 สามารถพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	2.60	4.60
5. สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	2.55	4.30
5.1 เข้าใจหลักการคำนวณต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	2.60	4.20
5.2 สามารถวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว	2.50	4.40
6. การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	2.60	4.85
6.1 เข้าใจหลักการบริการ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	2.80	4.80
6.2 สามารถออกแบบและส่งเสริมการตลาดในฐานะเจ้าบ้าน	2.40	4.90
7. การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว	2.70	4.70
7.1 เข้าใจหลักการการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง	2.70	4.70
ค่าเฉลี่ยรวม	2.73	4.50

หมายเหตุ	4.00-5.00	หมายถึง มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในระดับมากที่สุด
	3.01-3.59	หมายถึง มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในระดับมาก
	2.01-2.59	หมายถึง มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในระดับปานกลาง
	1.01-2.00	หมายถึง มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในระดับน้อย
	0.01-1.00	หมายถึง มีความเข้าใจ มีความสามารถ ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาความพร้อมฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ มีระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมในระดับปานกลาง สำหรับบริการในด้านความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าและของที่ระลึก มีความพร้อมในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายแหล่ง สรุปได้ว่า สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และชุมชนอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ในขณะที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า) และ ออ.ป. เขตนครราชสีมา งานสวนป่าปึกงชัย แปลงวังน้ำเขียว มีความพร้อมในระดับต่ำ (ตารางที่ 3)

จากการสำรวจเส้นทางจักรยานเขามะค่า เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ และเส้นทางจักรยานชุมชน สรุปเปรียบเทียบลักษณะเส้นทาง ภูมิทัศน์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก สรุปรายละเอียด ดังนำเสนอในตารางที่ 4

ในส่วนของการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง (เส้นทางจักรยานเขามะค่า “พื้นฟู สู่ป่าธรรมชาติ” เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราซ “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” และ เส้นทางจักรยานชุมชน “วิถีคน วิถีป่า”) ที่ได้พัฒนาขึ้นจากแผนงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติวังน้ำเขียว – ป่าภูเขาลอง ที่ได้ศึกษาในปี 2558 – 2559 ผลการศึกษาสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพของทรัพยากรที่สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ประกอบการ ทั้งในส่วนของความสวยงามตามธรรมชาติ วิถีทัศน์ และจุดสื่อความหมายธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว
- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง สามารถส่งเสริมการประกอบกิจกรรมในหลายระดับ ตั้งแต่ ง่าย ปานกลาง ไปจนถึงยาก สามารถปั่นจักรยานได้หลายลักษณะ (ตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน) ทั้ง Trail Bike, Cross country และ All Mountain
- เส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอยู่บ้าง เช่น ป้ายทางเข้า ป้ายบอกทาง พื้นที่พักคอย แต่ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการดูแลรักษา และจำนวนไม่เพียงพอ โดยในอนาคตจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม (ตารางที่ 5 และ 6)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้					ค่าเฉลี่ย
		สถานีวิจัย และฝักริสนิต วนศาสตร์ วังน้ำเขียว	สถานี วนวัฒนวิจัย สะแกราช	หน่วยพิทักษ์ อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า)	สวนป่า วังน้ำเขียว	ชุมชน อุดมทรัพย์	
ด้านแหล่งหรือกิจกรรม ท่องเที่ยว	10 คะแนน	8	7.5	5	1	7	5.7
ด้านความปลอดภัย	5 คะแนน	2	3.5	1.5	0	2.5	1.9
ด้านการบริการอาหาร และเครื่องดื่ม	10 คะแนน	5.5	6.5	0	0	6	3.6
ด้านสินค้าและของที่ ระลึก	2 คะแนน	0	2	0	0	1	0.6
ด้านการบริการข้อมูล ข่าวสารและการ ประชาสัมพันธ์	3 คะแนน	1.5	2.5	1.5	1.5	1.5	1.7
ด้านที่พักแรม	10 คะแนน	7	7.5	5	0	6	5.1
รวม		24	29.5	13	2.5	24	18.6
ระดับความพร้อม		ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง

หมายเหตุ ค่าคะแนน มากกว่า 30 คะแนน ระดับความพร้อมสูง
 ค่าคะแนน 21 - 30 คะแนน ระดับความพร้อมปานกลาง
 ค่าคะแนน น้อยกว่า 20 คะแนน ระดับความพร้อมต่ำ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบลักษณะเส้นทางจักรยานเขามะค่า เส้นทางจักรยานสถานีวิจัยสะแกราชและเส้นทางจักรยานชุมชน

	เส้นทางจักรยานเขามะค่า	เส้นทางจักรยานสะแกราช	เส้นทางจักรยานชุมชน
ผิวทาง	ดินลูกรังบดอัด (ป่า) แอสฟัลท์ (ทางออก/304)	ดินลูกรังบดอัด	ดินลูกรังบดอัด ดินลูกรังบดอัดและหินคลุก แอสฟัลท์ คอนกรีต ผิวทางไม่เรียบ
	ดินลูกรังผิวทางค่อนข้างไม่เรียบ ไม่ตลอดเส้นทาง แอสฟัลท์ ผิวทางเรียบ	ผิวทางค่อนข้างเรียบตลอด เส้นทาง	ผิวทางไม่เรียบเกือบตลอด เส้นทาง
ขนาดเขตทาง	เฉลี่ย 3-5 เมตร (ในพื้นที่ป่า) มากกว่า 6 เมตร (ทางออก/304) (แคบสุด 1 ม. ช่วงสัน/ต้นไม้คลุม)	เฉลี่ย 5 เมตร (ป่า)	เฉลี่ย 5-6 เมตร (ชุมชน) เฉลี่ย 1-4 เมตร (ป่า)
ความชัน	ร้อยละ 0-10 (ป่า) (ชันเขา 0-8 ลงเขา 5-10) ร้อยละ 0-5 (ทางออก/304)	ร้อยละ 0-10 เฉลี่ยร้อยละ 3-5 (ร้อยละ 5-10 ประมาณ 2 กม.) ขึ้นและลงเขา	ร้อยละ 0-10 (ชุมชน ร้อยละ 0-2 ทางขึ้น) (เกษตร,สวนป่า ร้อยละ 3-7 ชันเขา)
ความยาว	26.3 กม.	19-25 กม.	22.8 กม.
เส้นทาง	เส้นทางแบบวงปิด	เส้นทางแบบแนวยาว และวงปิด	เส้นทางแบบวงปิด
ทัศนียภาพ	วิวป่า ร้อยละ 58 วิวถนน ร้อยละ 42	วิวป่า ร้อยละ 100	วิวป่า ร้อยละ 50 วิวถนน ร้อยละ 50
ร่มเงา	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก ถนน ไม่มีร่มเงาไม้ใหญ่ เกือบ ตลอดเส้นทาง	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก (ไม่ตลอดเส้นทางบางช่วงเป็น ป่าโปร่งและทุ่งหญ้า)	เขตป่า มีร่มเงาไม่เป็นส่วนมาก ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม ไม่มีร่ม เงาไม้ใหญ่ เกือบตลอดเส้นทาง
จุดท่องเที่ยว	เขตป่า ระยะห่าง 1-3 กม. เขตถนน ไม่มีจุดท่องเที่ยว>10 กม.	ระยะห่าง 7-9 กม.	ระยะห่าง 2-10 กม.
สิ่งอำนวยความสะดวก	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวนไม่ เพียงพอ	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวน ไม่เพียงพอ	ยังไม่ได้มาตรฐานและจำนวนไม่ เพียงพอ
ระดับความยาก	ง่าย – ปานกลาง	ง่าย – ปานกลาง	ปานกลาง – ยาก
อุปกรณ์/ทักษะ	Trail bike และ All Mountain	Cross Country, Trail bike และ All Mountain	Trail Bike และ All Mountain
กิจกรรม	เส้นทางวิ่งผจญภัย/ครอบครัว ระดับปานกลาง (ครอบครัวระดับ ง่าย ไปถึงหน่วยพิทักษ์)	เส้นทางวิ่งผจญภัย/ครอบครัว	เส้นทางวิ่งผจญภัย

หมายเหตุ : จักรยานเสือภูเขาสามารถจำแนกตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน แบ่งได้ 6 ประเภทหลักๆ เรียงตามความง่าย-
ยากของเส้นทาง ได้แก่ 1. Recreational 2. XC หรือ cross country 3. Trail bike 4. All Mountain 5. Free ride,
Downhill, Dirt jump 6. 4X หรือ four cross

ตารางที่ 5 สิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางจักรยานและข้อเสนอแนะการพัฒนาบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด

เส้นทางจักรยาน	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏ	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรพัฒนาเพิ่ม
เส้นทางจักรยานเขมะค่า	- ป้ายทางเข้า	- ป้ายหรือสื่อ แสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่าย ของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง - พื้นที่จอดรถยนต์หรือรถจักรยาน - พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน - ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา - จุดพักประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่างและถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น
เส้นทางจักรยานสถานี วนวัฒนวิสัยสะแกราช	- ป้ายทางเข้าด้านหน้า - ที่จอดรถยนต์หรือรถจักรยาน - พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน - ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา - พื้นที่พักคอย มีสถานที่บริการ เครื่องดื่มและอาหารได้ มีถังขยะ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ	- ป้ายหรือสื่อ แสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่าย ของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง - พื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น ซึ่งในพื้นที่สถานีวนวัฒนวิสัยสะแกราช มีพื้นที่สามารถดำเนินการได้
เส้นทางจักรยานชุมชน	- ป้ายทางเข้าด้านหน้า ที่จอดรถยนต์ เป็นพื้นที่จอดรถสำหรับชุมชน มีค่าบริการสำหรับการจอดรถยนต์ - จุดพัก เป็นลักษณะพื้นที่พักคอย จุดบริการน้ำดื่ม ของว่าง และถังขยะที่ใช้ร่วมกับชุมชน	- ป้ายหรือสื่อ แสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่าย ของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง - ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา - พื้นที่จอดและพักรถจักรยาน - พื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

ตารางที่ 6 สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการปั่นในเส้นทางจักรยานและข้อเสนอแนะการพัฒนา

เส้นทางจักรยาน	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏ	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรพัฒนาเพิ่ม
เส้นทางจักรยานเขามะค่า	- ป้ายทางเข้าด้านหน้า - ป้ายสื่อความหมาย - มีป้ายบอกตำแหน่งจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติบางแห่ง ได้แก่ บริเวณแปลงทดสอบพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส ยูโรฟิลล่า - ศาลาและจุดพัก ปัจจุบันมี 2 บริเวณ คือ 1) บริเวณแยกไฟ เป็นศาลาริมทาง นั่งพักคอยได้ ทิศนิยมปกติ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และ 2) บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำแก้ว เป็นพื้นที่ของหน่วยงานพิทักษ์ป่า แต่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าใช้งานได้ มีพื้นที่พักผ่อนที่เป็นพื้นที่โล่งและลานกางเต็นท์ มีที่นั่งและศาลาในบรรยากาศธรรมชาติ มีห้องน้ำและถังขยะ - เคยมีลานกางเต็นท์บริเวณแปลงทดสอบพันธุ์ไม้ยูคาลิปตัส ยูโรฟิลล่า แต่ปัจจุบันยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ - มีห้องน้ำ ห้องสุขา และถังขยะ ในบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำแก้ว	- ป้ายบอกทางบริเวณทางแยก - ป้ายบอกทาง รวมทั้ง อุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน เช่น สัญลักษณ์ทางจักรยานทุกระยะ 250 เมตร สัญลักษณ์ไฟกระพริบบนป้ายเป็นต้น - จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน จุดซ่อม หรือจุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน (ระยะทางอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)
เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ	- ป้ายบอกทางบริเวณทางแยก - ป้ายสื่อความหมาย บอกตำแหน่งจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติ เช่น บริเวณลานลามีนา บริเวณพื้นที่การทดแทนในสวนป่า และศูนย์รวมพันธุ์ไม้โตเร็วในต่างประเทศสกุลอะคาเซียและยูคาลิปตัส เป็นต้น - ศาลาและจุดพัก พบ 2 บริเวณ ได้แก่ 1) บริเวณศาลาบริเวณจุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1 เป็นศาลาพักคอยสภาพดี มีชุดโต๊ะเก้าอี้ 1 ชุด รองรับคนได้ประมาณ 10-12 คน และ 2) บริเวณแปลงปลูกผลไม้พื้นเมือง เป็นศาลาริมทางนั่งพักได้ รองรับคนได้ประมาณ 6-8 คน	- ป้ายบอกตำแหน่งของจุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1 บริเวณจุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1 และป้ายแสดงจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติทุกจุด เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการพักผ่อนป้องกันการพลัดหลง สำหรับนักปั่นเนื่องจากเส้นทางทั้งหมดอยู่ในพื้นที่ป่า - ป้ายบอกทาง รวมทั้งอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน เช่น สัญลักษณ์ทางจักรยานทุกระยะ 250 เมตร สัญลักษณ์ไฟกระพริบบนป้ายเป็นต้น - จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน จุดซ่อม หรือจุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน
เส้นทางจักรยานชุมชน	- ป้ายบอกทางบริเวณทางแยก มีบางส่วนในพื้นที่ชุมชนและสถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์ - ป้ายสื่อความหมาย บอกตำแหน่งจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติ มีแต่ไม้ครบกทุกบริเวณ - ห้องน้ำสาธารณะบริเวณวัดหนองโสมง ซึ่งจากการสำรวจตลอดเส้นทางพบเพียงหนึ่งแห่ง	- ป้ายสื่อความหมายบริเวณจุดชมวิวกิโลเมตรที่ 1 และจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติทุกจุด - ป้ายบอกทาง รวมทั้งอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน เช่น สัญลักษณ์ทางจักรยานทุกระยะ 250 เมตร สัญลักษณ์ไฟกระพริบบนป้ายเป็นต้น - จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน จุดซ่อม หรือจุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน - ห้องน้ำ ในเส้นทางจักรยาน

การประเมินความพร้อมของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จำนวน 11 หน่วยงาน ทั้งกลุ่มของหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) (ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลอุ่มพริ้ว อุทยานแห่งชาติทับลาน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตนครราชสีมา สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกษ และ สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว) และ หน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสียชั้นรอง (secondary stakeholders) (ประกอบด้วย 6 หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานนครราชสีมา และ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา) สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นดำเนินการหรือขั้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน
- การดำเนินการพัฒนาในปัจจุบัน เป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงาน ขาดความเชื่อมโยงของการพัฒนาในลักษณะของโครงข่ายการท่องเที่ยว
- ประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่ โครงข่ายฯ สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อยกจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต่างคนต่างทำและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้
- หน่วยงานต่างๆ มีความต้องการที่จะดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งทั้งนี้ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายทั้งในส่วนของงบประมาณ บุคลากร และข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต
- ในส่วนของหน่วยงานระดับนโยบาย ยังขาดการทำงานที่แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการร่วมกันและการเชื่อมโยงพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน ทำให้การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่เกิดขึ้นได้ช้า

การศึกษาความคิดเห็นและความพร้อมของชุมชนในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง ใน 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านวังน้ำเขียว บ้านซับเต่า บ้านซับพลู หนองโสมง และบ้านห้วยน้ำเค็ม สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวที่เริ่มปรากฏให้เห็นในชุมชน (บริเวณน้ำตกธารท่าลี่ จุดชมรอยเท้าโบราณ และจุดชมวิวกว้างเก็บน้ำลำเชียงสา) มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตามสื่อต่างๆ
- สำหรับการพัฒนากการท่องเที่ยวในอนาคต ชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนากการท่องเที่ยว และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากการท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมจะมีแนวโน้มไปทางการจำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม หรือจำหน่ายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว มีเพียงส่วนน้อยที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในแง่ของการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน หรือการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- คนท้องถิ่นมีความคาดหวังในเชิงบวกกับการพัฒนากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะความคาดหวังในเรื่องของการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น การสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ส่งผลถึงการมีรายได้เพิ่มขึ้น
- อย่างไรก็ตามคนในท้องถิ่นก็มีความกังวลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนากการท่องเที่ยว ในหลายๆ ประเด็น ดังเช่นที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น ปัญหาสังคม ยาเสพติด อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นหากมีการพัฒนากการท่องเที่ยว ปัญหาค่าครองชีพที่อาจสูงขึ้น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม แต่ระดับของความกังวลกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นยังอยู่ในระดับน้อย-ปานกลาง
- สำหรับความพร้อมในการพัฒนากการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนากการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้มาเยือน

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการปั่นจักรยาน ตามที่ได้มีการตกลงความคิดเห็นร่วมกันที่จะเลือกกิจกรรมปั่นจักรยานเป็นกิจกรรมสำหรับการจัดจำลองสถานการณ์ ทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในเส้นทางต่างๆ ในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 166 ตัวอย่าง สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

- กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี โดยมีแรงจูงใจหลักในการปั่นจักรยานเพื่อออกกำลังกาย และนิยมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ
- ผลการศึกษาพบว่านักปั่นจักรยานให้ความสำคัญและมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ทั้งนี้ผู้มาเยือนให้เหตุผลว่าจะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในลำดับต้นๆ ได้แก่ ป้ายต่างๆ เช่น ป้ายจราจร ป้ายบอกเส้นทาง จุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ที่นั่ง จุดนั่งพัก ระหว่างเส้นทาง ป้ายสื่อความหมาย/พัฒนาโปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว และร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน นอกจากนี้ นักปั่นจักรยานบางกลุ่มเสนอให้มีการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อให้สามารถเดินทางมาปั่นจักรยานในพื้นที่ได้โดยไม่ต้องใช้รถยนต์ส่วนตัว

การศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ

จากการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561 (ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดกิจกรรม ปั่นปลูกป่า ในวันที่ 7 เมษายน 2561) ผลการประเมินความพร้อมสรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure ที่นิยมประกอบกิจกรรมในพื้นที่ธรรมชาติ นิยมเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวเข้าไปแล้วได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นเต้น ทำท่ายผจญภัย ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และได้เรียนรู้ ศึกษาดูงานไปพร้อมๆ กัน
- จากการสำรวจเส้นทางพบว่าเส้นทางในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน และสวนป่าวังน้ำเขียว บางช่วงไม่ได้มีการดูแลเส้นทางให้พร้อมใช้งานได้ บางจุดมีไม้ล้มขวางเส้นทางไม่สามารถปั่นจักรยานผ่านได้ ในประเด็นนี้หากต้องการพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ
- มีบางช่วงของเส้นทางจักรยานที่เป็นการปั่นบนถนน 304 (ระยะทาง 10 กิโลเมตร) เป็นการใช้เส้นทางจักรยานร่วมกับยานพาหนะอื่นๆ อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุกับนักปั่นรวมถึงผู้ใช้รถใช้ถนนได้ ในการพัฒนาเส้นทางในอนาคตควรพัฒนาไหล่ทางของถนนให้เป็นเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น
- ควรมีการพัฒนาระบบความปลอดภัยทางจราจร ประกอบด้วย ระบบไฟกระพริบเตือนบนป้ายทางจักรยาน โดยเฉพาะช่วงที่ปั่นบนถนนสาย 304 และช่วงที่ผ่านชุมชน รวมถึงจุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

- ควรมีการจัดทำแผนที่เส้นทางจักรยานติดไว้ตามจุดพักต่างๆ ระหว่างเส้นทาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง รวมถึงติดตั้งป้ายบอกทางที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการพลัดหลงเนื่องจากเส้นทางมีทางแยกอยู่หลายจุด
- ควรมีการพัฒนาป้ายสื่อความหมายติดตั้งบริเวณจุดชมวิวและจุดสื่อความหมายที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้ที่ปั่นจักรยานในเส้นทางได้เรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ไปด้วย

4.4 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคเครือข่ายการท่องเที่ยวปาสวอนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักปั่นจักรยานที่เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม (นักปั่น): ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 86.67) มีอายุอยู่ในช่วง 31 – 50 ปี (ร้อยละ 66.67) รายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท ขึ้นไป (ร้อยละ 40.00) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักปั่นจักรยานที่มาจากจังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 80.00) และมีประสบการณ์ในการปั่นที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปั่นอยู่ในช่วง 2 – 5 ปี (ร้อยละ 66.67) สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับการกิจกรรมครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับข้อมูลจากหลากหลายช่องทาง โดยส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลผ่านทางกลุ่มเพื่อนที่ปั่นจักรยานหรือชมรมจักรยานที่เป็นสมาชิก (ร้อยละ 60.00) โดยมีแรงจูงใจหลักในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ความต้องการที่จะหาประสบการณ์ใหม่ๆ ขอบลองเส้นทางใหม่ๆ (ร้อยละ 33.33) และ อยากเห็นบรรยากาศและเส้นทางที่เป็นธรรมชาติ (ร้อยละ 33.00) (ตารางที่ 7) ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศผจญภัย (eco-adventure) ซึ่งกำลังเติบโตในปัจจุบัน – เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะที่ต้องการเรียนรู้ ชื่นชมสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และในขณะเดียวกันก็ได้ประกอบกิจกรรมที่มีความตื่นเต้นท้าทาย ต้องการหาสิ่งใหม่ๆ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้คือสินค้าทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีคุณภาพ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรม “ปั่น ปลุกลา” (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.69) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว มากที่สุด (ตารางที่ 8) และผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอีกหากมีการจัดครั้งต่อไป ผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี สำหรับความเต็มใจจ่ายในการปั่นจักรยาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.67) ไม่ได้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ แต่ได้ให้ข้อเสนอแนะในเบื้องต้นว่า ถ้ามีการเก็บค่าธรรมเนียมในอนาคต ไม่ควรเกิน 200 บาท ต่อการปั่น 1 ครั้ง และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป เช่น ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ไม่จำเป็นต้องมีการจัดบริการอาหารเพื่อลดต้นทุนในการจัด ควรเพิ่มป้ายบอกเส้นทางให้มากกว่านี้ เพื่อลดจำนวนของเจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้ที่ปั่นจักรยานตลอดเส้นทาง และควรมีการแจ้งสภาพเส้นทางให้ชัดเจนเพื่อที่จะเตรียมจักรยานให้เหมาะสมกับสภาพเส้นทาง

ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของนักปั่นจักรยานที่เข้าร่วมกิจกรรม “ปั่น ปลุกป่า”

(n = 15)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร		
เพศ		
ชาย	13	86.67
หญิง	2	13.33
รวม	15	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	2	13.33
21 – 30 ปี	1	6.67
31 – 40 ปี	4	26.67
41 – 50 ปี	6	40.00
51 – 60 ปี	2	13.33
รวม	15	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 37.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 12.804		
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	3	20.00
10,001 – 20,000 บาท	1	6.67
20,001 – 30,000 บาท	4	26.67
30,001 – 40,000 บาท	1	6.67
40,001 – 50,000 บาท	3	20.00
มากกว่า 50,000 บาท	3	20.00
รวม	15	100.00
ที่อยู่ปัจจุบัน		
นครราชสีมา	12	80.00
ศรีสะเกษ	3	20.00
รวม	15	100.00
ประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน		
1 ปี	2	13.33
2 – 3 ปี	7	46.67
3 – 5 ปี	3	20.00
6 – 10 ปี	1	6.67
มากกว่า 10 ปี	2	13.33
รวม	15	100.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 5.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) = 6.149		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 15)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับกิจกรรม “ปั่น ปลุกลป่า”		
แหล่งข้อมูลข่าวสาร		
Facebook	3	20.00
กลุ่มเพื่อนที่ปั่นจักรยาน ชมรมจักรยานที่เป็นสมาชิก	9	60.00
การประชาสัมพันธ์ของชุมชน	3	20.00
รวม	15	100.00
แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรม “ปั่น ปลุกลป่า”		
แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม		
หาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบลองเส้นทางใหม่ๆ	5	33.33
ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ	3	20.00
อยากเห็นบรรยากาศและเส้นทางที่เป็นธรรมชาติ	5	33.33
ชอบปั่นจักรยานอยู่แล้ว	2	13.33
รวม	15	100.00

ตารางที่ 8 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม “ปั่น ปลุกลป่า”

(n = 15)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย
	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	เฉยๆ	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ มากที่สุด	
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	20.00	80.00	4.80
2. การกำหนดเส้นทางและความ เชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว	0.00	0.00	0.00	20.00	80.00	4.80
3. การติดต่อประสานงาน	0.00	0.00	0.00	46.67	53.33	4.53
4. การดำเนินการของทีมผู้จัดโดย ภาพรวม	0.00	0.00	0.00	40.00	60.00	4.60
5. การได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วม กิจกรรม	0.00	0.00	0.00	33.33	66.37	4.67
6. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม	0.00	0.00	0.00	33.33	66.67	4.67
7. ความพึงพอใจในภาพรวม	0.00	0.00	0.00	26.67	73.77	4.73

หมายเหตุ ค่าคะแนน 4.20 – 5.00 ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด
 ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความพึงพอใจ มาก
 ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง
 ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความพึงพอใจ น้อย
 ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้สังเกตการณ์

สำหรับการประเมินผลกิจกรรมทดสอบเส้นทาง “ปั่น ปลุกลา” ได้มีผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์จากหน่วยงานต่างๆ รวม 14 คน และมีผู้เข้าร่วมประเมินผลจำนวน 6 คน โดยผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการจัดกิจกรรม “ปั่น ปลุกลา” (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.55) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า กลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจกับการประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด นั้นแสดงให้เห็นในเบื้องต้นได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นกระบวนการในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันของกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กลุ่มผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินความพึงพอใจในด้านอื่นๆ (การติดต่อประสานงาน การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว และการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม) ในระดับมากที่สุดด้วยเช่นกัน ยกเว้นในประเด็นของรูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม ที่ผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 9) และให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปว่าควรเพิ่มระยะทางให้มากขึ้นอีก เพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวฯ เพิ่มจุดเยี่ยมชมธรรมชาติและมีการบรรยายเกี่ยวกับพื้นที่ เพื่อให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และไม่เน้นการปั่นเพื่อทำความเร็ว

ตารางที่ 9 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สังเกตการณ์ กิจกรรม “ปั่น ปลุกลา”

(n = 6)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย
	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	เฉยๆ	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ มากที่สุด	
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	50.00	50.00	4.50
2. การกำหนดเส้นทางและความ เชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว	0.00	0.00	0.00	50.00	50.00	4.50
3. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม	0.00	0.00	0.00	16.67	83.33	3.83
4. การติดต่อประสานงาน	0.00	16.67	16.67	33.33	33.33	4.67
5. การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	33.33	66.67	4.67
6. การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง	0.00	0.00	16.67	0.00	83.33	4.67
7. การดำเนินการ/การบริหารจัดการ ของทีมผู้จัดโดยภาพรวม	0.00	0.00	0.00	33.33	66.67	4.67
8. การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วม กิจกรรม	0.00	0.00	16.67	33.33	50.00	4.33
9. การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ของภาคส่วนต่างๆ	0.00	0.00	0.00	33.33	66.67	4.67
10. การประสานงาน/ความร่วมมือของ หน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00	5.00

หมายเหตุ ค่าคะแนน 4.20 – 5.00 ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด
 ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความพึงพอใจ มาก
 ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง
 ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความพึงพอใจ น้อย
 ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ดำเนินการ

ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ มีผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งหมด 42 คน ทั้งที่เป็นกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้น ตัวแทนหน่วยงาน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย กลุ่มแม่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) และคนในชุมชน มีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่น การกำหนดกิจกรรม การเตรียมเส้นทาง การแสดงเปิดงาน พิธีการ จัดเตรียมของที่ระลึก จัดเตรียมอาหาร และติดต่อประสานงาน สำหรับการประเมินผลกิจกรรมทดสอบเส้นทาง “ปั่น ปลุกลป่า” ได้มีตัวแทนของกลุ่มผู้ดำเนินการเข้าร่วมประเมินผลทั้งหมด 9 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ในการจัดกิจกรรม “ปั่น ปลุกลป่า” (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26) และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า กลุ่มผู้จัดงานมีความพึงพอใจในด้าน การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม การประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น การติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ สำหรับการจัดการในด้าน การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม กลุ่มผู้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจในระดับมาก (ตารางที่ 10) และได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ควรเพิ่มระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยทางกลุ่มผู้ดำเนินการเห็นว่าจะสามารถทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น 2) สถานที่จัดกิจกรรมครั้งต่อไป ควรเน้นพื้นที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มากขึ้น

นอกจากนี้ยังได้ให้ตัวแทนของกลุ่มผู้ดำเนินการได้ประเมินระดับความพร้อมในการจัดกิจกรรมของตนเองในด้านต่างๆ ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์ประเมินระดับความพร้อมของตนเองสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งนี้ อยู่ในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11) และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า กลุ่มผู้ดำเนินการประเมินระดับความพร้อมของตนเองในการจัดงานครั้งนี้ในด้าน ความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง และ ความพร้อมในการดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม ในระดับมากที่สุด และประเมินความพร้อมในด้านบุคลากรในการดำเนินการ ความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยว ความพร้อมในการบริหารจัดการเงินรายได้ ความพร้อมด้านการให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ความพร้อมในการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม “ปั่น ปูกลูกป้า”

(n = 9)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย
	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	เฉยๆ	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ มากที่สุด	
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	100.00	00.00	4.00
2. การกำหนดเส้นทางและความ เชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว	0.00	0.00	0.00	88.89	11.11	4.11
3. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม	0.00	0.00	0.00	88.89	11.11	4.11
4. การติดต่อประสานงาน	0.00	0.00	0.00	66.67	33.33	4.33
5. การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	77.78	22.22	4.22
6. การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง	0.00	0.00	0.00	66.67	33.33	4.33
7. การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วม กิจกรรม	0.00	0.00	0.00	77.78	22.22	4.22
8. การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ของภาคส่วนต่างๆ	0.00	0.00	0.00	66.67	33.33	4.33
9. การประสานงาน/ความร่วมมือของ หน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น	0.00	0.00	0.00	55.56	44.44	4.44
10. การดำเนินการ/การบริหารจัดการ ของทีมผู้จัดโดยภาพรวม	0.00	0.00	0.00	44.44	55.56	4.56

หมายเหตุ ค่าคะแนน 4.20 – 5.00 ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด

ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความพึงพอใจ มาก

ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง

ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความพึงพอใจ น้อย

ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

ตารางที่ 11 การประเมินระดับความพร้อมในการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”
ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม

(n = 9)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย
	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	เฉยๆ	พึงพอใจ มาก	พึงพอใจ มากที่สุด	
1. ความพร้อมด้านการให้บริการแก่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	0.00	0.00	0.00	100.00	00.00	4.00
2. ความพร้อมในการจัดเตรียมอาหาร และเครื่องดื่ม	0.00	0.00	0.00	100.00	00.00	4.00
3. ความพร้อมด้านบุคลากรในการ ดำเนินการ	0.00	0.00	0.00	88.89	11.11	4.11
4. ความพร้อมในการจัดเตรียม สถานที่/เส้นทาง	0.00	0.00	11.00	55.56	33.33	4.22
5. ความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยว	0.00	0.00	0.00	88.89	11.11	4.11
6. ความพร้อมในการบริหารจัดการ การเงินรายได้	0.00	0.00	0.00	88.89	11.11	4.11
7. ความพร้อมในการดำเนินการ/การ บริหารจัดการของทีมผู้จัดโดย ภาพรวม	0.00	0.00	0.00	77.78	22.22	4.22

หมายเหตุ ค่าคะแนน 4.20 – 5.00 ระดับความพร้อม มากที่สุด

ค่าคะแนน 3.41 – 4.20 ระดับความพร้อม มาก

ค่าคะแนน 2.61 – 3.40 ระดับความพร้อม ปานกลาง

ค่าคะแนน 1.81 – 2.60 ระดับความพร้อม น้อย

ค่าคะแนน 1.00 – 1.80 ระดับความพร้อม น้อยที่สุด

การวิเคราะห์รายได้และต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอการวิเคราะห์รายได้และต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อเป็นข้อมูลให้กับทางภาคีเครือข่ายฯ สำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์รายได้และต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”
(วันที่ 7 เมษายน 2561)

รายละเอียด	ราคา	จำนวน	รวม
รายได้จากการดำเนินงาน			15,000 บาท
รายได้จากการท่องเที่ยว	500 บาท	30 คน	15,000 บาท
ต้นทุนในการดำเนินงาน			
1) ต้นทุนคงที่			6,000 บาท
1.1) ค่าติดต่อประสานงาน	500 บาท	1 ครั้ง	500 บาท
1.2) ค่าจ้างแรงงานในการอำนวยความสะดวกต่างๆ	100 บาท	10 คน	1,000 บาท
1.3) ค่าจ้างแรงงานในการแสดงต้อนรับ	100 บาท	20 คน	2,000 บาท
1.4) ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำป้ายบอกทาง	1,000 บาท	1 ครั้ง	1,000 บาท
1.5) ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์	1,000 บาท	1 ครั้ง	1,000 บาท
1.6) ค่าบำรุงสถานที่	500 บาท	1 ครั้ง	500 บาท
2) ต้นทุนผันแปร			8,100 บาท
2.1) ค่าอาหารเช้า/กลางวัน	100 บาท	30 คน	3,000 บาท
2.2) ค่าอาหารว่าง	50 บาท	30 คน	1,500 บาท
2.3) ค่าของที่ระลึก	100 บาท	30 คน	3,000 บาท
2.4) ค่าต้นกล้าสำหรับกิจกรรมการปลูกป่า	20 บาท	30 คน	600 บาท
3) รวมต้นทุนในการดำเนินงานทั้งหมด			14,600 บาท
กำไรสุทธิ			400 บาท

หมายเหตุ: เป็นประมาณการรายได้และต้นทุนจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”

การประมาณการรายได้และต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” แสดงให้เห็นว่า จากจำนวนนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ต้องการทั้งสิ้น 30 คน/ครั้ง หากมีการจัดเก็บค่าลงทะเบียนเข้าร่วมงานคนละ 500 บาท จะทำให้ได้รับรายรับจากการจัดงานทั้งสิ้น 15,000 บาท/ครั้ง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ประมาณการได้ว่า จะมีต้นทุนในการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 14,600 บาท โดยเป็นต้นทุนคงที่ จำนวนทั้งสิ้น 6,000 บาท และเป็นต้นทุนผันแปรจำนวนทั้งสิ้น 8,100 บาท โดยประมาณการว่าในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” ในแต่ละครั้งจะมีกำไรเกิดขึ้นเท่ากับ 400 บาท/ครั้ง ซึ่งอาจไม่สูงเท่าไรนัก หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 2.67 จากรายได้ของการจัดกิจกรรม

อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้มีการกำไรจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น อาจต้องพิจารณาในการลดต้นทุนผันแปรจากการจัดงาน (ทั้งนี้เนื่องจากต้นทุนคงที่จะเกิดขึ้นเป็นมูลค่าเท่ากันหากมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยไม่ว่านักท่องเที่ยวลงทะเบียนเข้าร่วมงานเท่าไรก็ตาม ในขณะที่ต้นทุนผันแปรจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน) ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การลดการจัดอาหารให้กับนักท่องเที่ยว และให้ชุมชนเข้ามาเปิดร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง หรือการลดค่าใช้จ่ายของที่ระลึกโดยการจัดของที่ระลึกในมูลค่าที่ลดลง ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนผันแปรในการจัดกิจกรรมสามารถลดลงได้ตามสมควร และส่งผลต่อกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ข้อสังเกต จากการประมาณการรายได้และต้นทุนจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” นี้ ยังไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงเส้นทางหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งนี้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการลงทุนเบื้องต้น (Initial Cost) ซึ่งควรมีการปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวเสมอ ถึงแม้จะไม่มีจัดการท่องเที่ยวก็ตาม

5.1 สรุปผลการศึกษา

แผนงานวิจัย “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชนใน 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย ด้านองค์การในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ต่อไป แผนงานวิจัยนี้ กำหนดกิจกรรมและระยะเวลาในการศึกษา รวม 12 เดือน โดยทำการศึกษาในช่วงเดือนมิถุนายน 2560 – พฤษภาคม 2561 โดยผลการศึกษาในแต่ละส่วน สรุปได้ดังนี้

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายในครั้งนี้ ได้อาศัยการประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายในการจัดตั้งภาคีเครือข่าย โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีเครือข่าย และเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในการจัดตั้งภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลสรุปจากการประชุมที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายยังเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างทำ โดยยังไม่มีมีการประสานงานกันเพื่อให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ เข้าด้วย ปัญหาในเรื่องของการขาดทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็เป็นประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมให้ความสนใจ ดังนั้นที่ประชุมได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรมีองค์กรในลักษณะภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานผลักดัน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งควรจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมภาคีเครือข่ายครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำเสนอสรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนำเสนอร่างการจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา โดยในการประชุมตัวแทนจากหน่วยงานที่เป็นเป้าหมายพิจารณาเห็นชอบภารกิจ/พันธกิจ ทั้ง 3 ได้แก่ (1) กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ (2) ประสานงานและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และ (3) พัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในภาคีเครือข่าย สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายประกอบด้วย การประสานงานภาคีเครือข่าย การขยายเครือข่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์กรและบุคลากร ส่วนโครงสร้างภาคีเครือข่ายในเบื้องต้นควรเป็นการรวมตัวกันหลวมๆ ของหน่วยงานภายในพื้นที่ โดยอาศัยคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอยู่ในระหว่างดำเนินการขอคำสั่งแต่งตั้ง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์

การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการผ่านทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2561 รวมทั้งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยผลการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคีเครือข่ายได้สะท้อนให้เห็นว่าภาคีเครือข่ายได้รับการเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเกิดการเกิดการทำงานร่วมกันในกระบวนการต่างๆ นอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นความสำเร็จในการพัฒนาภาคีเครือข่ายของโครงการนี้ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ระบบเศรษฐกิจฐานราก

การวิเคราะห์การกระจายผลประโยชน์ พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงยังไม่เกิดประโยชน์ขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ทว่าชุมชนมีความประสงค์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวในรูปแบบของการขายอาหารและเครื่องดื่ม การขายของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว และการเป็นไกด์นำเที่ยวและบริการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากที่ประชุมของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายควรมีการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนผ่านทางการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการจัดท่องเที่ยวในลักษณะของเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการ (การรักษาความปลอดภัย การบริการนักท่องเที่ยว การดูแลความสะอาด เป็นต้น) การจำหน่ายอาหารให้แก่นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกหรือสินค้า OTOP ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้ผลประโยชน์มีการกระจายลงสู่เศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น

การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลจากการประเมินความพร้อมและศักยภาพและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จากการใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 173 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.65) ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 29.48) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 53.85) และ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 27.17) จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 36.42) และมัธยมศึกษา (ร้อยละ 34.68) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 63.01) ผลการศึกษาพบว่าความพร้อมของบุคลากรต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประเด็นความพร้อมที่มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ความหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และความเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน ตามลำดับ สำหรับศักยภาพของบุคลากรด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน

แห่งชาติปาวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง มีค่าเฉลี่ยรวมที่ระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น/ชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ และ การแยกประเภทขยะ และการจัดการขยะในพื้นที่ป่าสงวน นอกจากนี้ในส่วนของผลจากการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงาน (focus group) (27 กรกฎาคม 2560) และผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความคล้ายคลึงกันกับผลแบบสอบถาม มีรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของการต้องการให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และการอบรมเพื่อจัดทำร่างเสนอของบประมาณสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านสิ่งความอย่างยั่งยืน

จากผลการศึกษา ได้นำเสนอแนวทางการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีดังนี้ 1) กลไกขับเคลื่อนที่ค่อนข้างมีประสิทธิภาพจะเป็นรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคมกับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะของจิตอาสา และทีมงานภายในท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็ง โดยการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการและข้อกฎหมาย การสนับสนุนจากภาครัฐ อีกทั้งการจัดสรรกำลังบุคลากรเพื่อรองรับการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน 2) โครงข่ายการพัฒนาเชิงนโยบายอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งโครงข่ายการพัฒนาาร่วมกัน ที่จะมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวงในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน 3) บทบาทในการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน 4) การสร้างภาคีเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ และ 5) การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและภาคเอกชนได้เข้ามา มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในส่วนของการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ได้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมฯ โดยกำหนดรูปแบบของการฝึกอบรมเป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 6 วัน กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยายในหัวข้อ 1) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) กฎหมายและข้อบังคับในพื้นที่ป่าสงวน 3) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน 4) การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 5) การวิเคราะห์ต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยว 6) การบริการและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และ 7) การจัดการผลกระทบและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนของภาคปฏิบัติได้จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติที่สนับสนุนความเข้าใจในแต่ละหัวข้อ และกำหนดกิจกรรมให้ผู้เข้าอบรมร่วมกันออกแบบและวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง กลุ่มเป้าหมายสำหรับหลักสูตรนี้ได้แก่ สมาชิกภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ร่วมด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร วางแผนนโยบาย และฝ่ายปฏิบัติการของหน่วยงานต่างๆ โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 46 คน จากหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วย กรมป่าไม้ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สภานิติบัญญัติสระแก้ว สภานิติบัญญัติสิ่งแวดล้อมสระแก้ว สภานิติบัญญัติและฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว) องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติทับลาน และตัวแทนชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลอุทุมพรพิสัย

ในส่วนของการประเมินผล มีการดำเนินการใน 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ (ระดับความรู้) ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ภายหลังจากบรรยาย และฝึกปฏิบัติการในแต่ละหัวข้อผู้เข้าอบรมมีระดับความรู้เพิ่มขึ้น ส่วนที่สองเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เข้าอบรม โดยให้ผู้ประเมินประเมินตนเองในด้านต่างๆ เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกอบรม ผลการประเมินในภาพรวมสรุปได้ว่าภายหลังจากฝึกอบรม ผู้เข้าร่วมอบรมได้ประเมินตนเองว่ามีความเข้าใจทั้ง 7 หัวข้อมากขึ้น (ระดับความเข้าใจเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม = 2.73 และระดับคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม = 4.50 จากระดับคะแนนเต็ม 5)

การสำรวจและประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยว

ในการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ ใช้แบบประเมินความพร้อมที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาความพร้อมฯ ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) ด้านความปลอดภัย 3) ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม 4) ด้านสินค้าและของที่ระลึก 5) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ และ 6) ด้านที่พักแรม รวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่า ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวฯ มีระดับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการบริการด้านที่พักแรมในระดับปานกลาง สำหรับการบริการในด้านความปลอดภัย อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าและของที่ระลึก มีความพร้อมในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณารายแหล่ง สรุปได้ว่า สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช สถานีวิจัยและฝึคนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว และชุมชนอุดมทรัพย์ มีระดับความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ในขณะที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ ทล. 4 (เขามะค่า) และ สวนป่าวังน้ำเขียว มีความพร้อมในระดับต่ำ

ในส่วนของการประเมินความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง (เส้นทางจักรยานเขามะค่า “พื้นฟู สู่ป่าธรรมชาติ” เส้นทางจักรยานสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” และ เส้นทางจักรยานชุมชน “วิถีคน วิถีป่า”) ผลการศึกษาพบว่าเส้นทางจักรยานทั้ง 3 เส้นทาง เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพของทรัพยากรที่สามารถส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ประกอบกิจกรรม ทั้งในส่วนของความสวยงามตามธรรมชาติ วิถีทัศน์ และจุดสื่อความหมายธรรมชาติที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวสามารถปั่นจักรยานได้หลายลักษณะ (ตามชนิดเส้นทางและการใช้งาน) ทั้ง Trail Bike, Cross country และ All Mountain แต่ต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมเพิ่มเติม

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนหน่วยงานและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในโครงข่ายการท่องเที่ยวป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จำนวน 11 หน่วยงาน พบว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการหรือขึ้นเริ่มต้นของการพัฒนา ยังไม่มีการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน และเป็นการดำเนินการเฉพาะหน่วยงาน โดยประเด็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในพื้นที่โครงข่ายฯ

สรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาการบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร และการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ

จากการเก็บแบบสอบถามชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา จำนวน 150 ตัวอย่าง ใน 5 หมู่บ้าน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เริ่มปรากฏให้เห็นในชุมชน และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้าหากมีการพัฒนาในอนาคต โดยภาพรวมพบว่าคนในท้องถิ่นมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง - มาก ในประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการอาหารและเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังถึงประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

ในส่วนของการศึกษาความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยานของผู้มาเยือน จำนวน 166 ตัวอย่าง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว high-end ที่มีกำลังซื้อสูง มีประสบการณ์ในการปั่นจักรยาน 1-5 ปี โดยมีแรงจูงใจหลักในการปั่นจักรยานเพื่อออกกำลังกาย และนิยมปั่นจักรยานในพื้นที่ธรรมชาติ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในการประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน เพื่อที่จะช่วยสนับสนุนให้ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการลดอุบัติเหตุขณะประกอบกิจกรรมปั่นจักรยาน โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการในลำดับต้นๆ ได้แก่ ระบบป้ายจุดให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน ที่นั่ง จุดนั่งพักระหว่างเส้นทาง โปรแกรมสื่อความหมาย เพื่อให้ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ระบบไฟฟ้าแสงสว่างเพื่อขยายช่วงเวลาในการประกอบกิจกรรมและลดอันตรายที่จะเกิดกับนักท่องเที่ยว และร้านซ่อมรถ จุดซ่อมจักรยาน

ผลจากการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการในเส้นทางจักรยานพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ โดยนักปั่นจักรยานร่วมกับตัวแทนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง สรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- เส้นทางจักรยานที่กำหนดมีศักยภาพสูงที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่ม eco-adventure
- สถานที่และจุดท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจ ได้แก่ สถานีวนวัฒนวิจัยสระเกล้าฯ น้ำตกธารทาลี จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงส้า จุดชมวิวสวนป่าห้วยน้ำเค็ม และสวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร.9
- การพัฒนาเส้นทางนี้เป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคต จำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาและตรวจสอบเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาเส้นทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการปั่นบนถนน 304 รวมถึงการพัฒนาระบบป้าย ทั้งในส่วนของป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย
- ปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน ปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิ่งจักรยานให้เป็นระเบียบ และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ สามารถให้ข้อมูลที่ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวได้

ผลการประเมินการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น ปลุกลป่า”

การศึกษาในส่วนนี้ทำการประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ปั่น ปลุกลป่า ซึ่งดำเนินการเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2561 โดยวัตถุประสงค์หลักของการจัดกิจกรรมนี้เพื่อประเมินสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ดำเนินการประเมินผลโดยใช้แบบสอบถามที่ได้พัฒนาขึ้น ทำการประเมินโดย 1) นักปั่นจักรยานผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) ผู้สังเกตการณ์จากหน่วยงานต่างๆ และ 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายผู้จัดกิจกรรม ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักปั่นจักรยานที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 15 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.69) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในเรื่องของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว มากที่สุด และผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอีกหากมีการจัดครั้งต่อไป ผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายและชุมชนที่อยู่ในระดับที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป เช่น ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ไม่จำเป็นต้องมีการจัดบริการอาหารเพื่อลดต้นทุนในการจัด ควรเพิ่มป้ายบอกเส้นทางให้มากกว่านี้ เพื่อลดจำนวนของเจ้าหน้าที่ในการดูแลผู้ที่ปั่นจักรยานตลอดเส้นทาง และควรมีการแจ้งสภาพเส้นทางให้ชัดเจนเพื่อที่จะเตรียมจักรยานให้เหมาะสมกับสภาพเส้นทาง

ในส่วนของผลการประเมินจากผู้สังเกตการณ์ จำนวน 6 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการจัดกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.55) และเมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า กลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจกับการประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด นั้นแสดงให้เห็นในเบื้องต้นได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นกระบวนการในการช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันของกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้กลุ่มผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินความพึงพอใจในด้านอื่นๆ ในระดับมากที่สุดด้วยเช่นกัน ยกเว้นในประเด็นของรูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม ที่ผู้สังเกตการณ์ได้ประเมินระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผู้สังเกตการณ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปว่าควรเพิ่มระยะทางให้มากขึ้นอีก เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว เพิ่มจุดเยี่ยมชมธรรมชาติและมีการบรรยายเกี่ยวกับพื้นที่ เพื่อให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และไม่เน้นการปั่นเพื่อทำความเร็ว

ในส่วนของผลการประเมินจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำนวน 9 คน ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในการจัดกิจกรรม (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26) และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า กลุ่มผู้จัดงานมีความพึงพอใจในด้าน การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม การประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น การติดต่อประสานงาน การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และ การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ และได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปใน 2

ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ควรเพิ่มระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยทางกลุ่มผู้ดำเนินการเห็นว่าจะสามารถทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น 2) สถานที่จัดกิจกรรมครั้งต่อไป ควรเน้นพื้นที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ตัวแทนของกลุ่มผู้ดำเนินการได้ประเมินระดับความพร้อมในการจัดกิจกรรมของตนเองในด้านต่างๆ ผลการประเมินโดยภาพรวมพบว่าตัวแทนกลุ่มผู้สังเกตการณ์ประเมินระดับความพร้อมของตนเองสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งนี้ อยู่ในระดับมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11) โดยเฉพาะในด้าน ความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง และ ความพร้อมในการดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม

5.2 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

1) การพัฒนาภาคีเครือข่ายในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการจัดตั้งภาคีเครือข่ายขึ้น ซึ่งโดยความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายมีความต้องการให้เป็นการรวมตัวกันของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างหลวมๆ ดังนั้น ในการดำเนินการพัฒนาภาคีในระยะต่อไปควรส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามระดับความพร้อมของภาคี และจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมกลุ่มเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หรือการร่วมกันพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป รวมถึงการร่างกฎระเบียบในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้นเป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคีเครือข่าย และส่งเสริมให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2) การศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะของภาคีเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านองค์ความรู้ และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น จากการที่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” ได้เป็นผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมดังกล่าวอยู่ภายใต้การเป็นพี่เลี้ยงของคณะวิจัย ดังนั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังคงสามารถดำเนินการต่อไปได้จึงควรมีพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ทางภาคีเครือข่ายเข้มแข็งจนกระทั่งสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งผลการพัฒนาภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการท่องเที่ยว ทางชุมชนต่างๆ ได้มอบหมายให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการเข้าร่วมการพัฒนา ดังนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายในอนาคต ภาคีเครือข่ายควรมีการกระตุ้นให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่ในระดับร่วมวางแผน ร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว และร่วมปฏิบัติให้มากขึ้น

4) ในส่วนของการกระจายรายได้ การศึกษาพบว่า การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังชุมชนยังคงมีค่อนข้างต่ำ อันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในขั้นเริ่มต้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนยังค่อนข้างน้อย ดังนั้น เพื่อให้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวตกอยู่ในชุมชนมากขึ้น ทาง

ภาคีเครือข่ายควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนต่อไป

5) การจัดการกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” นั้น ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมจากแผนงานการวิจัยการพัฒนาศมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ทางภาคีเครือข่ายไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม อย่างไรก็ตาม ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตทางภาคีเครือข่ายควรมีการคำนวณถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างรอบคอบ เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดราคาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป นอกจากนี้ รายได้หรือกำไรจากการจัดกิจกรรมบางส่วนควรมีการหักเพื่อเก็บไว้เป็นกองทุนสำหรับการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

1) ในการพัฒนาศมรรถนะชุมชนท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในวงกว้าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกระดับ เช่น การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community – based tourism) เน้นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ เช่น เป็นอาสาสมัครในการดูแลสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว การเป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังรักษาความปลอดภัยให้ผู้มาเยือน โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวและผู้สูงอายุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและเกิดความประทับใจตลอดการเดินทาง

2) ในอนาคตสามารถพัฒนาหลักสูตรต่อยอดเพื่อส่งเสริมการพัฒนาศมรรถนะชุมชนท้องถิ่น เช่น หลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักท่องเที่ยว

- หลักสูตรการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ส่งเสริมให้เกิดความเป็นมิตร มีความเชื่อมั่น รอบรู้เรื่องราวในท้องถิ่น ให้การต้อนรับ ดูแลผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวให้มีความสุข และรู้สึกปลอดภัย ส่งผลให้ผู้มาเยือนเกิดความประทับใจ สร้างโอกาสในการกลับมาเยือนซ้ำ
- หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย หรือผู้นำเที่ยวท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทักษะให้ด้านการให้ความรู้เกี่ยวแก่ผู้มาเยือนในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนของ การให้คำแนะนำเบื้องต้น ชี้แจงกฎ ระเบียบ หรือมารยาทในการใช้พื้นที่ร่วมกัน รวมถึงข้อมูลของพื้นที่ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ฯลฯ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว และช่วยสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น และเมื่อชุมชนมีความพร้อมมากขึ้นสามารถยกระดับการพัฒนาเป็นการอบรมหรือการทดสอบวิชาชีพพิเศษและเจ้าหน้าที่เทคนิคเพื่อเป็นมัคคุเทศก์และหัวหน้าทัวร์พิเศษ หรือผู้ช่วยนำเที่ยว ผู้สื่อความหมาย เพื่อแนะนำให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำหน้าที่ดูแลบริการเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และจัดอบรมการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อการรับรองนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อให้

สามารถพูดคุย หรือแนะนำวิธีการที่ถูกต้องในการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ในพื้นที่

- หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักท่องเที่ยว เช่น การดูแล ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวตามความจำเป็น และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มเติมจากหน่วยงานด้านการแพทย์และการพยาบาลผู้ป่วย เพื่อให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ มีสมรรถนะในการรองรับนักท่องเที่ยวให้สูงขึ้น โดยการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญ เช่น อุปกรณ์ชูชีพ กล้องหรือเครื่องมือปฐมพยาบาล หรือเครื่อง AED สำหรับกรณีฉุกเฉิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสามารถในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบภัย ที่อาจเกิดจากการได้รับอุบัติเหตุจากกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยาน เสือภูเขา การปีนหอคอย การจมน้ำ เป็นต้น ดังนั้น การฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ได้แก่ การปั๊มหัวใจ การทำความสะอาดแผลสด การเคลื่อนหรือขนย้ายผู้ป่วย การผายปอด ฯลฯ หรือการปฐมพยาบาลเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินต่าง ๆ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจ และเป็นการลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฯ รวมถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการจัดส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลในพื้นที่ใกล้เคียง

3) ส่งเสริมการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เชื่อมโยงโครงการ "นวัตกรรม" ของจังหวัดนครราชสีมา ที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดึงภูมิปัญญา-วิถีชีวิต เพิ่มรายได้ชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ซึ่งพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง มีทั้งต้นทุนทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิด “นวัตกรรม” ได้ และควรมีการกำหนดพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผัก หรือผลไม้สดสะอาดปลอดภัยมีการรับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หรือข้อตกลงที่กำหนดโดยกลุ่มภาคีเครือข่าย

4) ในอนาคตสามารถดำเนินการวิจัยต่อเนื่องเพื่อกำหนดมาตรฐานชุมชน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดหรือเกณฑ์สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ รวมถึงมาตรฐานโฮมสเตย์ สินค้าพื้นบ้านที่มีจำหน่ายบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว โดยต้องได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากผู้นำชุมชนและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ร่วมกันผลักดันให้เกิดมาตรฐานชุมชนขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

- 1) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่าความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในพื้นที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จะรองรับการท่องเที่ยวในอนาคตได้ โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาแต่ละพื้นที่ ดังนี้

สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวิทยาอ่างเก็บน้ำเขื่อน

- ด้วยศักยภาพของพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถพัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวของโครงการท่องเที่ยว โดยปรับใช้อาคารเดิมที่มีอยู่ได้
- ในพื้นที่สถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวิทยาอ่างเก็บน้ำเขื่อนสามารถพัฒนาให้เป็นจุดพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนได้ ได้แก่
 - พื้นที่สวนรวมพันธุ์กรรมไม้ป่าเฉลิมพระเกียรติ ร. 9 สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่กางเต็นท์ แต่ต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพิ่มเติม เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา ระบบน้ำใช้ และไฟฟ้าส่องสว่าง
 - พื้นที่บริเวณสถานีวิจัยและฝักระบบนิเวศวิทยาอ่างเก็บน้ำเขื่อนสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ค่ายเยาวชนเน้นกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา (สามารถดำเนินการโดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในพื้นที่ได้เลย แต่อาจต้องมีการพัฒนาระบบป้ายสื่อความหมายเพิ่มเติม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ)
- ในปัจจุบันในพื้นที่ได้มีการพัฒนากิจกรรมนันทนาการไปบ้างแล้ว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แต่ยังขาดในเรื่องของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ บุคลากร ในการเป็นนักสื่อความหมาย ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ให้เป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ รวมถึงจัดกิจกรรมพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือพัฒนาป้ายสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศและบริการข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- จัดทำแผนบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 (เขามะค่า)

- จากการสำรวจและประเมินความพร้อมในพื้นที่ พบว่าบริเวณหน่วยพิทักษ์ฯ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวไว้ค่อนข้างครบถ้วน แต่ขาดการดูแลรักษา ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติควรจัดทำแผนการซ่อมแซม และบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เดิมให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ซึ่งอาจพิจารณา ร่วมกับขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และความสามารถในการดูแลพื้นที่ของเจ้าหน้าที่

- หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 ในปัจจุบัน มีนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติและชอบกิจกรรมผจญภัยเข้าไปประกอบกิจกรรมในพื้นที่จำนวนหนึ่ง และในบางครั้งไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ส่งผลต่อความเสี่ยงในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้ทางอุทยานแห่งชาติทับลานควรมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดระหว่างการประกอบกิจกรรม และควรมีมาตรการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่
- ระบบเส้นทางในพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ ทล. 4 มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายอยู่หลายจุด ทางพื้นที่ควรมีการจัดทำป้ายเตือนจุดที่อาจเกิดอันตรายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบ และพัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม หรือติดป้ายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวสำหรับการปฐมพยาบาลตนเองเบื้องต้นเมื่อประสบอุบัติเหตุ ระหว่างประกอบกิจกรรม เป็นต้น

สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้

- เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปบ้างบางส่วน และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ได้นาน ทางพื้นที่ควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพิ่มเติม ดังนี้
 - การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยใช้พื้นที่โรงอาหารและพื้นที่รับรองของสถานีฯ เน้นการให้บริการอาหารที่ประกอบจากวัตถุดิบในพื้นที่ ความปลอดภัย และสุขอนามัยในการประกอบอาหาร
 - พัฒนาสินค้าและของที่ระลึกบริการแก่นักท่องเที่ยว เน้นผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากไม้สวนป่าในแปลงปลูกของสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
 - พัฒนาการบริการด้านข้อมูลและสารสนเทศ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน
 - ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะพักค้างในพื้นที่ โดยปรับปรุงการให้บริการโดยใช้อาคารนันทิวิทย์ที่มีอยู่แล้ว (รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 40 คน/คืน) และจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะงานบริการให้กับแม่บ้าน เจ้าหน้าที่ ผู้ดูแลในส่วนนี้เพิ่มเติม
- จากการสำรวจพบว่าสถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราชมีจุดที่น่าสนใจอยู่หลายจุด แต่ยังขาดการพัฒนาโปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้อมูลของพื้นที่ และจุดเด่นของพื้นที่สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช ได้แก่ การเป็นพื้นที่สาธิตในการฟื้นฟูสภาพป่าจากการบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตรแปลงใหญ่โดยการปลูกสร้างสวนป่า แปลงสาธิตการจัดการทางด้านวนวัฒนวิธี และแปลงทดลองปลูกป่าต่างๆ เช่น แปลงปลูกป่าพะยูง ปี 2528 แปลงรวมพันธุ์ไม้โตเร็วต่างประเทศ (ไม้สกุล Acacia และ Eucalyptus หลายสายพันธุ์) ปี 2529 แปลงทดลองปลูกไม้โตเร็วเพื่อพลังงานทดแทนและวิกฤตโลกร้อน แปลงทดสอบแหล่งกำเนิดและคัดเลือกพันธุ์ไม้ ปี 2551 แปลงวิจัยการเปลี่ยนแปลงสวนป่าเชิงเดี่ยวให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ ปี 2550 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในส่วนนี้ทางพื้นที่สามารถพัฒนา

โปรแกรมสื่อความหมายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และจัดทำป้ายสื่อความหมายในพื้นที่ที่โดย
ออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และใช้วัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่

สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

- จากลักษณะทางกายภาพและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ ในช่วงแรกของการดำเนินการ
ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
มากนัก แต่ควรเน้นการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว มีการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแล
ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว (ในกรณีที่สามารถดำเนินการได้) หรือจัดทำป้ายประกาศเตือน
ที่อาจเกิดอันตรายหรือมีความเสี่ยง รวมทั้งมีการแจ้งระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในการประกอบ
กิจกรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการประกอบกิจกรรม
- ควรมีการพัฒนาเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายบอกทาง และเคลียร์เส้นทางให้สามารถ
เข้าถึงได้
- พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับนักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้
นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม

ชุมชนตำบลอุดมทรัพย์

- ด้านแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - ติดตั้งป้ายบอกทาง และป้ายให้ข้อมูลตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ
 - จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอ (พิจารณาร่วมกับ
ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่) และดูแลให้ถูกสุขลักษณะ ใช้งานได้อยู่เสมอ
 - ในอนาคตสามารถพัฒนาโครงการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ คอยบริการ
นักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยว เช่น การให้บริการรถรับส่งในเส้นทางท่องเที่ยว
- ด้านความปลอดภัย ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - ในจุดที่มีนักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมหนาแน่น เช่น บริเวณน้ำตกธารทาลี ควรมีการ
จัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมด้าน
การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเตรียมเครื่องมือสื่อสารให้กับเจ้าหน้าที่
เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย พัฒนาระบบแจ้งเตือนเมื่อมีอันตรายกับ
นักท่องเที่ยว หรือหมายเลขติดต่อด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถแจ้งเตือนหรือติดต่อ
เจ้าหน้าที่ได้ เมื่อได้รับอันตรายขณะประกอบกิจกรรม
 - เพิ่มการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของ
นักท่องเที่ยวด้านการให้บริการ รณรงค์ให้ชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นเป็นหูเป็นตา
ในฐานะชุมชนเจ้าของที่ดีให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย และการ
สร้างความภูมิใจในการดูแลนักท่องเที่ยว
 - จัดทำและติดตั้งสัญลักษณ์เพื่อแสดงความปลอดภัย เช่น แจ้งเตือนอุบัติเหตุสำหรับ
เส้นทางปั่นจักรยาน ในพื้นที่ลาดชัน โค้งหักศอกการจัดทำป้าย เช่น ถนนลื่น ระวัง
รถบรรทุก ทางโค้ง ทางลาดชัน ฯลฯ (โดยเฉพาะการปั่นบนถนนสาย 304)

- ด้านสินค้าและของที่ระลึก ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการจำหน่ายสินค้าชุมชน เช่น ศูนย์กิจกรรมชุมชน ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ในตำบลอุ้มทราย มีการผลิตสินค้าชุมชนและจำหน่ายให้แก่ผู้เดินทางสัญจรบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 304 ควรมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าชุมชน รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นสินค้าของที่ระลึกทางการท่องเที่ยวของชุมชน และภาครัฐควรมีการพัฒนากิจกรรมทางการตลาด ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นในชุมชน เช่น ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในชุมชน
- ด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - จัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว
 - จัดทำสื่อประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว
 - จัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลาง เพื่อเปิดช่องทางติดต่อสื่อสาร ที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อในพื้นที่ได้
- ด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - จากการสำรวจพบว่าในพื้นที่มีร้านอาหารให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ยังขาดในเรื่องของคุณภาพและสุขอนามัย ทั้งนี้ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ (มีการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีการดูแลทำความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ และมีสุขอนามัยที่ดี) และส่งเสริมให้มีการให้บริการอาหารที่มีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย
- ด้านที่พักแรม ควรมีการพัฒนา ดังนี้
 - จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ พบว่าคนในชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาที่พักแรมทั้งของชุมชนและเอกชน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถส่งเสริมการพัฒนาที่พักในลักษณะของ Homestay และมีการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทราบถึงมาตรฐาน Homestay และการจัดการ Homestay และในส่วนของภาคเอกชนสามารถจัดฝึกอบรมให้กับผู้ที่สนใจให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการธุรกิจที่พักแรม

2) แนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวตามความสอดคล้องศักยภาพเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวและความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ประเภทและกิจกรรมจักรยานท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

จากศักยภาพของพื้นที่ ทั้งในส่วนของคุณลักษณะทางกายภาพ จุดท่องเที่ยว/จุดที่น่าสนใจในพื้นที่ทัศนียภาพระหว่างเส้นทางที่หลากหลาย และสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถส่งเสริมกิจกรรมปั่นจักรยานได้หลากหลายกลุ่ม ดังนี้

- เส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัว ระดับความยากง่าย - ปานกลาง: ในพื้นที่โครงข่ายการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เป็นเส้นทางจักรยานสำหรับครอบครัวในหลายจุด ได้แก่ เส้นทาง

จักรยาน “การป่าไม้ไทย งานวิจัยเพื่ออนาคต” (สถานีวิวัฒนวิจัยสระเกล้า) เนื่องจากเป็นเส้นทางที่มีความร่มรื่น มีความหลากหลายทางธรรมชาติ เป็นระเบียบ และรู้สึกปลอดภัย เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการป่าไม้ นอกจากนี้ตลอดเส้นทางยังมีระดับความยากง่ายให้นักท่องเที่ยวเลือกประกอบกิจกรรมตามทักษะของตนเอง

- เส้นทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่ม eco adventure เน้นการผจญภัย ระดับความยากปานกลาง – ยาก: นักท่องเที่ยวสามารถเลือกปั่นจักรยานตามเส้นทางจักรยานเช่ามาค่า และเส้นทางจักรยานชุมชน เนื่องจากมีความหลากหลายทางกายภาพและสังคม ความยากของความสัมพันธ์และผิวทาง สร้างความตื่นเต้นและท้าทายได้จากเส้นทางและวิว เหมาะแก่การท่องเที่ยวในรูปแบบนันทนาการในพื้นที่ธรรมชาติแบบผจญภัย (adventure) และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเรียนรู้วิถีชุมชน)
- กิจกรรมเสริมระหว่างการเดินทาง บริเวณจุดพักและจุดพักแรม ได้แก่ ให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่และเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ ชมวิถีชุมชน ชมธรรมชาติ ชื้อของฝากชุมชน นวดสมุนไพรพื้นบ้าน ถ่ายรูป กิจกรรมกลางคืนบริเวณที่พักแรม ส่องสัตว์ ดูดาว เป็นต้น

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการปั่นจักรยาน

สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- จุดประชาสัมพันธ์ จุดลงทะเบียน และ จุดบริการเช่า-ยืมอุปกรณ์
- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย ป้ายทางเข้า ป้ายบอกตำแหน่ง ป้ายหรือสื่อแสดงข้อมูลเส้นทาง (ข้อมูลทั่วไป บอกเวลาทำการ กิจกรรม ระดับความยาก-ง่ายของเส้นทาง) ข้อปฏิบัติที่ประกาศใช้ร่วมกันในพื้นที่ แจ้งเตือนภัยและเบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน ก่อนเข้าเส้นทาง
- พื้นที่จอดรถ พื้นที่รับฝากรถ และพื้นที่จอดและพักรถจักรยาน
- ห้องอาบน้ำ และห้องสุขา
- ตลาดชุมชน พื้นที่ซื้อของฝากชุมชน
- จุดพัก ประกอบด้วย พื้นที่พักของนักปั่นในลักษณะพื้นที่พักคอย อาจมีบริการน้ำดื่มของว่างและถังขยะ และพื้นที่ตรวจเช็คสภาพจักรยาน และซ่อมบำรุงในเบื้องต้น

สิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างเส้นทางการปั่น ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- ป้ายสื่อความหมายต่างๆ ประกอบด้วย 1) ป้ายสื่อความหมายสนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายหรือสัญลักษณ์แสดงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก จุดชมวิวและจุดสื่อความหมายทางธรรมชาติต่างๆ 2) ป้ายสื่อความหมายเพื่อความปลอดภัยของนักปั่น ได้แก่ ป้ายบอกทาง ป้ายบอกทางบริเวณทางร่วมทางแยก รวมทั้ง มีอุปกรณ์และสัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยสำหรับผู้ปั่นจักรยาน
- จุดพัก ประเภท ศาลาและที่นั่งพัก ห้องน้ำ
- จุดบริการช่วยเหลือฉุกเฉินทั้งนักปั่นและจักรยาน (ระยะห่างอาจใช้ตามระยะเหมาะสมของการเดิน คือ 500 เมตร ถึง 1 กิโลเมตร อยู่ในเส้นทางที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย หรือใช้ระบบการจัดการ เช่น แจกอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินบริเวณจุดเริ่มต้น)

- ควรปรับปรุงถนนสำหรับทางจักรยาน บริเวณเส้นทางชุมชน และปรับปรุงทัศนียภาพหน้าบ้านตามเส้นทางวิงจักรยานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนอื่นๆ ที่ควรมีการพัฒนาเพิ่มเติม ประกอบด้วย

- บริการที่พักแรม หรือ บ้านพัก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักแรมในพื้นที่
- ตลาดชุมชน และร้านขายของฝากต่างๆ
- ร้านอาหาร
- บริการสนับสนุนการเดินทาง
- พื้นที่แสดงเอกลักษณ์ชุมชน เช่น พื้นที่นวด สปาสมุนไพร เป็นต้น

แผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

ในส่วนนี้ได้นำเสนอแผนงานหรือกิจกรรมที่จำเป็นต้องดำเนินการในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง โดยกำหนดระยะเวลา 3 ปี และกำหนดผู้รับผิดชอบหลักซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ ที่เข้ามาดูแลต่อหลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในการพัฒนาพื้นที่อย่างชัดเจน ดังนี้ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 แผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (ระยะ 3 ปี)

แผนงาน/กิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปี)				ผู้รับผิดชอบหลัก
	เร่งด่วน	1 ปี	2 ปี	3 ปี	
1) แผนงานการจัดการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบน้อยที่สุด					
1.1) การอบรมความรู้ให้ภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว		✓	✓		ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
1.2) การกำหนดข้อตกลงและมาตรฐานในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
1.3) การร่วมกันบริหารจัดการอย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
2) แผนงานการเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก					
2.1) การสำรวจพื้นที่เพื่อการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
2.2) การจัดสร้างศูนย์บริการการท่องเที่ยว			✓		เจ้าของพื้นที่และ อบต. อุดมทรัพย์
2.3) การสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่รองรับศูนย์การค้าชุมชน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
2.4) การจัดสร้างศูนย์การค้าชุมชน			✓		อบต. อุดมทรัพย์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

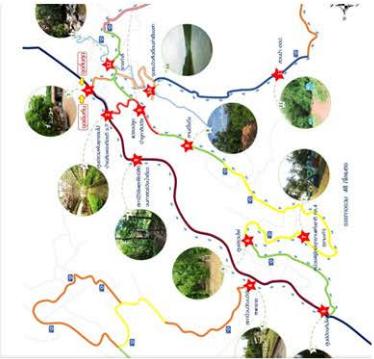
แผนงาน/กิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน (ปีที่)				ผู้รับผิดชอบหลัก
	เร่งด่วน	1 ปี	2 ปี	3 ปี	
3) แผนงานการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ					
3.1) การจัดขยายหน่วยงานภาคีเครือข่ายไปยังหน่วยงานระดับนโยบาย	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.2) การจัดการประชุมร่วมกันทุกไตรมาส		✓	✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.3) การวิเคราะห์และจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
3.4) การร่างกฎระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4) แผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ					
4.1) การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4.2) การวิเคราะห์ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
4.3) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือปรับปรุงภูมิทัศน์			✓	✓	เจ้าของพื้นที่
5) การพัฒนาชุมชนในมีศักยภาพ					
5.1) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยว	✓				อบต. อุดมทรัพย์
5.2) การสร้างความเข้าใจและกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวร่วมกันกับชุมชน	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
5.3) การฝึกอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.4) การควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.5) การฝึกอบรมการจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน		✓			อบต. อุดมทรัพย์
5.6) การนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาปรับใช้ในการท่องเที่ยว			✓		อบต. อุดมทรัพย์
6) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม					
6.1) การศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ	✓				ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.2) การสำรวจและออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.3) การทำแผนและวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.4) การประเมินความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
6.5) การทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7) การตลาดที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง					
7.1) การจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวตามฤดูกาล		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.2) การสร้างนักการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว			✓		ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.3) การจัดทำแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ		✓			ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว
7.4) การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ			✓		อบต. อุดมทรัพย์
7.5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่อง			✓	✓	ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

- 1) เนื่องจากเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการใช้ที่ดินส่วนรวม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด
- 3) สำหรับการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยาน โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น รวมทั้งมีการโปรโมตไปตามบริษัทท่องเที่ยว/หน่วยงานการท่องเที่ยวต่างๆ โดยในเบื้องต้นอาจนำเสนอเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน (ภาพที่ 7) และขยายระยะเวลากิจกรรมให้นานขึ้นในอนาคต
- 4) หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน ในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าจ้าง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่) โดยพิจารณาจากแผนพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง (ระยะ 3 ปี) ที่ได้นำเสนอ
- 5) ระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดกับพื้นที่ และเพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถดูแลรักษาซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก

โปรแกรมการท่องเที่ยว
 กิจกรรม ปั่น - ปลุป่า

โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ
 ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาหลวง จังหวัดนครราชสีมา

8.30 น. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม บริเวณวัดวังน้ำเขียว
 กิจกรรมเตรียมความพร้อม ตรวจสุขภาพก่อนขึ้น

8.30 น. เหมารถของของกลุ่มชุมชน
 ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

9.00 น. เปลี่ยนตัวบ้าน
 ขบวนบ้านเจ้ากรรมนันไปตามเส้นทางหลวง 304
 ผ่านตำบลอุนทรียะ สอนรวมพันธุกรรมไม้ป่า
 เสนอพระเกียรติ ร. 9 สภาวัฒนธรรมเวียงชัยเสนา
 ผ่านอุทยานไฟฟ้า เหวจุดชมวิว หน่วยพิทักษ์อุทยาน
 แหล่งชาติที่ กล. 4 แปลงปลูกป่าสถานีวิจัยเสนา
 นิสิตสวนเกษตรวังน้ำเขียว จุดชมวิวสันเขื่อนลำเชียงลา
 นันเข้าสู่ชุมชนตำบล อุนทรียะ น้ำตกธารกำลั

11.30 น. บ้านนาคูคนเข้าสมัย รับของที่ระลึก

12.00 น. พักเหนื่อย รับประทานอาหารกลางวัน เหมารถบ้าน

13.00 น. กิจกรรมปลูกป่า สถานีวัฒนธรรมเวียงชัยเสนา กรมป่าไม้
 เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชากับการจัดการป่าไม้”

14.30 น. เสร็จสิ้นกิจกรรม

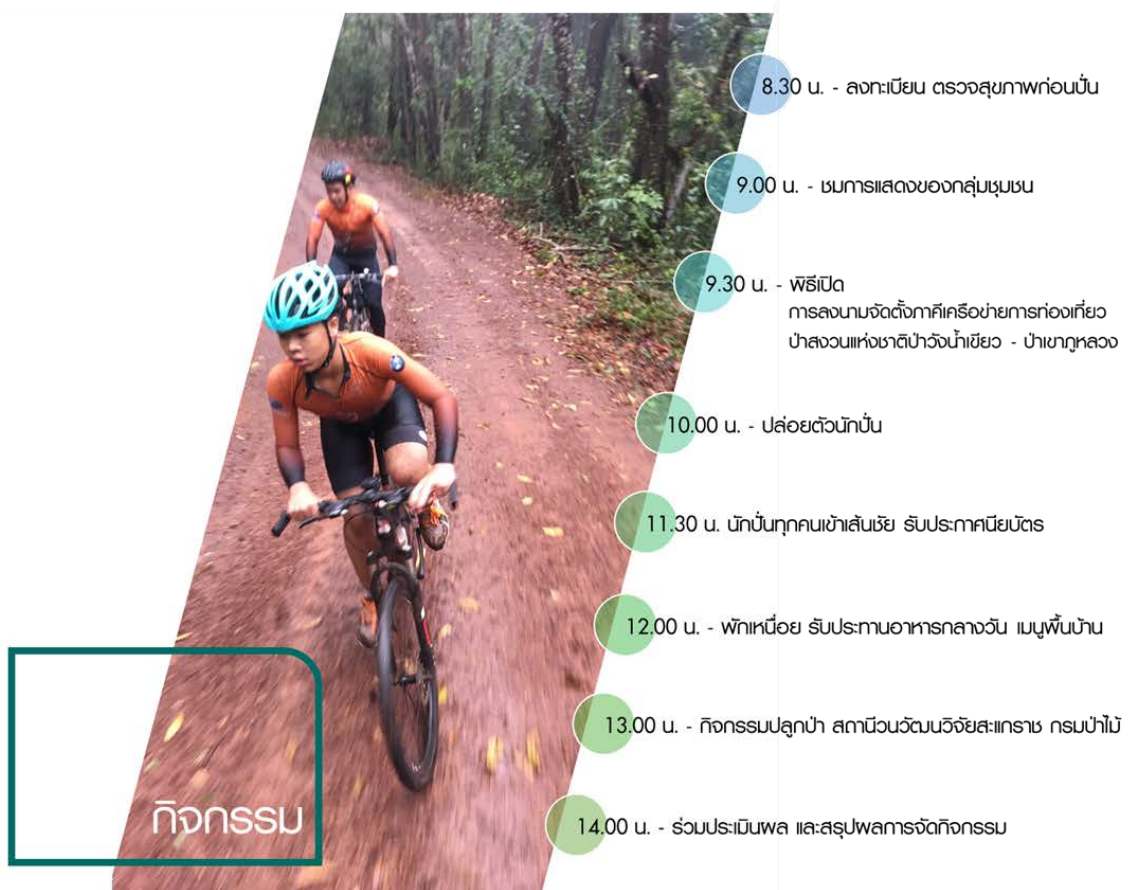
ระยะทางรวม
 29 กิโลเมตร

ภาพที่ 7 ตัวอย่างกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาหลวง ตำบลชุมทรัพย์ จังหวัดนครราชสีมา

- กนิษฐา อยู่ถาวร. (2546). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง ที่ ส.ล.8 (หนองแม่นา) จังหวัดเพชรบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวุธ ชันพันธ์. (2544). พัฒนาชุมชนยั่งยืน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณัฐพันธ์ เชนนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กร. ซีเอ็ดยูเคชั่น, กรุงเทพฯ.
- ทับทิม วงศ์ประยูรและคณะ. (2547). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบการธุรกิจ. อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- เทพพนม เมืองแมน และสรวง สุวรรณ. (2540). พฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่2. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา. (2558). พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- พจนา สอนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, กรุงเทพฯ.
- พจนา สอนศรี. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วนิดาการพิมพ์.
- ยุพวรรณ นังคลาภิวัฒน์. (2557). การเตรียมความพร้อมแรงงานด้านการท่องเที่ยวของไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.). 2(20).
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2547). พลังท้องถิ่นบทสังเคราะห์วิจัยด้านชุมชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, กรุงเทพฯ.
- วรรณพร วนิชขานุก. (2540). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- ศศิธร นิธิปรีชาและคณะ. (2553). ภาวะผู้นำของกลุ่มที่พักรีสอร์ทในแหล่งท่องเที่ยวเขตอีสานใต้. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ฉบับที่ 2 ปี 2553.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนและคณะ. (2551). การประมวลองค์ความรู้ สถานภาพและสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- สมคิด บางโม. 2547. องค์กรและการจัดการ. วิทยพัฒน์, กรุงเทพฯ.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2550). พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร. (2549). การพัฒนาองค์กร. พิมพ์ครั้งที่7. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.

- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ วนิดา เพรส, เชียงใหม่.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน, นันทชัย พงศ์พัฒนานุรักษ์, สมหมาย อุดมวิทิต, จิตติวุฒิชัย สวัสดิ์อารี และ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2559). *คู่มือการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- แสงสรรค์ ภูมิสถาน. (2558). *การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราด*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
- Bell, S. (2008). *Design for Outdoor Recreation*. 2nd edition. New York: Taylor & Francis, Inc.
- Department of Conservation and Land Management. (1998). *Nambung National Park, Wanagarren Nature Reserve, Nilgen Nature Reserve and Southern Beekeeper's Nature Reserve*. Vol. 38, Management Plan.
- Laarman, J. G. and P. B. Durst. (1987). *Nature Travel and Tropical Forests. FPEI Working Paper Series*. North Carolina State University, North Carolina Southeastern Centre for Forest Economics Research.
- Leiper, N. (1995). *Tourism Management*. Collingwood: Victoria, RMIT Press.
- Lindberg, K. (1991). *Policies for Maximising nature tourism's ecological and economic benefits*. Washington D.C.: World Resources Institute.
- May, A. and J. Selwood. (1992). Holiday squatters in Western Australia: problems and policies. *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(2): 19-24.
- Pearce, D. (1989). *Tourist Development*. Harlow: Longman Scientific & Technical.
- Priskin, J. (2001). Assessment of Natural Resources for Nature-based Tourism: The Case of the Central Coast Region of Western Australia. *Tourism Management*, 22: 637-648.
- Smith, V. L., ed. (1989). *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*. Philadelphia. University of Pennsylvania Press.
- The American Society of Interior Designers. (2016). *Sustainable design principles*. (online). <https://www.asid.org/>, June 15, 2016
- U.S. Army Environmental Command. (1981). *Installation Design – Improving the Visual Environment*. (online). <http://www.usaec.army.mil>, October 15, 2015
- Wisudthiluck, S., et al. (2011). *Creative Tourism: Problems and Obstacles Case Studies of Ceramic and Cotton Quilt Making*. Thammasat Review 167-179.

ภาคผนวก 1
ประมวลภาพ กิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว บัน ปลูกป้า
วันที่ 7 เมษายน 2561

การเตรียมเส้นทางสำหรับเส้นทางจักรยาน

การติดตั้งป้าย สัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดเส้นทางปั่นจักรยาน

การเตรียมการแสดงของกลุ่มแม่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมทดสอบเส้นทางทางท่องเที่ยว
บัน ปลุภา 7 เมษายน 2561

ภาคผนวก 2

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”
วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น – ปลุ๊กป่า”
วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

นักปั่นจักรยาน			
ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1	คุณอภิรักษ์ จันทร์โพธิ์	นครราชสีมา	080 - 0014404
2	คุณไพฑูรย์ พลจันทิก	นครราชสีมา	080 - 0014404
3	คุณณัฐพล และสมาชิกชมรมปั่นจักรยานศรีสะเกษ รวม 3 คน	ศรีสะเกษ	081 - 9997517
4			
5			
6	คุณพงษ์นรินทร์ ไพฑูรย์ และสมาชิกชมรมปั่นจักรยานรวม 3 คน	นครราชสีมา (Freedom Life)	086 - 2652985
7			
8			
9	คุณเกียรติศักดิ์ อินทร์จำนงค์	นครราชสีมา	095 - 1964665
10	ด.ต. กฤษณะ สระแก้ว	นครราชสีมา	086 - 4608005
11	คุณมานพ หลีกทอง	นครราชสีมา	089 - 8497426
12	คุณเพชรดา ไพฑูริยะ	นครราชสีมา	086 - 4650839
13	คุณอำนาจ ไพฑูริยะ	นครราชสีมา	086 - 4617914
14	คุณธนวัฒน์ เอื้อถิรพัฒน์ชัย	นครราชสีมา	081 - 2665273
15	คุณน่านนครา คำลือ	อุดมทรัพย์	-

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น – ปลุ๊กป่า”
วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

คณะกรรมการภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง			
ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1	นายชัยนาท จรกิง	นายก อบต.อุดมทรัพย์	-
2	นายสนิท แผ้วจะโป๊ะ	รองนายก อบต.อุดมทรัพย์	093 - 5394765
3	นายจำรัส มีสระน้อย	รองนายก อบต.อุดมทรัพย์	085 - 6824338
4	นางศรีญา จรกิง	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอ	-
5	นางสาวรำไพพรรณ อันวิมล	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอ	-
6	นางวิริติ เอี่ยมสมบูรณ์	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
7	นางจิตร์ พระพรหมราช	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
8	สาธิต ฐปสระน้อย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
9	กำไล สารเป็น	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	096 - 2184247
10	นางยุพิน	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	086 - 2537371
11	นางอ่อน รินไธสง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	087 - 0928421
12	เด็กหญิงธารรัตน์ พันธุ์สระน้อย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
13	นางสาวน้ำฝน ใจพล	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
14	นางสาวอนงค์ ใจหาญ	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
15	นางสาวโณมฉาย จรสระน้อย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
16	นางละม่อม ชมสระน้อย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
17	นางไล้ ถาวรชา	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
18	บุญปลอด แหวดกลาง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
19	นางสาวชวนฝัน ชัดสูงเนิน	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	062 - 6711499
20	มะลิวัลย์ หยวกกลาง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
21	สำเรียง ยุพิน	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
22	สุดใจ พูนเกษม	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
23	สุทิน เสนีย์วงศ์	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
24	สมหมาย จันทร์ลิณี	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	088 - 7146658
25	น้ำอ้อย สังข์หวด	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	097 - 0466906
26	พิมพ์า พัฒนาสำโรง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	091 - 0375626
27	นางประดับ แก้ววิสัย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	061 - 9790004
28	นางพิมพ์วิไล	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
29	นางคำแปลง งามกิง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	080 - 9913787
30	นางมารศรี ของกิง	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-

คณะกรรมการ ภาควิชาการทอ้งเทียวปาสงวนแห่งชาติปาวังน้ำเขียว - ปาเขาภูหลวง			
ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
31	นางสมบัติ ไชยกิจ	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	086 - 8477651
32	นางยุภาวรรณ สีมา	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	0981495505
33	ประยูร กายพรมย์	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	082 - 8726229
34	นางแอ็บ น้าบัณฑิต	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
35	ปานรดา งามสระน้อย	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
36	นโนชา แสนโคตร	สมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข	-
37	สุภาภรณ์ สีหา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5	081 - 0692193
38	นางประนอม สมนรน้อย	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6	-
39	นายศจรีส มีมั่งคั่ง	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลวังน้ำเขียว	081 - 7907848
40	นางไมชน แนนกั้ง	สมาชิกศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัด หมู่ 17	-
41	นางปทุมทิพย์ นจนพานัส	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 11	-
42	นางเรียบ แดงสระน้อย	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6	-
43	นางสาวบุศรา ภาควรรณ	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ - เขต นครราชสีมา	081 - 6976025
44	นายณพพร จันเกิด	สถานีฝึกนิสิตวนศาสตร์วังน้ำเขียว	082 - 1876998
45	นายดุริยะ สถาพร	หัวหน้าสถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	081-880-9318
46	นางสาวกรรณิการ์ ดุมา	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	
47	นางสาวอัจฉรา รักงามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสระแกราช	
48	นายประพัฒน์พงษ์ สุขประการ	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน	

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น – ปลุ๊กป่า”
วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ผู้สังเกตการณ์			
ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	หน่วยงาน	เบอร์โทรศัพท์
1	นายฤทธา ชูรัตน์	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ - เขต นครราชสีมา	083 - 7240133
2	นายชยุต วราพิริยะกุล	หัวหน้าหน่วยฯ นม.3 (วังน้ำเขียว)	086 - 2515844
3	นางสาววรรณรท แตกปัญญา	สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว	-
4	นางสาวจิระนันท์ นิสัยหาญ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	083-021-6309
5	นายศุภรุช มหานิล	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) กรมป่าไม้	093 - 4166499
6	นายวัฒนา ทีบระน้อย	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา	080 - 1558118
7	นายบุญสม โตแทนสมบัติ	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 (พิษณุโลก)	089 - 8589815
8	นายวีรวัฒน์ แสงกระจ่าง	ส่วนจัดการป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้	065 - 7292651
9	นายสมเกียรติ เสนาพุทธ	ส่วนจัดการป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้	085 - 1127678
10	นางสาวทิพย์วรรณ กำแพงแก้ว	ส่วนจัดการป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้	02 – 56142923 ต่อ 5071
11	นางสาวจินตรา ครองสถาน	กรมป่าไม้	02 - 5614292
12	นายวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์	สำนักประสานงานโครงการวิจัย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ	081 - 9130007
13	นางสาวปนัดดา พญา	สำนักประสานงานโครงการวิจัย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ	086 - 7674555
14	ผศ.ดร. สคาร ที่จันทิก	รองคณบดีฝ่ายสถานีวิจัยและป่าสาธิต คณะวนศาสตร์	091-415-9579

ภาคผนวก 3
แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า”
วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561
โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ อื่นๆ
- อายุ ปี
- รายได้ต่อเดือนโดยประมาณ
☐ น้อยกว่า 10,000 บาท ☐ 10,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 30,000 บาท
☐ 30,001 – 40,000 บาท ☐ 40,001 – 50,000 บาท ☐ มากกว่า 50,000 บาท
- ภูมิลำเนา จังหวัด.....
- ประสบการณ์ในการปั่นจักรยานปี
- ท่านทราบข่าวการจัดกิจกรรมครั้งนี้จาก.....
- แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้.....

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

- จากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ท่านมีความพึงพอใจในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ประเด็น	พึงพอใจมากที่สุด 😊😊	พึงพอใจมาก😊	เฉยๆ😊	ไม่พอใจ☹	ไม่พอใจอย่างยิ่ง ☹☹
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม					
2. การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยงของจุดท่องเที่ยว					
3. การติดต่อประสานงาน					
4. การดำเนินการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม					
5. การได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม					
6. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม					
7. ความพึงพอใจในภาพรวม					

2. ถ้าในอนาคตมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้ขึ้นอีก ท่านมีความสนใจจะเข้าร่วมหรือไม่

☐ สนใจที่จะเข้าร่วม

☐ ไม่สนใจ

3. ความเต็มใจจ่ายของท่านสำหรับกิจกรรมในครั้งนี้..... บาท

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561

(สำหรับผู้สังเกตการณ์)

โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

การจัดกิจกรรม “ปั่น-ปลูกป่า” ในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ชุมชน ภาควิชาการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชน อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป รวมถึงการสร้างกิจกรรมนันทนาการและการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ ปี
3. หน่วยงาน.....

ส่วนที่ 2 การประเมินผลการจัดกิจกรรม

จากการเข้าร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมในครั้งนี้ ท่านมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ในระดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ประเด็น	เหมาะสม อย่างยิ่ง (5)	เหมาะสม (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ เหมาะสม (2)	ไม่ เหมาะสม อย่างยิ่ง (1)
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม					
2. การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยง ของจุดท่องเที่ยว					
3. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม					
4. การติดต่อประสานงาน					
5. การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
6. การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง					

ประเด็น	เหมาะสม อย่างยิ่ง (5)	เหมาะสม (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ เหมาะสม (2)	ไม่ เหมาะสม อย่างยิ่ง (1)
7. การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีม ผู้จัดโดยภาพรวม					
8. การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับ ความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม					
9. การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาค ส่วนต่างๆ					
10. การประสานงาน/ความร่วมมือของ หน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น					

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” วันเสาร์ที่ 7 เมษายน 2561

(สำหรับผู้ดำเนินการ)

โครงการการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
- อายุ ปี
- หน้าที่/ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้.....
- สังกัด ☐ หน่วยงาน.....
☐ ชุมชน หมู่.....

ส่วนที่ 2 การประเมินตนเองในการจัดกิจกรรม

จากการที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ขอให้ท่านประเมินความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมในประเด็นต่อไปนี้ (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ประเด็น	เหมาะสม อย่างยิ่ง (5)	เหมาะสม (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ เหมาะสม (2)	ไม่ เหมาะสม อย่างยิ่ง (1)
1. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม					
2. การกำหนดเส้นทางและความเชื่อมโยง ของจุดท่องเที่ยว					
3. รูปแบบกิจกรรมโดยภาพรวม					
4. การติดต่อประสานงาน					
5. การให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
6. การจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง					
7. การดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีม ผู้จัดโดยภาพรวม					

ประเด็น	เหมาะสม อย่างยิ่ง (5)	เหมาะสม (4)	เฉยๆ (3)	ไม่ เหมาะสม (2)	ไม่ เหมาะสม อย่างยิ่ง (1)
8. การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม					
9. การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ					
10. การประสานงาน/ความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่น					

จากการที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ขอให้ท่านประเมินความพร้อมในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ตามความคิดเห็นของท่าน (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ประเด็น	พร้อมมาก ที่สุด (5)	พร้อมมาก (4)	เฉยๆ (3)	ไม่พร้อม (2)	ไม่พร้อม อย่างยิ่ง (1)
1. ความพร้อมด้านการให้บริการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
2. ความพร้อมในการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่ม					
3. ความพร้อมด้านบุคลากรในการดำเนินการ					
4. ความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่/เส้นทาง					
5. ความพร้อมในการดูแลนักท่องเที่ยว					
6. ความพร้อมในการบริหารจัดการเงินรายได้					
7. ความพร้อมในการดำเนินการ/การบริหารจัดการของทีมผู้จัดโดยภาพรวม					

ปัญหา/อุปสรรค ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

สรุปการประชุมชี้แจงโครงการ
"การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา"
วันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 เวลา 9.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หลักการเหตุผล

ตามที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีระยะเวลาการวิจัย ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2560 – 31 พฤษภาคม 2561 โดยแผนงานวิจัยนี้ได้พัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความสะอาดและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

โดยก่อนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ทางคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา การจัดประชุมครั้งนี้เป็นการดำเนินงานเพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยและร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย ความเป็นมาของการพัฒนาโครงการวิจัย แนวทางการศึกษาของโครงการวิจัย รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นและขั้นตอนการศึกษา และเปิดโอกาสให้ทุกระดับที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อชี้แจงรายละเอียดความเป็นมาของโครงการวิจัย วิธีการศึกษา
- 2) เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการวิจัย รวมถึงรับทราบปัญหา และอุปสรรค และข้อกังวลต่างๆ
- 3) เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรและชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผู้เข้าร่วมประชุม

ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ และตัวแทนชุมชนจากหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลอุทุมพรพิสัย รวม 16 ท่าน ดังนี้

1. นายชัยนาถ จรกิง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย
2. นายบุญฤทธิ์ สุญกิง	อุทยานแห่งชาติทับลาน
3. นายปรกรณ์ เกียรติชูศักดิ์	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช
4. น.ส. ชนิตา แสนโคตร	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
5. นายวัฒนา หีบสระน้อย	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา
6. นายชัยยุทธ คัมภีรานนท์	งานสวนป่าด่านขุนทด องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา
7. น.ส. บุศรา ภาคสุวรรณ	งานแผนงานและประเมินผล องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตนครราชสีมา
8. นายอังกูร เขียวสวัสดิ์	หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย
9. นายเร้ง แป้นสำโรง	ผู้ใหญ่บ้านห้วยน้ำเค็ม (แทน)
10. นายสมถวิล สีสามโนธรรม	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
11. น.ส.อัจฉรา รักงามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช กรมป่าไม้
12. น.ส. ธารารัตน์ แจ่มจรัส	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
13. นายธีระเดช แลบัว	สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
14. นายทำนอง นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว)
15. นายจารุเสษฐ์ พิมพ์บุตร	พัฒนาการอำเภอวังน้ำเขียว
16. นายนพพร จันเกิด	สถานีวิจัยและฝึกนิสิตวนาศาสตร์ วังน้ำเขียว

นักวิจัย

1. ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ดร. สมหมาย อุดมวิทิต	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ. จิตติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. น.ส. อุษารดี ภูมาลี	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรม

การประชุมชี้แจงโครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ส่วน คือ 1) การชี้แจงแผนงานวิจัย เพื่อให้ตัวแทนจากทุกฝ่ายที่เข้าร่วมประชุมได้เห็นภาพของงานวิจัย เป้าหมาย และการนำไปใช้ประโยชน์ของหน่วยงานต่างๆ และ 2) การรับฟังความคิดเห็นจากที่ประชุม มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และตอบข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ

สรุปประเด็นที่สำคัญจากการประชุม

ภายหลังจากการนำเสนอแผนงานวิจัย ผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินการวิจัย สรุปประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1) จากการนำเสนอภาพรวมของการดำเนินการวิจัย หน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุม มีความเห็นด้วยกับการศึกษาวิจัย การพัฒนาศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจากแผนงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยของคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งดำเนินการศึกษาในปี 2558 – 2559 และหลายหน่วยงานได้นำผลงานวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ ผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ มีเป้าหมายร่วมกันว่าอยากให้ผลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการจัดการบนพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ยินดีจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของภาคีเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของหน่วยงานและชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

2) ผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ ได้มีการนำเสนอประเด็นปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

- ปัญหาการจัดการเชิงนโยบายที่เกิดจากระเบียบ ข้อปฏิบัติ ของหน่วยงานหลักที่ดูแลพื้นที่ในส่วนต่างๆ เป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องมีการหารือ และทำความเข้าใจร่วมกัน
- ปัญหาในเรื่องของงบประมาณ และอัตราค่าสิ่งในการบริหารจัดการในอนาคต

3) ตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ดูแลรับผิดชอบที่ดำเนินการในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อการประเมินความพร้อมในเบื้องต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา มีความพร้อมในเรื่องของวิทยากรที่บรรยายเกี่ยวกับการจัดการขยะ ซึ่งปัจจุบันเป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดี ควรมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมในเรื่องของการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว โดยทางสำนักงานสามารถสนับสนุนวิทยากรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมให้แก่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนได้
- สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสระเกล้าฯ มีวิทยากรที่สามารถนำชมและให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่มีการผ่านการอบรมและให้บริการแก่บุคคลทั่วไปมาเป็นเวลานาน และเป็นที่ยอมรับในการเป็นพื้นที่เรียนรู้วิทยาศาสตร์นอกห้องเรียน โดยในอนาคตทางสถานีวิจัยจะมีการบริหารจัดการเรื่องเวลาและตารางอบรมให้มีช่วงเวลาที่เหมาะสม สามารถรองรับจำนวนผู้เข้าชมได้มากขึ้น
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา ได้ให้ข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ ถึงการสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานฯ ว่ามีกระบวนการที่เน้นให้เจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเขียนข้อเสนอโครงการขึ้นมาจากความต้องการของพื้นที่เป็นหลัก จากนั้นทาง

สำนักงานฯ จะดำเนินการพิจารณาเสนองบประมาณเพื่อให้ทางกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาพิจารณาความเหมาะสมของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและจัดสรรงบประมาณประจำปีให้แก่แต่ละจังหวัด ทั้งนี้ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมามีความพร้อมที่จะสนับสนุนหน่วยงานในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวในการพัฒนาข้อเสนอโครงการและผลักดันโครงการดังกล่าวสู่กระบวนการพิจารณางบประมาณในปีงบประมาณต่อไป

- องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ มีงบประมาณในการฝึกอบรมทั้งในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบการบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งในปีงบประมาณ 2560 นี้ มีงบประมาณในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ยังขาดบุคลากรที่จะมาขับเคลื่อนกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ
- สถานีวิทยุวัฒนธรรมจังหวัดฯ ได้ดำเนินการพัฒนาแปลงปลูกป่าตามศาสตร์พระราชชาติที่เป็นแปลงแรกในประเทศไทย สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนาป่าไม้ไทย โดยมีการแบ่งแปลงปลูกออกเป็นแปลงปลูกป่าในใจคน หล้าแฝก ปลูกป่าบนที่สูง ยางนา-ราชาแห่งไม้ถวายราชาแห่งแผ่นดิน ปลูกป่าสามอย่างประโยชน์สี่อย่าง โดยสามารถนำมาเป็นพื้นที่ต้นแบบการเรียนรู้และการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้
- แหล่งท่องเที่ยวในเขต อบต.อุดมทรัพย์มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันมีน้ำตกธารหล่อที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเปิดใหม่และกำลังได้รับความนิยม
- สวนป่าปึกธงชัย แปลงวังน้ำเขียว มีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำลำเชียงสาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีลานกางเต็นท์ ที่พักแรม โดยอยู่ในช่วงการวางแผนและจัดทำข้อเสนอโครงการ ซึ่งต้องมีการประสานงานด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา

4) ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และได้ร่วมกันเสนอแนะหัวข้อที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

- 1) กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ: เนื่องจากพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีระเบียบและข้อจำกัดในการเข้าใช้ประโยชน์พื้นที่ จึงมีความต้องการให้มีการอบรมเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติในการขออนุญาตเข้าใช้พื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- 2) การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยว: ขยะเป็นปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง โดยเฉพาะในเขตผาเก็บตะวันที่อยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติทับลาน โดยในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากก่อให้เกิดขยะในพื้นที่ที่ไม่สามารถกำจัดได้อย่างเหมาะสม เพราะนักท่องเที่ยวไม่มีการคัดแยกขยะ จึงทำให้อุทยานแห่งชาติไม่สามารถกำจัดขยะด้วยเตาเผาที่มี เนื่องจากเป็นขยะเปียก ซึ่งหากมีการอบรมพัฒนาศักยภาพควรมีการอบรมเรื่องของการจัดการขยะ เทคนิคและวิธีการที่จะรณรงค์หรือจูงใจให้นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะที่ถูกต้อง

- 3) การจัดการรายได้: โดยครอบคลุมเรื่องของการบริหารงบประมาณ การจัดการเงินรายได้ และการกระจายรายได้ที่เหมาะสม
- 4) การพัฒนาที่พัก และการขอรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์: โดยมีการอบรมเรื่องแนวทางการขอเข้ารับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ ซึ่งอาจเป็นการจำลองการประเมินตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยของกรมการท่องเที่ยวฯ และนำผลการประเมินนั้นมาพัฒนาหรือปรับปรุงโฮมสเตย์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่กระบวนการยื่นขอรับรองมาตรฐานจริง
- 5) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว: ทั้งในส่วนของการออกแบบและการดูแลรักษา
- 6) การเขียนโครงการเพื่อของบประมาณในการดำเนินการพัฒนา

ด้านการบริการ

- 1) การเป็นมัคคุเทศก์และเจ้าบ้านที่ดี เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอวังน้ำเขียวให้มีประสิทธิภาพ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 2) ความรู้เกี่ยวกับการปั่นจักรยาน ทั้งในเรื่องของประเภทจักรยานที่ใช้ เทคนิคการปั่นจักรยานในเส้นทางที่แตกต่างกัน หรือแม้แต่อาหารที่เหมาะสมกับการออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยาน เพื่อจะได้มีความสามารถในการแนะนำและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว การจัดรายการอาหารให้เหมาะสม
- 3) การจัดโปรแกรมสื่อความหมายในพื้นที่ เช่น การสื่อความหมายโดยใช้บุคคล การสื่อความหมายในรูปของการใช้ป้ายสื่อความหมาย โดยอาจเน้นเรื่องของการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพในการสื่อความหมายเล่าเรื่องราวและแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจได้

การประชุมชี้แจงโครงการ

วันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 เวลา 9.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง
อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

สรุปผลการประชุมนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัยรอบ 6 เดือน
"การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา"

วันพฤหัสบดีที่ 16 พฤศจิกายน 2560 เวลา 9.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

หลักการเหตุผล

ตามที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีระยะเวลาการวิจัย ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2560 – 31 พฤษภาคม 2561 โดยแผนงานวิจัยนี้ได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงผลที่ได้จากการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้จริงในพื้นที่ และเป็นประโยชน์กับทุกๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดการประชุมนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัยที่ได้ดำเนินการไปแล้วในรอบ 6 เดือน (มิถุนายน – พฤศจิกายน 2560) ให้กับหน่วยงานและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์หลัก ได้รับทราบความก้าวหน้าของการศึกษาวิจัย และเปิดโอกาสให้ทุกระดับที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ ในวันพฤหัสบดีที่ 16 พฤศจิกายน 2560 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้ สามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการทำงานวิจัย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัย การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการวิจัย รวมถึงรับทราบปัญหา และอุปสรรค และข้อกังวลต่างๆ
- 3) เพื่อสร้างความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรและชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผู้เข้าร่วมประชุม

ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ และตัวแทนชุมชนจากหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลอุดมทรัพย์ จำนวน 32 คน ดังนี้

1. นายจำรัส ปิระน้อย	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
2. นายเฉลิมชัย รุจิรรัตน์	รองผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สำนักงานนครราชสีมา
3. นางสาวเกศกนก หมีกุละ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
4. นางสาวมนัสวี ปิยากุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
5. นางสาวณชาธิญา เจริญสุข	เจ้าหน้าที่สถิติและเก็บข้อมูล
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
6. นายสุรวุฒิ ใจกิจสุวรรณ	ผู้อำนวยการส่วนป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า
สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
7. นายประพัฒน์พงษ์ สุขประการ	อุทยานแห่งชาติทับลาน
8. นายทำนอง นวลชื่น	หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม.3 (วังน้ำเขียว)
9. นายสุเมธ ยศฉิมพลี	หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม.3 (วังน้ำเขียว)
10. นายเพลิน นามจะโป๊ะ	หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ นม.3 (วังน้ำเขียว)
11. นางสาวกรรณิการ์ ดุมา	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
12. นางสาวอัจฉรา รักงามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
13. นายอังกูล เขียวสวัสดิ์	หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
14. นายชนินทร์ ดำรหัสระน้อย	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง
(อ่างเก็บน้ำลำเชียงสา)
15. นายปรกรณ์ กิยรติชูศักดิ์	สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช
16. นายสันติ เสวกพันธ์	สวนป่าวังน้ำเขียว องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
17. นายสมควร จันกิ่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลอุดมทรัพย์
18. นางสาวรัชก คุณกิ่ง	ตัวแทนหมู่ 2 ตำบลอุดมทรัพย์
19. นายสมภร ผันสำโรง	ตัวแทนหมู่ที่ 3 ตำบลอุดมทรัพย์
20. นายน่านนครา คำลือ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลอุดมทรัพย์
21. นางเรียบ แดงสระน้อย	ตัวแทนหมู่ที่ 6 ตำบลอุดมทรัพย์
22. นายสมพงศ์ ขามกิ่ง	ตัวแทนหมู่ที่ 7 ตำบลอุดมทรัพย์
23. นายประเสริฐทรัพย์ นิลโคตร	ตัวแทนหมู่ที่ 9 ตำบลอุดมทรัพย์
24. นายประจวบ สนมหินไวย	ตัวแทนหมู่ที่ 10 ตำบลอุดมทรัพย์
25. นางละม่อม คำครบุรี	ตัวแทนหมู่ที่ 13 ตำบลอุดมทรัพย์
26. นายกนกพันธ์ ผังกิ่ง	ตัวแทนหมู่ที่ 14 ตำบลอุดมทรัพย์
27. นายเฉลิมชล ปริมพิมาย	ตัวแทนหมู่ที่ 15 ตำบลอุดมทรัพย์
28. นางณิชานันท์ ผังกิ่ง	ตัวแทนหมู่ที่ 17 ตำบลอุดมทรัพย์

นักวิจัย

1. ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร. สมหมาย อุดมวิทิต	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ. รุติวุฒิชัย ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรม

การประชุมนำเสนอความก้าวหน้า ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ส่วน คือ

1) การนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ดำเนินการมาในรอบ 6 เดือน โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาในแต่ละส่วน ประกอบด้วย

- โครงการวิจัยย่อย 1 การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
- โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- โครงการวิจัยย่อยที่ 3 แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

2) การรับฟังความคิดเห็น โดยภายหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอภาพรวมของผลการศึกษา ได้เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งจัดให้เป็นลักษณะของ Two-way Communication มีการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และตอบข้อสงสัยต่างๆ ใน 2 ส่วนหลัก ได้แก่

- เสนอแนะข้อคิดเห็นในส่วนของผลการศึกษา และแนวทางการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป
- เสนอแนะข้อคิดเห็น การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

สรุปประเด็นที่สำคัญจากการประชุม

การพัฒนาการท่องเที่ยวและรูปแบบการมีส่วนร่วม

- จากการนำเสนอผลการศึกษา หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม และตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมประชุม ได้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ และมีความเห็นพ้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้หน่วยงานในท้องถิ่นเป็นแกนหลักและเปิดโอกาสให้ชุมชนและชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น
- ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดเห็นด้วยกับการพัฒนาบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ และตัวแทนจากชุมชนให้มีความรู้และศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วยตัวเอง โดยมีสถาบันการศึกษา และ

หน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สถานีวิทยุสิ่งแวดลอมสะแกราช เป็นพี่เลี้ยงในช่วงแรกของการเริ่มดำเนินการ

- ชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจและต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว และเห็นด้วยกับการจัดตั้งภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และขอให้องค์กรการบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัยเป็นผู้ประสานงานระหว่างชาวบ้านกับภาคีเครือข่าย
- ผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ ได้มีการนำเสนอประเด็นปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวฯ ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ 2) การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาการบริการที่เหมาะสมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3) การขาดข้อมูลข่าวสาร โดยที่ผ่านการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานจะจำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานตนเอง ไม่มีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งกลายเป็นปัญหาที่ต่างคนต่างทำและไม่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมหรือการให้บริการการท่องเที่ยวได้ และ 4) ปัญหาเอกสารสิทธิ์ (ทำให้หน่วยงานราชการไม่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่) และมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานต่างๆ ควรมีการหารือแนวทางการดำเนินการในการประชุมครั้งต่อไป
- ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมาให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

การพัฒนาภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว

- ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดเห็นด้วยกับการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของตัวแทนหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด และตัวแทนชุมชน เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยรูปแบบของภาคีเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้น จะเป็นการรวมกันของคณะทำงานอย่างหลวมๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว โดยในเบื้องต้น ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ประกอบด้วย
 - 1) หน่วยงานภาคีเป้าหมาย ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบลอุทุมพรพิสัย สวนป่าวังน้ำเขียว อุทยานแห่งชาติทับลาน สถานีวิทยุสิ่งแวดลอมสะแกราช หน่วยป้องกันรักษาป่า นม.3 (วังน้ำเขียว) กรมชลประทาน สถานีฝึกนิสิตคณะวนศาสตร์ สถานีวิทยุสิ่งแวดลอมสะแกราช และชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย
 - 2) ที่ปรึกษาภาคี ประกอบด้วย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานนครราชสีมา) สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 นายอำเภอวังน้ำเขียว คณะกรรมการ PAC อุทยานแห่งชาติทับลาน พัฒนาชุมชน ตำรวจ วัฒนธรรม อำเภอ และเกษตรอำเภอ
- ผู้เข้าร่วมประชุมมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรผลักดันให้กลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวมีการรับรองอย่างถูกต้อง เช่น มีคำสั่งแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันการมีอยู่ของภาคีเครือข่าย และหน่วยงานต้นสังกัดสามารถมอบหมายงานได้อย่างถูกต้อง

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- จากการนำเสนอโครงร่างหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ที่ประชุมฯ เห็นด้วยกับหลักสูตรดังกล่าว ทั้งในส่วนของภาคทฤษฎีที่จะช่วยพัฒนาความรู้ให้กับผู้เข้าอบรม และภาคปฏิบัติที่จะช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติ และเพิ่มความเข้าใจให้กับผู้เข้าอบรมได้เข้าใจมากขึ้น (ทั้งนี้ในการฝึกอบรมอยากให้เน้นภาคปฏิบัติ)
- ในอนาคตอยากให้มีการพัฒนาหลักสูตรต่อยอดที่เป็นประโยชน์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การจัดการ Homestay มัคคุเทศก์ท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าท้องถิ่น เป็นต้น

การประชุมนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัยรอบ 6 เดือน
วันพฤหัสบดีที่ 16 พฤศจิกายน 2560 เวลา 9.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุ้มผาง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

สรุปผลการประชุมนำเสนอผลการศึกษา
"การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา"

วันพุธที่ 25 เมษายน 2561 9.30 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมมูลนิธิท้าวสุรนารี ชั้น 1 อาคารศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

หลักการเหตุผล

ตามที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา” จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยแผนงานวิจัยนี้ได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยเพื่อต่อยอดการวิจัยการพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการในส่วนของการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ให้แก่ชุมชน โดยมุ่งหวังให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง และส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ต่อไป

แผนงานวิจัยนี้มีระยะเวลาการวิจัย ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2560 – 31 พฤษภาคม 2561 โดยก่อนการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา ทางคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมชี้แจงโครงการวิจัย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา การจัดประชุมครั้งนั้นเป็นการดำเนินงานเพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยและร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย และได้จัดการประชุมนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัย (6 เดือน) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์ โดยในการประชุมทั้งสองครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับการดำเนินงานวิจัย ผลจากการประชุม ทำให้คณะนักวิจัยได้รับข้อมูล ความคิดเห็น และข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก ภายหลังการประชุม คณะนักวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามหลักวิชาการ ศึกษาวิจัย วิเคราะห์ผลรายงานผลการวิจัยต่อแหล่งทุน (สกว.) และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาโดยตลอด ทำให้โครงการวิจัยมีความก้าวหน้าเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้เป็นอย่างดี

ในการประชุมครั้งนี้ เป็นการประชุมเพื่อนำเสนอผลการศึกษา การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้รับทราบ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้จริงในพื้นที่ โดยจัดประชุมขึ้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2561 เวลา 9.30 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมมูลนิธิท้าวสุรนารี ชั้น 1 อาคารศาลา

กลางจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้ สามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการ ทำงานวิจัย

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อนำเสนอผลการศึกษา การพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) เพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานวิจัย และแนวทางการผลักดันให้เกิดการ ปฏิบัติในระดับนโยบาย
- 3) เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรและชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการนำ ผลงานวิจัยไปใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรม

ผู้เข้าร่วมประชุม

ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 16 คน ดังนี้

1. นายอัสนีย์ เชาว์วาทิน	หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา ประธานการประชุม
2. นายธีรยุทธ สมตน	ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้
3. นายวิวัฒน์ แสงกระจ่าง	ผู้อำนวยการส่วนการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ
สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้
4. นางสาวจิตร ครองสถาน	ส่วนการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้
5. นายพรสุริยะ เครือวงศ์	ส่วนการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้
6. นายเฉลิมชัย รุจิวรรัตน์	รองผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
สำนักงานนครราชสีมา
7. นายอนุชา ปะทีรศม์	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครราชสีมา
8. นายศราวุธ มหานิล	สำนักจัดการป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา)
9. นายสนิท แผ้วจะเป๊ะ	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
10. นายอังกุล เขียวสวัสดิ์	หัวหน้าสำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลอุดมทรัพย์
11. นางสาวกรรณิการ์ ดุมา	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
12. นางสาวอัจฉรา รักงามใจ	สถานีวนวัฒนวิจัยสะแกราช
13. นางสาวบุศรา ภาควสุวรรณ	องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เขตนครราชสีมา
14. นางสาวระพีพรรณ มีโกคา	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดนครราชสีมา
15. นางสาวปรังคิทิพย์ รัตนะ	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดนครราชสีมา
16. นางเต็มเดือน คงสัตย์	สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

นักวิจัย

1. ผศ.ดร. แสงสรรค์ ภูมิสถาน	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร. สมหมาย อุดมวิทิต	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผศ. ฐิติวุฒิ ชัยสวัสดิ์อารี	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ.ดร. นงลักษณ์ มโนวัลย์เลา	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ดร. เอกวัต วิถีประดิษฐ์	คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กิจกรรม

การประชุมนำเสนอความก้าวหน้า ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ส่วน คือ

- 1) การนำเสนอผลการศึกษา โดยคณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาในแต่ละส่วน ประกอบด้วย
 - โครงการวิจัยย่อย 1 การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 - โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - โครงการวิจัยย่อยที่ 3 แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง
 - ผลการทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยว “ปั่น-ปลูกป่า” โครงการขยายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง

2) การรับฟังความคิดเห็นจากที่ประชุม ทั้งในส่วนของการให้ข้อเสนอแนะกับผลงานวิจัย และการอภิปราย แสดงความคิดเห็น และแนวทางการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติในระดับนโยบาย

สรุปประเด็นที่สำคัญจากการประชุม

ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน

ประเด็นความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน โดยพิจารณาจากข้อกำหนด เป็นประเด็นข้อสงสัยในที่ประชุม ซึ่ง นายธีรยุทธ สมตน ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ และนาย วีรวัฒน์ แสงกระจ่าง ผู้อำนวยการส่วนการจัดการป่าสงวนแห่งชาติ สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ ได้ให้ความเห็นและชี้แจงข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ สรุปได้ดังนี้

- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตป่าสงวน สามารถดำเนินการได้ โดยที่ต้องจัดทำโครงการท่องเที่ยวนี้ให้ถูกต้องตามกฎหมาย มีกฎหมายรองรับ และในปัจจุบันได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และได้ระบุในเรื่องของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ด้วย เพียงแต่ในการดำเนินการนั้นจะต้องดำเนินการในนามขององค์กรภาครัฐก่อนแล้วให้ภาคท้องถิ่นมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ

- สำหรับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเรื่องบุคลากร ทั้งในด้านของความรู้ และจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ นอกจากนี้ในการพัฒนาจำเป็นต้องคำนึงถึง Carrying Capacity การออกแบบ การวางแผน และการวางผังบริเวณที่ดี เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและระบบนิเวศให้น้อยที่สุด และในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- สำหรับกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ ที่ได้มีการจัดตั้งขึ้น เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน การดำเนินการพัฒนาภาคีในระยะต่อไปควรส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามระดับความพร้อมของภาคี และจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ให้ภาคีมีความเข้มแข็ง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครราชสีมา พัฒนาชุมชนจังหวัด
- การพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะต่อไป เมื่อชุมชน หน่วยงานภาคีเครือข่ายฯ มีความพร้อมมากขึ้น ควรพัฒนายกระดับให้เป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community – based tourism) เน้นการขยายโอกาสในการสร้างรายได้ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- ในส่วนของการกระจายรายได้ ควรมีการกำหนดกิจกรรมที่สามารถให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาสินค้าของที่ระลึกชุมชนเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ที่แท้จริงของพื้นที่ ส่งเสริมการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เชื่อมโยงโครงการ นวัตกรรม" ของจังหวัดนครราชสีมา ที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดึงภูมิปัญญา-วิถีชีวิต เพิ่มรายได้ชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน และควรมีการกำหนดพื้นที่สำหรับเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- เพื่อให้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังคงสามารถดำเนินการต่อไปได้จึงควรมีที่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับภาคีเครือข่ายต่อไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้ทางภาคีเครือข่ายเข้มแข็งจนกระทั่งสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
- ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนแนวความคิดในด้านการทำธุรกิจอย่างเต็มตัวหันไปทำในด้านการเกษตร การเกษตรท่องเที่ยว เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เส้นทางจักรยานที่ได้มีการนำเสนอ รวมถึงการประชาสัมพันธ์รูปแบบการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตามสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่นักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่หันมาใช้จักรยานเพื่อท่องเที่ยวมากขึ้น
- หน่วยงานที่ดูแลพื้นที่และภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจนในประเด็นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการดูแลพื้นที่ที่ต้องมีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ (งบประมาณ และอัตราค่าจ้าง) และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณที่ได้รับเพื่อพัฒนาพื้นที่)

- ระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ควรเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีการออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบที่จะเกิดกับพื้นที่ และเพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถดูแลรักษา ซ่อมแซมได้ง่าย ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก

ภาคผนวก 5

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ดำเนินการ และผลที่ได้รับตลอดโครงการ
แผนงานวิจัยการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว-ป่าเขาภูหลวง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 1 นำเสนอแนวทางในการพัฒนาองค์กร บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกในการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขา ภูหลวง	1. จัดตั้งภาคีเครือข่ายภายใต้รูปแบบภาคี เครือข่ายที่เหมาะสม 2. นำเสนอแนวทางการกระจายรายได้จาก การท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขา ภูหลวง 3. พัฒนาหลักสูตรหรือโปรแกรมเพื่อการ พัฒนาชุมชนด้านการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยว 4. นำเสนอแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	1. จัดตั้งภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ป่า สงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขา ภูหลวง ซึ่งเป็นคณะทำงานที่รวมตัวกัน อย่างหลวมๆ และมีการพัฒนาสมรรถนะ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนของภาคีผ่านกระบวนการต่างๆ 2. นำเสนอแนวทางการกระจายรายได้ จาก การวิเคราะห์การกระจายรายได้จากการ ท่องเที่ยวในปัจจุบัน และศึกษา กฎระเบียบในการบริหารจัดการรายได้ ของภาคีเครือข่าย 3. จัดทำหลักสูตร การเตรียมความพร้อม และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง และดำเนินการจัดฝึกอบรมให้กับ เจ้าหน้าที่ และชุมชนในพื้นที่ 4. วิเคราะห์สภาพพื้นที่ ประเมินความ พร้อมและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	1. ได้รูปแบบองค์กรสำหรับการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นคณะทำงานที่ รวมตัวกันอย่างหลวมๆ และมีการกำหนด พันธกิจและวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางการ ดำเนินงานของภาคีฯ 2. มีแนวทางการกระจายรายได้ที่เกิดจาก ความเห็นชอบร่วมกันระหว่างภาคี เครือข่ายและชุมชน 3. หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลา 6 วัน มีผู้เข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานต่างๆ จำนวน 46 คน 4. ทราบระดับความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับ ลักษณะของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการศึกษในส่วนต่างๆ ประกอบด้วย - การพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	จากผลการศึกษาในส่วนต่างๆ ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมทั้งจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เพื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง ในด้านต่างๆ ประกอบด้วย - ข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวฯ - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง ซึ่งได้จากการถอดบทเรียนความสำเร็จจากการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น - ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว – ป่าเขาภูหลวง บนพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมนำเสนอผลการศึกษาระดับจังหวัดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการผลักดันให้เกิดการพัฒนา/การจัดการต่างๆ ในระดับนโยบายของจังหวัด

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับตลอดโครงการ
วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา	จัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อประเมินสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของภาคีเครือข่ายฯ โดยภาพรวม	จัดกิจกรรมทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว ปั่น-ปลูกป่า เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2561 กำหนดเส้นทางปั่นจักรยานในพื้นที่โครงการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง เป็นเส้นทางทดสอบ ระยะทาง 29 กิโลเมตรโดยกลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติป่าวังน้ำเขียว - ป่าเขาภูหลวง และร่วมกันกำหนดกิจกรรมต่างๆ	กลุ่มภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว และหน่วยงานผู้ดูแลพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม ได้พัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตนเองผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม และผู้สังเกตการณ์มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในระดับพึงพอใจมาก แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นฯ